

Rolducse IJSTIJDEN deel IV 1946-1949

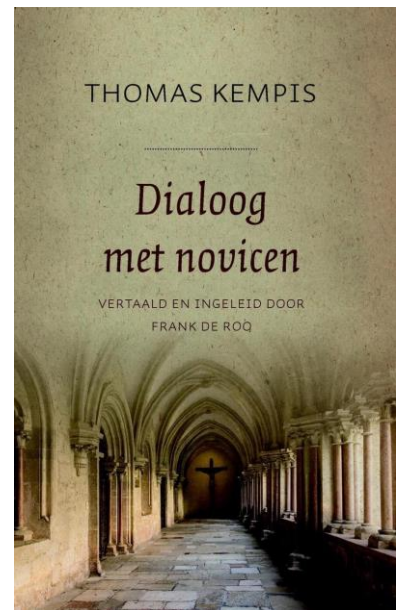
Inleiding.

Laat je niet aansteken door het vuur van zinnelijke begeerte!

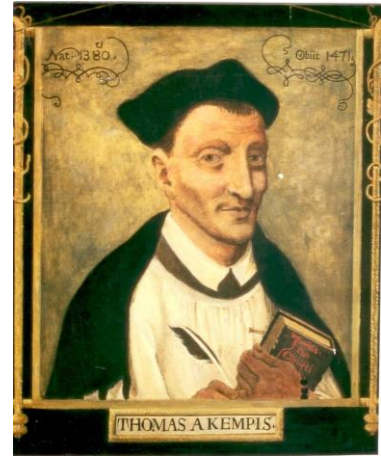
“Een tedere bloem die gauw met de hand wordt gegrepen, wordt door de aanraking gekwetst en zeer gemakkelijk door een doorn doorboord. Zo vergaat het ook een onervaren jongeling en recente bekeerling: als hij niet vlucht en zich verwijdert van de wereldse samenleving, wordt hij vlug aangestoken door het vuur van zinnelijke begeerte, en verontreinigd door de pek van een glibberig leven, heen en weer lopend langs de dodelijke passages van gulzigheid, wellust, woede, hebzucht hoogmoed en jaloezie, zoals een onbevreesd en teugelloos paard, en als een redeloze dwaas.”

In september 1945 begint het laatste Rolducse schooljaar als landelijke kostschool. In september 1946 is Rolduc volgens het besluit van Bisschop Lemmens enkel nog **kleinseminarie van zijn eigen bisdom**, het bisdom Roermond. Van de onervaren jongelingen uit het middeleeuwse citaat hierboven wordt dan verwacht dat ze ernaar streven om priester te worden. Rolduc wordt daarmee weer een Middeleeuws klooster, wat het eeuwenlang met zeer wisselend succes was.

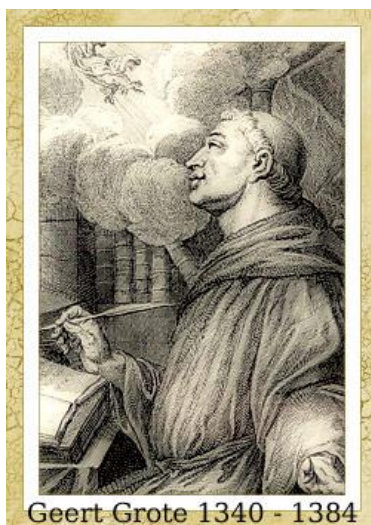
Daarom heb ik als inleiding op deze nieuwe periode van vroomheid dit citaat gekozen. Het is afkomstig uit het eerste deel van “**Dialoog met novicen**”, een in het Latijn geschreven gedachtewisseling tussen een novice, een jongeling die wil intreden in een klooster en daar wordt opgevangen en opgeleid door een novicemeester, die hem zeer duidelijk maakt wat er van hem verwacht wordt op het punt van gedrag, houding, geestelijke instelling en nog veel meer. Het boekje werd geschreven door Thomas á Kempis omstreeks het jaar 1437 en heeft als invalshoek de ‘minachting der wereld’. Want dat is waarvan aankomende kloosterlingen in de vijftiende eeuw doordrongen moeten worden. De wereld was toen in de greep van de afschuwelijke pestpandemie, oorlogen in Europa, bittere armoede en diepe onkunde op allerlei gebied. Geen wonder dat het toen stormliep op de kloosters... Weliswaar ging Rolduc vanaf 1947 opleiden voor ‘wereldheren’, niet aan kloosters of orden verbonden geestelijken die zielen gingen redden midden in de wereld als parochiegeestelijken. Maar de uitvoerige brief van mgr. Lemmens over zijn Rolduc-besluit laat ook een duidelijke wereldvrees zien en een neiging tot de hierboven geciteerde kloosterlijke idealen.

Thomas à Kempis werd omstreeks 1380 geboren in de plaats Kempen in het Duitse Rijnland vlakbij Krefeld als zoon van de plaatselijke smid Jan Hemerken (klemtoon op de eerste lettergreep en begrijp: hamertje, ongeveer op z'n Maastrichts). In sommige bronnen wordt hij ook wel

Thomas Hemerken à Kempis genoemd. Thomas wordt in 1393 naar de Latijnse School in Deventer gestuurd en ontmoet de Broeders van het Gemene Leven, de mensen achter de beweging van de Moderne Devotie die veel eerder dan de opkomende Reformatie aan het begin van de vijftiende eeuw de Katholieke Kerk van binnenuit probeerden te bevrijden van allerlei misstanden en misbruiken, bijgeloof en corruptie. Thomas blijft zeven jaar in Deventer logeren bij Florens Radewijns, de grote organisator van de Devoten. Hij trekt naar Zwolle en treedt in bij de Augustijner kanunniken of koorheren (kan dezelfde orde zijn als de kloosterlingen op Rolduc in die tijd) in het Bergklooster op de Agnietenberg,

waar hij begint te schrijven aan een reeks vrome publicaties in het Latijn. Zeer recent heeft de Belgische latinist Frank De Roo de eerste twee delen van de 'Dialog met novicen' vertaald; het tweede deel bevat een biografie van Geert Grote, de grote inspirator van de Moderne Devotie. Deze teksten zijn zeer fraai vertaald in eigentijds (Zuid-)Nederlands en

heel mooi uitgegeven door Kokboekencentrum Uitgevers, Utrecht. Te koop in het Geert Grote Huis in Deventer en in iedere goede boekhandel. **De Moderne Devotie** overdekte grote delen van Oost-Nederland en aangrenzend Duitsland met een golf van nieuwe Windesheim-kloosters, waarin menigeen zijn hemelse heil zocht. Voor die mensen schreef Thomas vooral. Thomas en Geert waren geen tijdgenoten. Thomas was vier jaar oud, toen Geert bezweek aan de pest in 1384.

Om terug te keren naar mijn onderwerp, De Rolducse kroniek vanaf september 1945, ik heb toch een beetje het gevoel, dat het reserveren van zo'n prachtige oude abdij enkel voor een klein-seminarie ook iets Moderns en Devoots had in de ogen van mgr. Lemmens, al is het dan ook zes eeuwen après la lettre.

Eerder in mijn lange gang door Rolducs kronieken heb ik gememoreerd dat in de vijftiende eeuw, toen het kloosterleven in Rolduc op zijn dieptepunt belandde, de abdij geen aansluiting heeft gezocht bij de Moderne Devotie en de beweging van Windesheim, een binnenkerkelijke hervormingsbeweging avant Luther, Calvijn en Hendrik de Achtste, geleid door Geert Groote. Aan het eind van de vijftiende eeuw telde 'Windesheim' 97 kloosters in De Nederlanden en Duitsland. Daaronder ook vijf kloosters in Friesland, in Haske, Achlum, Bergum, Anjum en het klooster Ludingakerk, allemaal dochterkloosters van Rolduc. Op gezag van de bisschop van Utrecht werden **deze kloosters aan Rolduc onttrokken** en aan 'Windesheim toegewezen. Hij zal het niet geweten hebben. Bisschop Lemmens

trok toch naar de oorspronkelijke vroomheid van Geert Groote om zijn claim op Rolduc te rechtvaardigen.

Kroniek schooljaar 1946 (45-46): het laatste schooljaar ‘in de wereld’.

De “ere-galerij van oud-Rolducse Helden” gaat aan de kroniek van het schooljaar 1946 (1945-1946) in het jaarboek 1946 vooraf. Twintig bladzijden met portretten en herdenkingstukjes over een dertigtal oud-Rolduciens, allen omgekomen en in de oorlogsjaren ‘40-’45, onder wie zeventien priesters, vijf militairen en de rest burgers. Meest jonge mensen, ingedeeld in categorieën als ‘de gesneuvelden van 10 tot 14 mei 1940’, “de martelaars van Duitse concentratiekampen” (het grootste aantal), “Gefusilleerden”, en slachtoffers van de “Arbeitseinsatz” en de Jappenkampen en tenslotte twee vermisten. Pastoor-deken Jules van Oppen van Venlo, Bisdomeccretaris Leo Moonen, en burgemeester H. Verheijen van het Brabantse Erp zijn de oudere en bekendere helden.

Zo begint het laatste jaar van Rolduc als landelijke kostschool annex klein-seminarie. De eerste melding van de kroniekschrijver op 14 augustus 1945 stemt veel vrolijker: “Japan heeft de capitulatievoorwaarden van de geallieerden aanvaard en daarmee is definitief de tweede wereldoorlog ten einde.” De Kroniek verheugt zich speciaal over “de bevrijding van Indië”, omdat daarmee het contact tussen “onze Indische jongens” en

hun thuis hersteld kan worden. En dan is het natuurlijk tijd voor feest. In de eerste plaats talloze priesterjubilea in Limburg van oud-Rolduciens, vervolgens het Mariafeest van 15 augustus (Hoogmis, Lof, hernieuwde toewijding aan Maria en processie door de gangen) en dan de 'Victory over Japan day'. Alle vlaggen gaan uit. En tenslotte wordt extra feestelijk afscheid genomen van de groep jongens en jongemannen die van eind oktober 1944 tot augustus 1945 in uiterst woelige dagen als 'Rolducse wacht' hun mannetje hebben gestaan in de bescherming en bewaking van Rolduc.

Henri Poels op Rolduc 1882.

Op 18 augustus was de bekende sociaal geestelijke mgr. dr. Henri Poels door het Limburgs Dagblad weer in Limburg gesignaleerd. Poels heeft de bezettingsjaren veilig in Zwitserland doorgebracht en waagt zich nu weer in pas bevrijd Nederlands gebied. De kroniek roept hem toe: "Doctor, nu ook naar Rolduc komen: de weg vanaf Imstenrade is niet zó ver !" Kennelijk is al precies bekend waar de bekende en zeer gewaardeerde sociaal-katholieke voorman verblijft. Hij zal wel een uitnodiging in zijn brievenbus gevonden hebben, want de "Doctor-kreet" in de Kroniek kon hij niet lezen, want die werd pas een jaar later afgedrukt. En prompt meldt mgr. dr. Henri Poels zich op woensdag 21 augustus om 11 uur op Rolduc. De kroniek schrijft: "Het is voor den Doctor

zichtbaar een even grote vreugde om Rolduc terug te zien als voor ons om hem weer te ontmoeten.” Ja, dat heb je met veel oud-Rolduciens (1880-1888) die twee jaar voor hun overlijden hun ‘séjour de leur enfance’ terugzien. Ze komen allemaal met een brok in de keel en met vochtige ogen over de drempel. Er staan overigens in het grote jubileumboek 1843-1943 maar liefst vier oud-leerlingen met de naam Henri Poels in de grote lijst van alumni.

Dat was me schrikken op dinsdag 28 augustus in 1945: “Nu zullen we het gaan beleven!”, krijgt de Kroniek. Met een klein onopvallend bericht had het Bredase blad ‘Sancta Maria’, kerkelijk weekblad van het bisdom Breda, de primeur over de veranderingen op Rolduc, maar de toen nog oer-katholieke Volkskrant heeft de landelijke primeur “met een voor de huidige omstandigheden wel zeer uitvoerig artikel over Rolduc en de veranderingen, die Mgr. met ons huis voorheeft.” En inderdaad: helemaal bovenaan in de twee rechterkolommen van de voorpagina van de Volkskrant prijkt een tweekolomskop van zeker 48 punten met een flinke lel platte tekst eronder. “Rolduc klein Seminarie” is de opvallende hoofdkop met daaronder over één kolom in een steeds afnemend korps de onderkopjes “Leken-studenten gaan verdwijnen” en “Historie van acht eeuwen” (Van een specialen correspondent) is de anonieme bronvermelding.

Het is een droog nieuwsbericht tot waar de ‘specialen correspondent’ komt te schrijven over de reputatie van Rolduc in den lande: “Rolduc was wel de meest bekende

school. (vergeleken met de drie andere bisschoppelijke colleges in Limburg) Zij had een grote vermaardheid en velen hebben er hun opleiding gekregen. Het internaat omvatte HBS, gymnasium en handelsschool, die nu zullen verdwijnen.” De ondertoon is duidelijk en die toon is gezet: Rolduc wordt alleen nog maar kleinseminarie en verder niks. Zo was het natuurlijk ook, maar dan laat de correspondent van de toenmalige Volkskrant zien waarom hij de aanduiding “specialen” verdient. Onder het tussenkopje “Cultuurcentrum” pakt hij uit met de lange historie van Rolduc vanaf de stichting begin twaalfde eeuw met bijzondere aandacht voor de steenkoolwinning in de velden rond de abdij. Rolduc ligt nu op een onmogelijke plaats volgens onze moderne begrippen, maar daardoor prachtig geïsoleerd en tot studie en meditatie uitnodigend. Vroeger was dat anders en dan begint het voor mijn gevoel volstrekt irrelevante verhaal over het steenkoolmijnbedrijf van de abdij. Een echte nutteloze en pralerige uitwijding in de trant van ‘kijk eens, wat ik allemaal van Rolduc weet’. Tenslotte komen de “sociale studieweken” op de proppen die jarenlang op Rolduc gehouden werden in de grote vakantie. Schrijver hoopt dat Rolduc ook als kleinseminarie als gastheer van die weken zal blijven optreden. Dat is een goede opmerking annex impliciete vraag.

De kroniek blijft zorgvuldig de berichtgeving over Rolduc volgen in regionale en landelijke bladen. Vaak schrijven de kranten elkaar over, maar op 30 augustus brengt De Maasbode een eigen verhaal onder de opvallende koppen “Priesteropleiding in Limburg” en “Laatste

bolwerk valt”. Het blad constateert, dat in Nederland in bijna alle bisdommen de priesteropleiding een zuivere seminarie-opleiding is en dat enkel in Limburg het gemengde systeem werd gehanteerd. Dat wil zeggen dat jongetjes met roeping eerst een normaal open gymnasium afwerken en pas na het zesde jaar via filosofie en theologie aan de echte priesteropleiding beginnen. In die zin valt in Kerkrade dus het laatste ‘gemengde bolwerk’. Het gymnasium, dat nu dus alleen met priesterstudenten bevolkt zal worden, blijft wel erkend door het Rijk, maar zonder Rijkssubsidie. De Maasbode meldt ook nog, dat na de reorganisatie op Rolduc de drie andere bisschoppelijke colleges in Roermond, Sittard en Weert geleidelijk meer “leekenleeraren” zullen inschakelen in het onderwijs ter vervanging van de “priesterleeraren”. Ook dat is natuurlijk onderdeel van Lemmens’ plan gezien zijn jammerklacht in zijn episcopale brief dat hij zoveel priesters kwijt was, moest offeren aan zijn colleges. En dan komt er een wel heel kruiperige toevoeging aan de nieuwsvoorziening in die dagen. Letterlijk citaat aan het slot van de opvallende tweekolommer: “In engen kring waren deze plannen reeds langer bekend. We meenden echter om bepaalde redenen ons van publicatie vooralsnog te moeten onthouden. Nu echter thans elders een bericht ter zake verscheen, oordeelden we het bovenstaande te kunnen melden.” Lees hier dus: “Sorry hoor, monseigneur, wij hadden het best stil willen houden, zodat er misschien minder gedonder van zou komen, maar nu wij bij onze concurrenten het nieuws

wel lezen, konden wij natuurlijk niet achterblijven.”
Schijterig en kruiperig dus, bah.

Voor het Kerkraadse weekblaadje, De Zuid-Limburger, is de kronikeur minder benauwd. Het blad, dat drie keer per week verschijnt, doet ook ,als laatste medium voorlopig, mee aan de “perscampagne” (aanhalingstekens van de Kroniek) over Rolduc. De ZL brengt een uitvoerige, doch rustige uiteenzetting van de situatie, aldus de kroniek. Geen wonder natuurlijk als je weet dat in die jaren dr. L. Verhagen, neerlandicus en priester-leraar op Rolduc, de hoofredacteur was van de ZL. Geen wonder dat de ZL herhaaldelijk in de kroniek “ons lijfblad” wordt genoemd.

Op 14 september laat mgr.Lemmens weer wat van zich horen. Hij stuurt de H.E. (Hoog Eerwaarde) Heer Vicaris-Generaal Prof. Dr. F. Feron (kan het niet wat minder, zeg?) naar Rolduc om daar een conferentie over het Klein Seminarie te houden. Om half vijf en na afloop moet President Feron (wel ja!) naar Maastricht om daar samen met zijn chef de bidweg mee te lopen bij de eerste verjaardag van de bevrijding van Maastricht. Er zouden in totaal tienduizend mensen hebben meegelopen. Een conferentie over het Klein Seminarie? Ongetwijfeld wil bisschop Lemmens het lerarenkorps en de leiding van Rolduc nog eens goed duidelijk maken, hoe hij dat exclusieve klein seminarie ziet. Voorlopig nog op een laag pitje, wellicht. Op 16 september meldt de kroniek mag er bij stille missen op zij-altaartjes in de kerk, de dagelijkse priesterlijke plicht van al die gewijde leraren, maar één kaars worden aangestoken, waarschijnlijk aan de evangeliekant of in het midden

van de altaartafel. Waarom? Omdat volgens het Bureau voor distributie van kerkkaarsen de grondstoffenpositie zeer slecht is. Dat geloof je toch niet! Het moet niet gekker worden. Zo dendert de oorlog nog even door tussen de oren van vele overlevenden. Maar er is ook “het nieuwe begin”.

En nu citeer ik een dagvermelding in de kroniek letterlijk.

Van de hand van de dienstdoende chroniqueur, waarschijnlijk de toen bijna leraar Frans Cornelis Coenen.

“18 september komt Rolduc in de oude fleur: de jongens komen terug! De hele dag door is het een va-et-vient van ouders en jongelui. Het voorplein ziet weer een respectabel aantal auto's parkeren met allerlei provincieletters. Er zijn dit keer wel 250 nieuwe gezichten. Het is alles bij elkaar een mooie dag: Rolduc lève son front radieux!”

Wat een blijheid van zo'n jonge geestelijke. Provincieletters van Zeeuwen, Friezen, Hollanders en Drenten, wellicht, maar wel voor het allerlaatste jaar. Dat maakt de Bölles, sorry, Directeur Drs. Henricus J. Van der Mühlen, de volgende dag goed duidelijk. Hij draagt op 19 september om 10.00 uur een Plechtige Hoogmis op om Gods Zegen en het Licht van den H. Geest te vragen voor het komend schooljaar.

Dat schooljaar begint niet zonder slag of stoot. Net als bij de Brexit lichten toch de nodige leraren hun hielen. Zij aanvaarden een benoeming elders in het land, zelfs in Frankrijk. Er zijn ook oorlogsslachtoffers, zieken of

gewoon wegblijvers en de directeur van de HBS heeft ontslag genomen. Er is ook nog iemand tot kapelaan benoemd. Wiskunde en scheikunde (voor die HBS...) zijn de moeilijkste vakken om leraren voor te vinden.

Op 24 september begint dan eindelijk de dagelijkse dreun der lessen van het eerste trimester, schooljaar 1946. De dagorde is niet mis: Om ZES uur reveil met de bel, de lesuren duren gelukkig maar 50 minuten en erg fijn: er is weer een gouter, die heerlijke zachte reuzenkadet van witbrood om vier uur om de laatste uren van de dag tot het souper mee door te komen. Ja, de oorlog moet wel echt voorbij zijn! De ochtendgymnastiek op de cour is er ook weer. De oudste HBS-ers beginnen samen met IV Gym en na een dag staat er iedereen weer, zelfs de heren wijsgeren, Panta rhei! Natuurlijk: alles moet bewegen. Onder het souper wordt de directeur gebeld uit Tilburg: Julius Caesar deelt hem mee dat hij geslaagd is voor zijn geschiedenis M.O. Dat is natuurlijk Zjuulke Schrijen, die geschiedenis gaat geven aan het gym. Tot in mijn tijd, maar deze bevlogen man deed veel meer. Hij stond als dirigent voor het Rolducs kerkkoor vele jaren en ik stond rechts voor hem in het eerste rijtje als sopraan en later, iets meer naar achter, als jonge tenor na mijn stembreuk. Mooie missen, Te Deums, operakoren, wij zongen breed. En Zjuul gaat nu ook de type-afdeling van HBS-A onder zijn hoede nemen. De leraar scheikunde voor de HBS is nog niet in zicht.

25 september is het ook een jaar geleden dat Kerkrade moest evacueren uit de langzaam opschuivende frontlinie Amerikanen/Duitsers. Natuurlijk: een bidweg en wel

langs dezelfde route als in 1944. Er komen tienduizend mensen opdagen. Rolduc evacueerde in die tijd twee dagen later. De leerlingen willen dan ook een bidweg, maar het regent zo hard de hele dag, dat die wordt geschrapt. Een rozenkransgebed tijdens het Lof is het alternatief. Op 1 oktober is het scheikundige probleem opgelost. Een drietal leraren, van wie dr. ir. Frans Kurris een welkome nieuwkomer is, nemen alle noodzakelijke lessen voor hun rekening.

De oktobermaand van 1945 kent heel wat zonnige dagen met fijn, open weer en heugelijke zaken die terug komen na de oorlogstijd, zoals de heropening van het grootseminarie in Roermond, de courkrant van Roda's Eigen Erf op de zwarte plank. Maar de herdenkingen van afschuwelijke bombardementen, de melding van overleden oud-leerlingen in Japanse kampen in Indië drukken toch de opgetogen sfeer van het nieuwe begin in een vrij land. En dan mag plotseling van de Directeur iedereen van de derde klasse en hoger op een zonnige zaterdagmiddag een paar uurtjes roken, sigaretten, pijpen en sigaren. Zo viert Rolduc dan nog steeds de melding van heel goed nieuws. Een Indische leerling heeft bericht gekregen, dat zijn ouders in het verre Indië nog in leven zijn en in goede gezondheid. Maar die tweede wandeling in de week voor iedereen is afgeschaft. Een keer is genoeg en waarom: om schoenen te sparen!! Het is toch echt vier, vijf jaar oorlog geweest in Nederland. En de grondstoffenpositie van leer zal dus ook wel belabberd zijn. Bovendien: je kunt niet zo maar schoenen gaan kopen als de oude versleten zijn. Schoenen vallen in de distributie net als textiel.

Gelukkig komen er elke eerste donderdag van de maand drie ambtenaren naar Rolduc om de studenten te helpen met hun distributiezaken. Daar is veel belangstelling voor op 15 oktober, de eerste dag van ambtelijke bijstand. De ambtenaren blijven maar twee uurtjes, dus het is dringen. De vrije middag zonder verplicht wandelen is handig ingevuld door de directeur: iedereen moet naar de kerk om volkszang te oefenen.

Eind oktober wordt prefect H. Turlings benoemd tot redacteur van het jaarboek. De redactie bestaat nu uit drie mensen: Cornelis Coenen, drs J. Damen, leraar aan het filosoficum, en H. Turlings prefect. Twee van de drie hebben een drukke baan, dus Coenen mag dagelijks met de Kroniek aan de gang. Hij is wel erg blij met een nieuwe collega: “hartelijk welkom in deze nieuwe functie!” laat hij Turlings weten in de kroniek. En eindelijk in de laatste dagen van oktober roert zich weer het weer, via ijsvorming. En ijs tijden dat is de oorspronkelijke invalshoek van deze lange beschouwing van de Rolducse kronieken. Op vrijdag 26 oktober steekt in de middag een fikse storm op. In de kerk, bijvoorbeeld tijdens het wekelijkse Lof wordt het bepaald onaangenaam, want heel veel vensters zijn stuk en gerepareerd met stukken en stukjes mica, dat niet tegen de hevige wind bestand is. En er valt na het Lof een balk en enkel stenen naar beneden uit het gewelf bij de sacristie, waarin al een flink gat zat. Niemand wordt geraakt, gelukkig. Er rent een muisje door de eetzaal tijdens het kadettenfeest, ’s middags, het gouter. Tja, muizen krijgen ook honger en zijn gek op die heerlijke kadetten, natuurlijk. De afloop van de muizenjacht

wordt niet gemeld, maar wel dat elders ratten huizen, op een tweetal slaapzalen en dat is andere koek. Nog meer slecht nieuws: de drukker (NV Mercurius in Eindhoven) laat weten, dat hij voor september 1946 geen jaarboeken kan drukken. Papierschaarste, waarschijnlijk. De jaarboeken 1945, 1946 zijn in één 'boek' terecht gekomen uiteindelijk.

En het weer raast door: de buitenrituelen van de Allerheiligen- en Allerzielenviering, zoals een voetbalwedstrijd, de processie naar het kerkhof en de wandeling na de Hoogmis kunnen niet doorgaan vanwege fikse regen. Wel de hoogmis zelf, het zingen van het begin van de Dodenmetten voor Allerzielen, de Allerzielenpreek en de Charlie Chaplin-film 'Modern Times'. De geruchten over de ratten op slaapzalen blijken in november feiten. In de nacht van 9 op 10 november ontdekt een leerling in de kast op zijn chambret in slaapzaal IV een rat die behoorlijk wat lawaai maakt. De kast wordt gesloten en naar buiten gesleept. Daar wordt het knaagdier vrijgelaten en meteen doodgeknuppeld. Bijna niemand heeft iets gemerkt op de slaapzaal: ze sliepen allemaal lekker door. De ochtendgymnastiek gaat onverdroten door op de cour ondanks de langzaam kouder wordende ochtendstond. Deze gezonde vertoning geeft wel aanleiding tot merkwaardig gedrag. Een tiental gymnasten doet enkele dagen mee met de handen in hun broekzakken. En de tweede klas van de HBS verschijnt in voetbalbroekjes. En dan een veel merkwaardigere mededeling in de kroniek: op 23 november begint dr. Bak uit Maastricht met het nemen van de jaarlijkse

longfoto's van leerlingen als controle op tbc. Voor het diner op 24 november zijn alle uitslagen bekend en iedereen is er zeer tevreden over. De Directeur is hier zo blij over dat hij permissie geeft tot roken na het diner. Dat is voor onze tijd te gek voor woorden: alle longen zijn gezond, hoera. Ga maar gauw lekker roken!! TBC en longkanker zijn niet aan elkaar gekoppeld, maar het zijn wel alle twee verschrikkelijke longziektes.

Op woensdagmorgen 28 november even na half elf slaat het noodlot toe. Op een oude zolder boven de slaapzalen III en IV zijn matrassenmakers bezig met matrassen te vullen. Het gaat hier waarschijnlijk over het opstoppen van strozakken voor het nieuwe schooljaar. Ik kan me niets anders bij matrassenvullers voorstellen en zelf heb ik in mijn eerste jaar op Rolduc in 1960 nog op een strozak geslapen. Primitief? Ouderwets? Kan zijn, maar het slaapt voortreffelijk, omdat het stro zich helemaal naar je lijf vormt in een precies passende bedkuil en het ruikt heerlijk. Heel wat anders dan die peperdure en keiharde boxspringbedplanken van vandaag de dag. Ter zake: de matrassenvullers, die op die oude zolder tot ver boven hun knieën in het stro staan steken een sigaretje op onder de arbeid. Natuurlijk, waarom niet in die rooktijd? Roken is feest; geen probleem. En een van de mannen laat zijn peukje vallen. Er ontstaat een begin van brand. Gelukkig zijn er ook brandblussers, meteen bij de hand. Maar het zijn superoude en wellicht al jaren niet meer nagelopen door de firma Boileau: ze werken niet!! Versleten of verstopt. Het vuur grijpt om zich heen. De brandweer van Kerkrade, de Domaniale Mijn en later die van Heerlen worden gewaarschuwd.

En meteen beginnen “de heren filosofen en de grotere jongens” vanuit een van de carré’s met een vijvertje provisorisch op het vuur te spuiten en dan is de brand al een uitslaande fik. De herenbibliotheek wordt bedreigd en ‘de overige jongens van Groot Rolduc’ sjouwen de boeken weg en enkele herenkamers in de buurt worden ook al ontruimd. Er wordt een super ouderwetse doorgeef-rij gevormd van leerlingen en zo worden de boeken van hand tot hand doorgegeven van de bieb tot aan de grote eetzaal. Men vecht tegen het vuur met emmers water en daarna met brandslangen en op een bepaald punt is het vuur gedoofd. De Kerkraadse brandweer kan vanaf de grote cour niet spuiten omdat er te weinig druk op de leiding staat. De inmiddels ook aangekomen motorspuit van Heerlen wordt met slangen aan de vijvers gekoppeld. Leerlingen zitten op de nok van het dak bij slaapzaal vijf en het lukt om hen een waterslang aan te reiken. Ook daar wordt het vuur geremd. In Herzogenrath wordt de enorme rookwolk gezien en waarschuwt men de brandweer van Bardenberg uit de regio Aken. De brandweren van Maastricht en de Staatsmijn Wilhelmina arriveren ook nog, maar ze hoeven allemaal niet meer in actie te komen. Om half drie klinkt het sein brand meester en het begin van het nablussen. Maar het diner voor iedereen is alweer om kwart over een, een dik half uur vertraging. De verdiepingen onder de brandhaard zijn intussen kletsnat van het bluswater en echt uitgebrand zijn slaapzaal V, enkele oude zolders, de sterrentoren, een oude inpandige kapel en de slaapkamers van zeven

heren, terwijl ook enkele zitkamers schade opliepen en verlaten moesten worden. De hele top van het bisdom, bisschop, vicaris-generaal en de secretaris komen om drie uur 's middags poolshoogte nemen, evenals de deken van Kerkrade, de loco-burgemeester en vele oud-leerlingen uit Kerkrade en omgeving. Het dweilen en opruimen en herinrichten begint onmiddellijk. Radio Herrijzend Nederland meldt landelijk, dat er geen gewonden zijn en dat de leerlingen "zich in uitstekende welstand bevinden" en dat er geen reden tot ongerustheid is. Alle leerlingen van de uitgebrande slaapzaal V vinden onderdak bij burgers in Kerkrade voor enkele dagen. Stukje bij beetje over de puinhoop lezende vraag je je onwillekeurig af: wat zou er zijn gebeurd als tijdens de oorlogsjaren enkele brandbommen op het oude Rolduc terecht waren gekomen? Meer dan een ruïne zou er niet van overgebleven zijn, denk ik. Maar nu: Rolduc herrijst met inzet van al zijn bewoners en hulp van buitenaf, al hebben de brandweren en de ouwe brandblussers geen goede beurt gemaakt.

Er wordt geen moeite gespaard om alles door te laten gaan. Het onderwijs en de huisvesting van leerlingen. Tien klaslokalen hebben waterschade opgelopen en daarom worden elders in het complex andere ruimtes als klas ingericht, terwijl leerlingen uit Kerkrade, Chevremont en Bleijerheide thuis mogen gaan slapen. Zij worden tijdelijk 'externen' zodat er een slaapplek komt voor de jongens van Klein-Rolduc, wier slaapzaal is uitgebrand. De leerlingen krijgen licht regiem: alle disciplinaire straffen (de beruchte 'noten') worden wel plechtig

voorgelezen samen met de grote en klein misdragingen, maar vervolgens kwijtgescholden. De nachtrust duurt 's ochtends een half uur langer door de lessen vijf minuten korter te maken. De avondrecreatie krijgt er een kwartier bij en ook de kerstvakantie wordt een week verlengd onder woest gejuich van de hele eetzaal. Twee dagen na de brand hebben de zusters een slaapzaal met waterschade alweer helemaal op orde en reparatie van het dak is al in volle gang. Dat is hoog nodig, wat op de avond van 3 december begint het te regenen: nog meer waterschade. In een rap tempo worden nooddaken van hout en asfalt over de uitgebrande ruimtes aangebracht, maar vaak werkt het weer niet mee. Het RK internaatsleven gaat gewoon door: Indië-zondag met veel gebed en viering en uitleg over hoe de Nederlandse overheid Indië wil behouden. Hoe wreed en koppig dat in de jaren tot 1949 werd aangepakt valt te lezen in 'Revolusi' het recent verschenen boek van de Belg David Rijbroek. Sinterklaas gaat ook gewoon door met pakjes en hele dozen voor iedereen inclusief een uitgebreide muzikale visite aan Rolduc van het Stedelijk Orkest van Maastricht onder leiding van Henri Hermans. Hoe het met dat Orkest is afgelopen is nu duidelijk: het MSO werd LSO, dat vervolgens weer moest fuseren met het Brabants Symfonie Orkest. Steeds grotere gebieden in de naamgeving alsof met klassieke muziek telkens weer moet worden rondgesleept om aan geld te komen. Psah!

Op zaterdag 8 december valt de kou in. "Een vinnig koude dag, staat er in de kroniek, met oostenwind en dus sneeuw en het woord 'schaatsen' valt in vele schoolpraatjes. De betrekkelijke kou houdt een paar

dagen aan, versnelt het herstel van de daken en dan op 11 december dooit het alweer en neemt de waterschade weer toe. Pas op 18 december is het nooddak boven de helemaal uitgebrande slaapzaal V eindelijk gereed.

20 december de laatste compositie- of proefwerkdag met aan het slot een gezellige kerstavond met zang, declamatie en muziek en het voorlezen van het kerstverhaal, allemaal vanaf vijf uur. Heel knus Na het diner 's middags maakt de prefect (De directeur heeft zijn voet zwaar verstuikt en kan niet lopen) bekend dat de vakantie niet tot 8 maar tot 14 januari duurt. "Leve de brand!!" brult de hele eetzaal. Dan gaan de Rolduciens tot Venlo op thuisreis, terwijl de rest van het land al om kwart voor acht op de strozak kruipt, want rond half drie luidt de bel en begint voor hen de thuisreis. Maar niet voordat er een gemeenschappelijke mis is gelezen. Om kwart voor vier bij knappend vriesweer en een heldere maan gaat het dan te voet naar tram en trein. Het zal voor de laatste keer zijn, deze barbaarse regeling...

Het is nu kerstvakantie, maar niet voor de liturgie op Rolduc. Op Kerstdag staat de traditionele nachtmis in de kapel van het zusterhuis genoteerd: aanvang in ieder geval na middernacht. In de oude kloosterkerk van Rolduc de vaste missen om half acht 's ochtends (herdersmis) en om 9.15 uur. En na die laatste mis volgen nog twee missen die een geheel vormen met een plechtige hoogmis met assistentie om 10.00 uur. Het is ongelooflijk hoe die pre-Vaticanum II- liturgie met Kerstmis uitpakt. Maar het is lang niet allemaal

‘allelujah’ wat de klok slaat. Tussen Kerst en de jaarwisseling is er een belangrijke vergadering op Rolduc van de directeuren van alle bisschoppelijke colleges in Limburg onder leiding van de vicaris-generaal van het bisdom dr. F. Feron. Uit deze laatste vijftien regels heb ik de ontelbare ‘eerbiedskapitalen’ maar weggelaten om het tekstbeeld voor de argeloze lezer wat rustiger te houden. En in de eerste week van het nieuwe jaar 1946, op woensdag 2 januari, worden de met kogels doorzeefde glasramen van de kerk door nieuwe vervangen. Dat zal even geduurd hebben, maar de bisschop wacht daar niet op. Hij heeft een kleine commissie benoemd van een drietal hoge geestelijken met kennis van financiën en economie om de financiën te regelen van het toekomstig kleinseminarie, dat in september zijn deuren zal openen. De commissie vergadert voor de eerste keer op donderdag 3 januari op Rolduc. En tjonge: dan is het intussen zo koud geworden, dat op zaterdag 5 januari de vijvers al dicht zijn gevroren. De jeugd en andere sportievelingen willen meteen over één nacht ijs gaan. Het kost enige moeite, maar iedereen wordt alsnog van het ijs gejaagd. Wil het ijs deugdelijk en veilig zijn, dan zijn de nodige nachten strenge vorst echt noodzakelijk, zegt de Kroniek. Het herstel van de brandschade gaat ook door. Er is sprake van stukadoors en het leggen van nieuwe vloeren. Er zijn genoeg klaslokalen en slaapplaatsen voor iedereen, behalve voor de leerlingen uit Kerkrade. Die mogen nog even thuis gaan slapen.

Het nieuwe glas in de kerkramen blijkt een langdurige klus:
Het bidden van de rozenkrans ’s avonds en het Lof

moet minstens één keer afgeblazen worden, omdat een ijzige wind door de nog steeds niet glasdichte kerk waait. Half januari begint het dan ook pittig te vriezen. Op donderdag de zeventiende januari is het dan eindelijk zover: op alle vijf de vijvers staan de jongens op de smalle ijzers. Schaatsen maar! In die dagen worden er een paar keer lessen geschrapt en vrije middagen toegestaan om feestelijke redenen, zoals het behalen van een belangrijk diploma door een docent of een mooie benoeming, liefst in Rome. In plaats van wandelen met sigaren of pijp roken mag iedereen, die schaatsen heeft, het ijs op. Dat houdt ook risico's in. De ijspret loopt zo hoog op, dat er zelfs wedstrijdjjes ijshockey worden afgesproken. Bij een van die flitsende krachtmetingen valt ene Frans Jaarsveld en komt in aanraking met de schaats van een tweede 'valler'. Een slagader in zijn rechterbeen wordt geraakt. Veel bloed en paniek, maar hij komt tijdig in het ziekenhuis voor een snelle ingreep en dan in de infirmerie om van zijn verwonding te genezen. Na drie dagen volgt naar het Nederlandse klimaat van die tijd de onvermijdelijke dooi. Op zondag 20 januari is het ijs al zacht, maar in de middag is er tijd genoeg voor schoonrij- en hardrijwedstrijden. En op die zondag kan ook eindelijk het Lof en de Rozenkrans doorgaan. De Nederlandse bisschoppen hebben een algemene biddag voorgeschreven met als intentie de Overzeese Gebiedsdelen van het Rijk, in het bijzonder Java. Een andere aanpak van de Indische problemen dan de politionele acties enkele jaren later...

Dinsdag 22 januari: iedereen dacht: vanmiddag nog even schaatsen en dan zal het wel gedaan zijn, maar niks

hoor. Het begint weer vrolijk te vriezen en de hele middag wordt vol geschaatst maar de animo van de jongens is behoorlijk afgenomen. Het ijs wordt zelfs goed geprepareerd voor een ijshockeywedstrijd tussen de filosofen en de cour op 24 januari. De filosofie wordt behoorlijk ingemaakt met 2 tegen 8.

Het redactieteam van Rolducs Jaarboek wordt eind januari aangevuld met de jonge leraar Frans Cornelis Coenen. Hij komt in de plaats van Joep Damen, die vertrekt van Rolduc als leraar aan het philosophicum om in Rome een belangrijke post te gaan vervullen: vice-rector van het Pauselijk Nederlands College. Deze indrukwekkende carrière stap wordt in het jaarboek van week tot week gevolgd. In december en januari zijn er al geruchten of informele berichten en er is al een keer congé gegeven. Op 1 februari komt een trio van de bisdomsecretaris en twee professoren op Rolduc de benoeming officieel meedelen, gevolgd door een kort Damen-cv van de hand van de kroniekschrijver. Hij veronderstelt dat Damen zijn vertrek van Rolduc als een zware stap zal ervaren vanwege de vele banden die hij kreeg met Rolduc sinds zijn benoeming in 1935. Damen stond na het plotselinge overlijden van zijn redactiecollega Metzmakers enkele oorlogsjaren lang voor de moeilijke taak om het jaarboek in zijn eentje geheel te verzorgen en de Kroniek eigenhandig bij te houden. Herman Turlings, leraar maar vooral actief als onderprefect en prefect, oppasser van de jongens zagezegd, was in 1945 en '46 alleen verantwoordelijk, omdat Damen het meestal te druk had in het onderwijs, maar Cornelis Coenen snelt hem nu te hulp. Misschien

heeft hij wel genoteerd dat 27 en 28 januari de laatste natuurijschaatsdagen van 1946 waren. De saaie februarimaand wordt doorbroken door feestelijke berichten over de Rome-ganger Damen. Zijn benoeming wordt ook officieel aan de jongens bekend gemaakt tijdens het diner, 's middags. Een daverend applaus volgt en 'Lang zal hij leven', de belofte van een hele middag vrij en de boodschap van Van der Mühlen, directeur aan het adres van de uitvlieger: "Gij weet dat de weg van Rome naar Rolduc niet langer is dan van Rolduc naar Rome. Vaak hopen wij U hier nog terug te zien." En daar staat hij weer in de kroniek: 15 februari: Damen neemt officieel afscheid van priester- en lekenleraren.

Maar het leven gaat door en het vooruitkijken ook. Alle directeuren van de Bisschoppelijke Colleges in het bisdom Roermond hebben besloten om alle ouders van leerlingen aan Limburgse katholieke gymnasia een brief te sturen. Of ze voor 15 maart willen laten weten of hun zoons het volgend schooljaar naar Rolduc komen "en dus priester willen worden in 't Bisdom". Achter zo'n formulering zit een hele gedachtegang. Die vandaag de dag onvoorstelbaar is.

Maar de niet-seminaristen worden ook niet vergeten. Zij krijgen een nieuwe 'pater spiritualis' ter vervanging van de bekende Rome-ganger. Duidelijk is dat de nog grote groep leerlingen die niet priester willen worden hun opleiding op Rolduc moeten kunnen afmaken en dat de gemengde bevolking ondanks de exclusiviteit van het klein seminarie nog enkele jaren zal voortduren. Vooruit, nog een laatste melding over Joep Damen: de

kroniek meldt op 23 februari dat zijn vertrek definitief is en dat hij in de loop van volgende week zijn reis naar Rome zal aanvaarden. Kortom: hij heeft eindelijk zijn treinkaartje gereserveerd en de verhuishwagen. Verder rijgen zich de vermeldingen van concerten, toneeluitvoeringen, films, wedstrijden in bridgen en schaken aan elkaar, terwijl het landelijke reilen en zeilen van oud-leerlingen zeer nauwkeurig wordt bijgehouden. En dan is er de jaarlijkse griepgolf vanaf begin maart. Binnen enkele dagen liggen er honderd jongens in bed en ook enkele heren. 120 griepgevallen is begin maart het maximum. Het is geen ernstige griep en daarom zwijgt de kroniek verder over de lokale epidemie. Het lijkt er bovendien op, dat een aantal leerlingen de griep aangrijpen en ziekte voorwenden om eens een paar dagen lekker te luieren. Immers: 4 maart alarmerende stijging van infecties en op 5 maart: 't aantal zieken vermindert aanmerkelijk. Het is ook te gek om in bed te blijven, als je ziet wat het aanbod aan voorstellingen, voordrachten, muziekuitsvoeringen, platenconcerten etc. etc. is aan het eind van de wintermaanden. Daar kan zelfs het schaatsen niet tegenop. Deze kroniekmededelingen gaan vergezeld van een groepsfoto van het leerlingenzangkoor van Rolduc: een massieve groep van ruim honderd jongens met een mooie verdeling van de vier klassieke stemsoorten over de leeftijden. Veel jongenssopranen en –alten. Ik was ooit, veertien jaar verder in de tijd zo'n jongenssopraan. Het geeft je indrukken en herinneringen mee, die nooit en te never slijten. Na vijf oorlogsjaren en een bevrijd jaar is er weer eens een voetbalinterland. Nederland

tegen Luxemburg op zondag 10 maart. Een van de Heren – hoe terecht is deze eerbiedshoofdletter, die ook weer in de allernieuwste bijvertaling overal is toegepast (NBV 2021) – heeft zijn radio naar de rookzaal gebracht en daar mogen alle jongens naar het live radioverslag luisteren. Nederland wint van Luxemburg, natuurlijk. Wat de kroniek niet vermeldt: Met 2 – 6. Ik heb het even uitgezocht: Het was een vriendschappelijke uitwedstrijd in Luxemburg en de vierde keer dat beide landen tegen elkaar speelden sinds 1920. Het gejuich zal er niet minder om zijn geweest in die rookzaal.

Dan bezoekt een Chinese kardinaal Thomas Tien (spreek uit Tjèn) bisdom Limburg. Hij wil in Heerlen de zusters die daar het hospitaal runnen, bezoeken, maar dat kan om onbekende redenen niet doorgaan. Niettemin gaat Rolducs directeur Van der Mühlen op pad om de man te treffen in Steyl. Hij verneemt, aldus de kroniekschrijver dat de Kardinaal heel veel mogelijkheden ziet voor de verspreiding van het Christendom in het enorm grote China. Reden: De leider van de Chinese Volkspartij Kwomingtan, Chiang Kai Shek, (1887-1975) is naar verluidt de Kerk zeer goed gezind. Kardinaal Tien kon natuurlijk onmogelijk voorzien, dat enkele jaren later al de Chinese nationalisten door het Rode Leger van Mao verslagen worden en dat Chiang met het restant van zijn troepen naar Taiwan vlucht. De communisten heersen al sinds 1949 in China en hebben weinig op met het Christendom. Jammer van die trip naar Steyl.

Op 22 maart wordt het resultaat bekend van het onderzoek per rondzendbrief naar de belangstelling van de

schoolgaande jeugd voor de priesteropleiding aan het nog steeds toekomstige kleinseminarie dat in september 1946 van start gaat op Rolduc. Maar liefst 413 jongens en hun ouders hebben zich aangemeld, “terwijl nog niet alle aanmeldingen binnen zijn.” De chroniqueur bedoelt natuurlijk, dat nog niet alle brieven een antwoord hebben gekregen. Zou mgr. Lemmens dan toch de Limburgse samenleving goed gelezen hebben? Rolduc als kleinseminarie moet hoop gekregen hebben.

In China wordt duidelijk dat Kardinaal Tien eerder in maart zich deerlijk vergist heeft over de toekomst van het Christendom in dat grote land. Mgr. Frans Kramer, oud-leerling van Rolduc (1914-1916, waarschijnlijk filosofie), wordt in Peking tot bisschop gewijd, maar deze nieuwe missiebischof kan niet naar zijn missiepost en vicariaat gaan, omdat hij daar eerder uit verdreven is door de communisten. Dat leidt tot vurig gebed op Rolduc.

Het in de oorlogsjaren uitgedunde hooglerarenkorps van de verschillende universiteiten wordt hier en daar aangevuld met oud-leerlingen van Rolduc. De Landbouwhogeschool in Wageningen en de Universiteit van Nijmegen zijn de bestemmingen, evenals het Staatstoezicht op de Mijnen in Heerlen dat oud-Rolducien ir. J. Voncken als Inspecteur der Mijnen opneemt. Er zijn ook oud-leerlingen die begin april hun eigenlijke bestemming bereiken. 21 oud-Rolduciens ontvangen in Roermond de H. Priesterwijding.

Van geheel andere orde is natuurlijk de smadelijke nederlaag van 10 - 2 die het Rolducs voetbalelftal op 6

april lijdt tegen de voetballers van 't Kleesj uit Sittard. Rolduc zit midden in de Vastentijd en moet het grote Halfvastentoneel in 1946 missen. Het wordt een trimester uitgesteld en de Dramatische Kunstkring uit Heerlen komt een blijspel spelen. De Mattheuspassie van Bernhard Pothast op Palmzondag gaat gewoon door en trekt enorm veel mensen van buiten naar de kerk, want de ontroering blijft bij Jezus' gezongen lijdensverhaal. De brief van de bisschop over zijn plannen met Rolduc, die ik eerder uitvoerig heb besproken en toegelicht, wordt op Passiezondag 7 april in elke kerk van het bisdom voorgelezen. De kroniek meldt geen reacties uit de samenleving. Nog geen mail of tweet of een Facebook-zucht, maar dat kon toen ook nog lang niet. Ook geen brief of telefoontje of een papieren krantenstukje. Rolduc wordt aangesloten op het netwerk van de Radio-Centrale. Hier moet ik snel een knop omzetten om niet in een enorme uitweiding te vervallen. Bij ons thuis in Maastricht hadden wij ook de Radio-Centrale. Een rechthoekig, grijsbruin luidsprekerkastje aan de muur met een draaiknop eronder en een kabeltje naar buiten door de muur. Ach, ach wat een tijd... Drie of vier radiozenders en dat was het. Verder helemaal niks: niente, nada.

Op woensdag 24 april herdenkt de Kroniek de honderdste verjaardag van de sterfdag van Kanunnik Jan Josef Kruyder. Hij was de man die de gebouwen van de oude abdij Rolduc met aangrenzend akkerland bij elkaar hield door Koning Willem I te verzoeken het complex in zijn geheel aan het Bisdom Luik te schenken zonder voorwaarden en de koning keurde op 31 maart 1820

deze schenking bij Koninklijk Besluit goed. Nadat de Belgische opstand met het vredesverdrag van 1839 was beëindigd, lag Rolduc plots op Nederlandse bodem. Het door de Luikse bisschop van Bommel opgerichte kleinseminarie vertrok in 1843 naar Sint Truiden aan de Belgische kant van de Maas. Al in 1842 begon mgr. J.A. Paredis, bestuurder van het Roermondse apostolisch vicariaat (een soort proto-bisdom) al onderhandelingen met de Luikse bisschop van Bommel over de overname van de gebouwen van Rolduc. De nieuwe Belgische regering, gebeten op alles wat Hollands was, traineerde de zaak enorm. Pas in 1857 komt de overdracht rond, maar Paredis had al in 1843 op 2 mei een kleinseminarie van zes klassen geopend in de sterk verwaarloosde gebouwen van Rolduc en dat was het allereerste begin van het Derde Rolduc, het Rolduc van de vele scholen als landelijke kostschool.

In mei 1946 – we hebben net een stap van honderd jaar genomen - wordt het opnieuw optrekken van de uitgebrande slaapzalen en zolders (28 november 1945) ter hand genomen. Het herstelwerk aan het trappenhuis en de gangen is al voltooid. 5 mei is de allereerste verjaardag van de bevrijding van Nederland, maar er is geen feest: alle jongens zijn nog met Paasvakantie, die tot 7 mei loopt. De bisschoppen van Nederland laten in alle katholieke kerken een brief van de kansel lezen, dat katholieken bij de komende verkiezingen vooral op katholieken dienen te stemmen. Zo sterk stond het er niet, maar dat was wel de bedoeling. Het is een van de weinige keren dat de Rolducse kroniek zo rechtstreeks over de nationale

politiek schrijft. Op 17 mei naar de stembus, verplicht toen, en op 18 mei geeft de kroniek de complete uitslag: KVP 32 zetels, PvdA 29 zetels , maar de Communisten boeken een behoorlijke winst in Limburg. Eind mei rukt de democratie verder op in Nederland. Het gaat om de Provinciale Staten: KVP 39 z. PvdA 4 z. Communisten 2 z. Het zijn de eerste vrije verkiezingen na de oorlog en natuurlijk zit de kroniek er bovenop. Er zijn in mei ook nog eindexamens voor de HBS A en B. Op 13 juni is het gymnasium aan de beurt met het eindexamen. De groep is erg klein: 8 A-kandidaten, van wie er een zakt en twee herexamen krijgen. De B-kant telt 4 kandidaten, van wie er een herexamen krijgt. Het zijn nog kleine groepen; de school moet weer op gang komen. Het directeursfeest is als vanouds het grote zomerfeest in juni. Er wordt een groot toneel opgevoerd ook op die dag: Vondels Lucifer met inzet van 92 leerlingen. De strijd tussen goed en kwaad is zo vlak na de oorlog natuurlijk een zeer actueel thema. De recensent in de culturele rubriek van het jaarboek is vol lof over 'Lucifer'.

Bijzonder is dat de Beekse huisarts, Dr. G. Beckers, de gehele regie verzorgt van het drama en zelf de rol van Uriël op zich neemt. Beckers is een Vondelspecialist. Dinsdag in de Goede Week voor Pasen draagt hij Vondels "Adam in ballingschap" in de aula voor met enkel zijn stem en wat gebaren, gezeten op de punt van een leunstoel. Tot in mijn jaren, de roerige jaren zestig kwamen dergelijke lange voordrachten nog voorbij. Op de dag van dit Directeursfeest wordt onverwacht het Rolduc's Jaarboek 1943-1944 uitgedeeld. Het uitgeven ervan was nog door de bezetter verboden, maar het is er

toch gekomen. Op Sacramentsdag, 20 juni, daags na het feest van de 'Bölles' wordt 'Lucifer' nog eens opgevoerd, nu voor ouders en familieleden van de jongens en met de entreegelden wordt het herstel van in de oorlogsjaren beschadigde kerkgebouwen gefinancierd. Op 23 juni valt het Sacramentsfeest. De grote Kerkraadse processie, tijdens de oorlog verboden, trekt eindelijk weer uit in al zijn luister. Als de plechtige stoet Rolduc bereikt, wordt er een mis opgedragen op het voorplein aan een speciaal geplaatst altaar voor de gevel van Klein-Rolduc. Daarna voegen alle leerlingen en leraren zich in de processie en trekt men verder naar Kerkrade, biddend en zingend.

De junimaand eindigt in een wervelwind van sportwedstrijden. Heel veel voetbal, de Jour des Jeux, een kleine Olympische Spelen vol atletiek, een enkele hockeymatch en dan komt juli met een hittegolf van een aantal dagen en de laatste eindexamens van de HBS, de allerlaatste, want op een kleinseminarie is geen plaats voor HBS-ers uit het hele land.

De eindsprint van het laatste jaar van het Derde Rolduc (1843-1946) begint op 1 juli, als bekend wordt gemaakt dat van de afdeling HBS-A alle eindexamenkandidaten geslaagd zijn. Dat zijn er nog maar zeven, een Brabander uit Mill en de rest Limburgers. Op 4 juli moet HBS-B aan de bak: een nog kleiner klasje van 4 man, twee Limburgers, een achterhoeker uit Groenlo en nog een leerling uit Oosterhout bij Breda. Hier slagen ook alle kandidaten en daarmee zijn de allerlaatste HBS-diploma's ooit op Rolduc uitgereikt. Op 7 juli, "een historische dag", zegt de kroniek. Op 9 juli beginnen de

overgangsexamens Je ziet alleen nog maar jongelui met boeken lopen. “De studielust groeit met het uur”, noteert de kroniek. En daar is hij weer: Joep Damen is al enkele dagen terug uit Rome en logeert nu enkele dagen op Rolduc vanaf 10 juli. Op zaterdag 13 juli is de morgenstudie geschrapt om in tijd ruimte te maken voor een plechtige requiemdienst voor overleden Directeuren en Leraren. Daarna is het laatste overgangsexamen en beginnen al de puntenvergaderingen. De jongens gaan in de middag hun bulletjes inpakken voor de thuisreis. Om vijf uur Lof en daarna in de aula een pianorecital van een Kerkraadse pianiste, afgewisseld met twee korte films. Alles om de spanning te neutraliseren. Op 14 juli, zondag, natuurlijk een plechtige hoogmis met Te Deum na. Voor de kamers van de klassenleraren vormen zich rijtjes leerlingen voor de uitslag: overgaan of blijven plakken. Of dat allemaal gelukt is voor het diner, is niet duidelijk, maar na de warme dis is er een orgelconcert in de kerk en om vier uur marcheert de Bergkapel der Domaniale Mijn Rolduc binnen. Hun concert op het bordes op de grote cour valt in het water want een forse regenbui jaagt iedereen de aula in. Alweer Lof en daarna weer een orgelconcert in de kerk en in de avond is er dan het grote sluitstuk in de aula: de prijsuitdeling, het definitieve afscheid van velen. Als de bollebozen hun boeken hebben meegenomen staat iedereen op en zingt ‘Lève Rolduc’ met orkestbegeleiding.

Namens de niet-terugkerenden (en allen die niet meer welkom zijn, voeg ik toe) voert Lou Horbach het woord: “Iedereen moet toegeven, dat het mooie, het verheffende dat Rolduc ons gegeven heeft, het minder aangename

verre overtreft. Dank, dank, dank” En dan zingt iedereen het “Adieu Rolduc”, met koude rillingen, schorre stem en dikke ogen”, tenminste zo vergaat het mij altijd. De Bölles spreekt dan nog over hen die definitief weggaan en degenen die niet meer welkom zijn in de toekomst. Niemand is in de stemming om dat adieu met uiterlijk vertoon te omgeven, zegt hij. “Want allen zien we jullie ongaarne gaan”, aldus citeert de kroniekschrijver de speech van Van der Mühlen letterlijk. Alsof de directeur zich ooit verzet heeft en nog verzet tegen de komst van het exclusieve kleinseminarie. Quod non! Maar de oude gastvrijheid, waar Rolduc om bekend stond blijft gehandhaafd. Oudleerlingen zullen de poorten altijd geopend vinden: bij reünies of andere bezoeken. Slotzang is ‘Aan U, o Koning der Eeuwen’.

Op maandag 15 juli is iedereen heel vroeg uit de veren om naar het station Kerkrade-Rolduc te lopen. Op het voorplein zingen ze nog een keer ‘Adieu Rolduc’.

De volgende dag staat Rolduc’s nieuwe toekomst voor de deur. Er arriveren negentig jongetjes om toelatingsexamen te doen voor de eerste klas. Ze blijven een nachtje slapen en vertrekken dan weer. En op woensdag 17 juli komen er nog eens 31 jongetjes om toelatingsexamen te doen voor de voorbereidende klas. En allemaal worden ze verondersteld priester te willen worden, toch. Dan daalt de rust neer in de oude abdij, waar de afgebrande slaapzaal wordt herbouwd. De chroniqueur memoreert aan het einde van schooljaar 1945-1946 dat Rolduc nu aan zijn derde ‘phase’ begint.

De eerste fase noemt hij de Abdij der Augustijner Kanunniken, de tweede ‘Scholen van Rolduc’ en de derde ‘Rolduc, Klein Seminarie. Een meer recente indeling van Rolduc’s geschiedenis splitst de fase ‘Scholen van Rolduc’ in twee, namelijk het tweede Rolduc van 1831 tot 1843 als klein seminarie van het bisdom Luik en het derde Rolduc van 1843 tot 1946 als katholiek landelijk internaat met verschillende schooltypes, zoals gymnasium, HBS, Hogere Handelsschool en zelfs een opleiding voor onderwijzers lager onderwijs, ook wel bekend als normaalschool. Deze indeling komt dan ook uit het boek “het vierde Rolduc, 1946-1971, geschiedenis van een klein-seminarie “, geschreven door een redactie van elf oudleraren en oud-leerlingen en verschenen in 1983. Deze indeling is inmiddels breed geaccepteerd. De laatste woorden van de kroniek van het derde Rolduc, het fameuze landelijk internaat met zijn brede onderwijsaanbod luiden: “En bovendien voor elken Rolducien, leek of priester, zal blijven gelden het mooie woord, dat onzen Directeur, Mgr. Dr. R. Corten z.g. in 1908 reeds schreef: “C’est bien là ton privilège, Rolduc: quiconque a habité sous ton toit, s’il a le coeur noble, ne t’oubliera jamais.” (Diepe zucht....)

De kroniek in Jaarboek 1947, schooljaar 1946-1947

Het eerste kroniekjaar van het nieuwe kleinseminarie van het bisdom Roermond begint al met een aantekening/vermelding op 22 juli. Terwijl de Kroniek van het jaar ervoor op 15 juli eindigde. Dat betekent niet dat de grote vakantie in 1946 maar een enkele week duurde. Het betekent dat de tijd van alle vakantieweken broodnodig zijn om het gekoesterde kleinseminarie aan een vlekkeloze start te helpen. Er staat niet voor niets bij 23 juli: Er wordt koortsachtig gewerkt in het gehele huis. De muren en plafonds van eetzaal, de klaslokalen, de speelzaal en de gangen worden opnieuw gekalkt, gesausd zouden we nu zeggen. Geen kalk voor de studiezaal, neen, daar wordt muurverf gebruikt. Niet dat harde wit, maar bijvoorbeeld een mooie zachte kleur pastelgroen om de de verhitte hersenkwabben van al die jongelui wat te kalmeren. Dan volgt er een indrukwekkend lijst van benoemingen van nieuwe leraren op Rolduc, allemaal jonge priesters, pasgewijd, die eerst nog jaren moeten gaan studeren eer ze echt als bevoegd leraar aan de bak mogen. Ik herken namen uit mijn eigen Rolduc-jaren (60-66): Augustus (Duits), Rouwet (Latijn) Penders (Prefect Klein-Rolduc) en Tagage (Grieks). En het docentenkorps van het Bisschoppelijke college in Weert moet twee mensen afstaan voor Rolduc. Er vertrekken ook leraren uit Rolduc: een leraar gaat naar de nieuwe HBS in Weert, die waarschijnlijk de oude HBS op Rolduc moet vervangen. En vier Rolducse Heren gaan

naar het Kleesj in Zitterd. Al met al moet de Bisschop die in zijn herderlijke Rolducbrief zo jammerde dat hij zoveel priesters kwijt is aan onderwijstaken en dat de zorg voor de zielen in het gedrang komt, ziet nu dat door zijn Rolduc-besluit de onderwijsclaim op zijn gewijde volk toch flink is gestegen.

Op 3 augustus noteert de kroniek goed nieuws: het is de provisor gelukt na twee jaar zoeken om een aantal leien op de kop te tikken, waarmee de in najaar 1946 uitgebrande slaapzaal van een nieuw dak kan worden voorzien. Aan een gapend gat in een van de vleugels van het gebouw komt een einde. En hoewel de bouwvak landelijk van de vakantie gaat genieten, mogen de steigerwerkers op Rolduc blijven doorwerken om de laatste brandschade zo snel mogelijk te herstellen. Maar enkele dagen later blijkt het te laat. De daken van slaapzaal V liggen nog steeds open, terwijl het voortdurend stortregent. Rolduc heeft een fors lek en het hemelwater dringt overal door.

Een wereldoorlog als de Tweede vergeet je niet zomaar. Vandaar een opvallende vermelding in de kroniek: “9 Augustus. Een der Heren gaat vandaag naar Aken; de eerste keer sinds het eind van de oorlog.” Het zou interessant geweest zijn om een paar regels over ’s mans indrukken in deze zwaar gebombardeerde stad te lezen.

Natuurlijk veel meer details over het overlijden van enkele oud-leerlingen van Rolduc, die een indrukwekkende loopbaan opbouwden en hoge functies bereikten. En dan lezen we over “enkele Heeren” die getipt zijn over de

opgravingen in de kerk van Wessem. Er zouden daar resten zijn blootgelegd van een koor, dat doet denken aan het grondplan van de Abdij van Rolduc. Intrigerend. Misschien staan er elders in dit jaarboek meer archeologische of cultuurhistorische bijzonderheden. Dus niet. En met de opening van een nieuwe HBS in Kerkrade, de benoeming van Rolducs leraar Geschiedenis en Nederlands dr. H. van Can tot rector van het R.K. Meisjeslyceum te Maastricht komt dan toch eindelijk een einde aan de grote vakantie. De meeste leraren zijn al in huis op de avond van 13 september en ook al enkele leerlingen, die op 14 september niet voor 12.00 uur Rolduc konden bereiken (van hoever in den lande moeten die dan nog komen?), maar op 14 september rond elf uur komen de eerste nieuwe gezichten door de poort. De kroniekschrijver noemt ze gelijk bij hun echte naam: “seminaristen”. En met een kleine letter, dat wel. En het zijn er niet weinig: in totaal komen er 445 leerlingen, van wie er meer dan 300 nieuwelingen zijn. De meeste jongens lopen nog wat onwennig rond, noteert de chroniqueur. Dat geeft je God in, zou mijn moeder zaliger zeggen. Dat ligt toch echt voor de hand!

Deze meute kan nog niet normaal te slapen gelegd worden.

De heropbouw van die verdraaide dortoir V duurt zeker nog enkele maanden en daarom moet ‘Klein Rolduc’ aan het voorplein slapen in de aula minor, De ziekenzaal is voorlopig ook nog slaapzaal en VI Gymnasium krijgt een aparte klas, die ook dienstdoet als studiezaal. Het is behelpen, maar de bisschop wil geen gras laten groeien over zijn nieuwe en zo vurig gewenste kleinseminarie.

Op 15 september wordt Rolduc als kleinseminarie geopend met pracht en praal. De bisschop is er al om half tien 's ochtends, vergezeld van zijn gebruikelijk gevolg. Er valt druilerige regen en daarom is de eerste ontvangst door de directie in de kruisgangen waar de jongens aan weerszijden staan opgesteld en Monseigneur op een hartelijk applaus onthalen. Mgr. Lemmens verdwijnt direct naar het Quartier, zoals het bisschoppelijk appartement aan het eind van de Herengang heet, maar wordt tegen tien al weer afgehaald door de aanwezige priesters, lees het lerarenkorps en naar de Kerk begeleidt waar hij een 'Pontificale H. Mis' opdraagt, samen met vijf andere Heren in diverse liturgische functies. Het zou te ver gaan om hier alle gasten op te noemen, maar alles wat naam en faam en titel heeft in kerkelijk Limburg is erbij en van wereldlijke zijde de gouverneur en de burgemeester. Mgr. Feron, rechterhand van de bisschop, preekt. Hij spreekt uit wat velen denken: "Het schip van de kerk van Roermond steekt van wal. Wij voelen allen dat wij iets dat goed en mooi was achter ons laten. Een zekere huiver bevangt ons bij de gedachte aan datgene wat komen gaat." En dan worden de idealen van de bisschop toegelicht: Nieuwe priesters, die het gewonde Limburg zullen gaan genezen met eigenschappen die dat ideaal mogelijk maken. "Er moet in dit huis heersen waarheidszin, heroïsme, reinheid en jeugdige blijheid."

De bisschop verschijnt na de mis ook in de eetzaal om de Directeur van Rolduc zijn nieuwe titel te geven: president. En dan leest de naar Rome vertrokken leraar J. Damen de oorkonde voor, waardoor de Paus zijn

zegen geven geeft aan alle bewoners van Rolduc. Van de leiding van Rolduc komt daar nog een volle dag congé bij. En de Rolducse Romein krijgt het voorrecht om de bef te dragen, een onderscheidingsteken voor belangrijke geestelijken. De openingsdag eindigt met een concert door de Kerkraadse harmonie St. Caecilia op het bordes en een voetbalwedstrijd tussen een filosofenploeg en het courteam. De wijsgeren winnen.

Tussen alle korte berichten in de kroniek van het eerste seminariejaar van Rolduc vallen die berichten op die het seminariekarakter van Rolduc benadrukken: er worden leraren aangewezen voor het oefenen en ook uitvoeren van ‘volkszang’, ‘Gregoriaans’ en ‘meerstemmige zang’. Allemaal gericht op het muzikaal ondersteunen van de missen in de kerk en andere vieringen. Aangewezen worden ook een drietal ‘patres spirituales’ voor de jongste leerlingen, de middencategorie en de oudste jongens. Dat zijn natuurlijk geestelijke vaders, raadgevers bij psychische problemen of puberteitsvragen. Iemand die niet in het Latijn thuis is, zou kunnen denken dat die ‘patres’ advies moesten gaan geven over het kiezen van de juiste sterke drank voor de schooljeugd. In drie hele dagen tijd gaat de complete bevolking van Rolduc in processie naar de Maria-grot in het bosquet na het vieruurtje met de dikke, witte kadetten (gouter/ goetee) om de rozenkrans te bidden. Waarvoor, waarom of voor wie wordt niet vermeld. Ook wordt uitdrukkelijk vermeld op welke dag en welk tijdstip de Romeganger Jo Damen “gebeft” verschijnt. (“Aan het souper op maandag 16 september”). Er zijn dingen te vinden in de kroniek, die

echt veel absurder zijn. Ik citeer letterlijk: “20
*September. Vandaag en morgen onderzoekt Dr. H. Bak
uit Maastricht de longen onzer leerlingen. Zoals
gewoonlijk heeft deze doorlichting plaats op de
Infirmierie-boven. (dat is het ziekenzaaltje). 21
September. De uitslag van het medisch onderzoek is zeer
bevredigend. Allen verkeren in een goede staat van
gezondheid. Wij roken **daarom** na het diner een sigaar.”*

Dit is bloedserieus bedoeld, echt geen ironische grap van de kronikeur. Men had toen kennelijk geen enkel idee van het verband tussen roken en longziektes. Weer zijn me de schoenen uitgevallen.

Er zijn andere manieren om ‘goede dingen’ te vieren, omdat je er blij over bent. Zo heeft de bisschop, aangeduid met zijn ingedikte aanspreektitel als Mgr., de schooljeugd een vrije halve dag toegezegd bij de opening van zijn klein-seminarie. Nou ja, vrij... President van der Mühlen heeft deze dag voor de jongens al voor de helft ingevuld. Hoera, pas om 07.00 uur opstaan. Dat is bijna uitslapen!! Dan zijn er ’s ochtends toch nog twee lessen, maar dan gaat de hele bubs ook per trein naar Heerlen om daar over Welten naar Imstenrade te wandelen. “*De Medische Missie-zusters zullen ons in de gelegenheid stellen iets te gebruiken.*” Iets gebruiken is iets kleins eten. Dat is ouderwetse taal voor een lunch gebruiken. Vreemd toch dat ooit in onze taal het woord gebruiken in zwang was als je bedoelde, dat je iets ging opeten. Ik denk dat de jongens boterhammen meekregen en fruit en dat die Zusters voor een flinke pot koffie zorgden, al dan niet in hun refter of op bankjes buiten bij heur

klooster. Enfin, ik weet niet eens of die Zusters daar een klooster hadden toen en of je op twee of drie boterhammen helemaal terug zou kunnen lopen van Imstenrade naar Rolduc, want dat was wel de bedoeling. Meteen de dag na de aankondiging van dit dagje uit aan de dinertafel, gevolgd door enthousiast applaus, vindt het wandelfeest plaats op maandag 23 september.

Het uitstapje wordt een groot succes, want de zon schijnt de hele dag, allervriendelijkste ontvangst te Imstenrade en om vijf uur de terugtocht naar Rolduc in marstempo. Als de laatste marcheerders de poort binnenlopen heeft de schemering al toegeslagen. Iedereen is moe, maar voldaan en vroeg onder de wol en weer een half uur langer uitslapen!!

President Van der Mühlen laat geen gras groeien over de nieuwe seminarie-identiteit van Rolduc, zo blijkt uit een vermelding op 29 september, als het klein-seminarie nog geen maand oud is. De 'Bölles' feliciteert zijn seminaristen met de afsluiting van de jaarlijkse retraite en voegt daar de volgende beeldspraak aan toe: "De zaaiers hebben hun werk gedaan; het zaad was goed. Of het wasdom zal krijgen (of het ontkiemt en gaat groeien, bedoelt hij) zal afhangen van Gods genade op de eerste plaats, maar ook van onze medewerking. Tot die intentie zullen we deze week de rozenkrans bidden." Dat betekent dus dat er elke week de rozenkrans gebeden gaat worden bij de Mariagrot in het bosquet telkens met een andere intentie. Dat is geen rozenhoedje van vijf 'tientjes', maar minstens een drie keer zo lange gebedsoefening, staande in het bos,

normaal met vermelding van een reeks geloofsgeheimen, maar nu ook nog met een speciale intentie. En dat is nog niet alles. Tijdens de retraite is een nieuw reglement voorgelezen, dat na goedkeuring door de bisschop voor een jaar op proef wordt ingevoerd en vervolgens definitief. Het nieuwe reglement voert nieuwe dingen in passend bij een Klein Seminarie. Er komt een dagelijkse meditatie die vóór de H. Mis zal gegeven worden in de ,verschillende studiezalen, gevolgd door het ochtendgebed. Er worden tien ‘Heren’ aangewezen die deze nieuwe rituelen gaan leiden, terwijl de president zelf de meditatie voor VI gymnasium zal leiden. Het wordt een stuk vromer op Rolduc en daarom zegt het nieuwe reglement dat de strafzaal verdwijnt (samen en in vereniging strafregels schrijven in je vrije tijd bij ongewenst gedrag). Maar het notensysteem blijft gehandhaafd: het voorlezen in de eetzaal van wie er allemaal kattenkwaad heeft uitgehaald of zich ernstiger heeft misdragen. Wanneer de noten niet worden “geneutraliseerd” door goed gedrag, kan er toch gestraft worden door het intrekken van privileges. Een van de voornaamste privileges is de rooktijd voor de jongens vanaf drie gym. Intrekking daarvan is in elk geval een gezonde straf, volgens de huidige normen natuurlijk. Op maandag 30 september gaat het nieuwe reglement in: om kwart voor zes (05.45 uur!) luidt de bel en moet iedereen opstaan en dan volgt na snel wassen en aankleden de dagelijks meditatie en het ochtendgebed in de studiezalen. In plaats van nog even pitten: mediteren en bidden!

Gelukkig komt Godfried Bomans in de aula op 1 oktober een humoristische voordracht houden over hoe een meikever de wereld beschouwt. De avondstudie moet vervroegd worden om dat mogelijk te maken, maar de heerlijke humor van deze man zal voor de jongens veel goed maken en ik ben er zeker van dat dat ook de bedoeling was. Bomans komt de reglementenpil vergulden met daverend gelach.

Op 10 oktober komt bisschop Lemmens even geheel onofficieel met een klein gevolg uit het bisdom Brugge poolshoogte nemen op zijn eigen Klein Seminarie. En dan staat er: “Toch is Mgr. even bij de jongens en belooft hun een kleine gunst ter ere van zijn bezoek. Een uur roken of een halve dag vrij?

In de tweede week van oktober gaat ook de mei op het dak van de uitgebrande slaapzaal V. Het zal niet lang duren voordat die lelijke plek in een van de vleugels van Rolduc zal zijn weggewerkt en er weer jongens kunnen intrekken in hun eigen chambretten.

De rest van de Mariamaand gaat heen met het opzetten van de interne voetbalcompetitie met ploegen van leerlingen, niet meer afkomstig uit Zeeland, Brabant of Friesland, maar uit verschillende groepen van dekenaten en uit Noord- en Zuid-Limburg in drie voetbal-klassen. Met een uitgebreide viering van Wereld-Missie-Zondag op 20 oktober, het feest van Rolducs beschermheilige de H. Daphne op 23 oktober, met de vermelding van de eerste nachtvorst in de nacht van 23 op 24 oktober en tenslotte met een herfstvakantie van 30 oktober tot maandag 4 november. Begin november vangt de eindsprint van het

eerste trimester van schooljaar 1946-1947 aan. Na terugkomst van vakantie op die maandagavond moet iedereen een half uur vroeger in zijn bed liggen. Dan komt de dag dat de novemberrapporten worden vastgesteld door de leraren in ellenlange vergaderingen. En dan worden alle cijfers voorgelezen door de president zelf in de klassen. Dat is confronterend natuurlijk voor de zwakke broeders, maar natuurlijk ook als een aansporing bedoeld om harder en serieuzer te werken. Deze keer heeft de president last van een lichte ongesteldheid en moet het bed houden. Zijn plaatsvervanger vicepresident Herman Turlings moet het nu doen. Het is intussen winters koud geworden blijkt uit een opmerking over de uitvoering van “de Requiem van Mozart” in de aula. De grote aula is kennelijk niet goed warm te stoken, maar toch willen heel wat leerlingen dit Requiem horen. Gelukkig is nu ook het dak van slaapzaal V en de oude kapel met dakpannen en leien bedekt. Op maandag 11 november wordt de wekelijkse rozenkrans wandelend op de “IJzeren weg” langs de grote cour gebeden. Ook dat helpt tegen de kou en is beter dan stilstaan bij de Mariakapel in het Bosquet. En de leraren vergaderen weer. Ze willen het ‘huiswerk’ voor alle vakken zodanig op elkaar afstemmen, dat de jongens niet overbelast raken. De moderne tijd lijkt eraan te komen! En de verwarming van de aula is gerepareerd net voor de aankomst van een leuke film; de glas-in-loodramen van de kerk zijn gerepareerd en weer ingezet en zo geniet iedereen van een halve vrije dag ter ere van de prefect en zijn staf. En het rozenhoedje (het bidden is ingekort,

denk ik) mag lopend in de kruisgangen gebeden worden. Het moet nu toch echt koud zijn, buiten. Kijk en dan wint het onderwijs toch van de vroomheid! De morgenstudie wordt een kwartier langer: nog even snel de lessen voorbereiden, jongens. De middagstudie wordt korter: plenus venter non studet libenter na het middagmaal/diner. Het rozenhoedje, dat tot nu toe dagelijks gezamenlijk gebeden werd, vliegt uit de dagorde en de bedtijd wordt elke dag een kwartier vervroegd. Naar kwart voor negen. En wie toch nog dat rozenhoedje mist, mag op maandag en woensdag en vrijdag de tientjes bidden. Hoe? ‘Privatim’ staat er duidelijk, dat betekent volgens mijn Muller en Renkema uit 1958 “in je eigen tijd, privé, stilletjes, onofficieel; kortom: je ziet maar, jongetje.” En er is nog meer goed nieuws op deze koude achttiende novemberdag: secretaris P. van Odijk van het bisdom brengt het nieuws: President Henricus van der Mühlen is benoemd tot Geheim Kamer Heer van Zijne Heiligheid de Paus. Limburg is een monseigneur rijker, want om kwart voor vier, tijdens de laatste les klinkt plotseling de bel, die normaal iedere ochtend iedereen uit zijn bed luidt. Het feestelijk alarm dirigeert iedereen naar de grote speelzaal, waar van Odijk de benoemingsbrief voorleest en de ‘Bölles’ een knalpaarse ceintuur overhandigt. Er ontstaat een feest in de speelzaal en later op de avond in de aula waar de kuuzjen (sorry, filosofen) een geïmproviseerde revue opvoeren. En als het weer beter wordt, komt er nog een vrije middag aan.

Er is ook reden tot droefheid als op de middag van 19 november prof. dr. Antoon Terstappen overlijdt in

Roermond. Hij doceerde veertig jaar filosofie en theologie aan de priesters in opleiding in Limburg, waarvan 20 jaar (1908-1928) te Rolduc.

De jaarboeken 1945 en 1946 in één band zijn op 20 november verschenen ondanks de papierschaarste. Een kloek boekwerk van 236 bladzijden, dat blijkens de hier gepubliceerde overzichten en tijdswandelingen en de schitterende foto's een indrukwekkend getuigenis is van zeer moeilijke jaren voor Rolduc.

De beloofde vrije dag vanwege de eervolle benoeming van de president door de paus wordt op 27 november ingelost. Een hele lesdag vervalt en dat is genereus. Bovendien speelt het Nederlands voetbalelftal een vriendschappelijke uitwedstrijd tegen Engeland in de middag. Via luidsprekers in de rookzaal kan iedereen het radioverslag volgen. Het werd geen feest. Nederland verloor met 8 – 2 en het had nog erger kunnen zijn als de Engelsen geen penalty gemist hadden. 28 november is de eerste verjaardag van de grote brand in een slaapzaal en op zolder. Gelukkig is de schade bijna hersteld en kan de slaapzaal V in het midden van het volgend trimester weer dienstdoen. Er wordt nog meer gerestaureerd. De Amerikanen hadden de poort tussen speelzaal en gymzaal afgebroken, omdat ze hun zware militaire voertuigen op de grote cour wilden parkeren en er niet door konden. De Ammies zijn weg en daarom komt de poort weer terug. Net als “Sinterklaas en Zwarte Piet” op Klein Rolduc. Limburg krijgt een nieuwe gouverneur, omdat W. van Sonsbeeck ontslag heeft gevraagd en gekregen. De opvolger is F. Houben,

ook mr. dr. net als zijn voorganger. En natuurlijk heeft zijn vader Jan op Rolduc gezeten (van 1879 tot 1883).

De decembermaand van 1946, die begon met de gouverneurswissel, laat een afwisseling zien van mooie muziek, dozen vol sinterklaaskadootjes van het thuisfront voor de jongste klassen, dikke stress vanwege de composities van het eerste trimester, die we nu eindtoetsen zouden noemen en iets eerder proefwerken. Het eindeloos gehak en gesnoei aan de kastanjabomen langs de 'ijzeren weg' op de grote cour. Een mooie film en mislukte voordrachten van overmoedige pubers van Gym III in de aula. Ook al ontbreken de krachten toch is de wil te prijzen, oordeelt de kronikeur barmhartig. En dan wordt het weer vromer met een driedaagse retraite in de vorm van een reeks preken en informatieve lezingen door pater Willems, prefect van het juvenaat van de S.V.D. in Steijl. Deze pater spreekt en mediteert als voorbereiding op het meest onbegrepen heiligenfeest van de Katholieke Kerckkalender, namelijk dat van Maria Onbevlekt Ontvangen. In deze tijd denken veel mensen dat het bij dit feest gaat om de herdenking van de maagdelijke geboorte van Jezus uit Maria. Op 8 december wordt jaarlijks herdacht dat de Kerk gelooft dat Maria als enig mens op de wereld zonder erfzonde is geboren, omdat ze later Jezus' moeder zou worden. Het voert te ver in de theologie om dit uit te werken, al zou menig journalist daar wel baat bij hebben. Terug naar de SVD, dat is een zeer grote Missie-Orde, die achter haar afkorting de mooie naam van Societas Verbi Divini, Societeit van het Goddelijk Woord, verbergt. In de negentiende eeuw opgericht zijn

door deze SVD heel veel jonge priesters als missionaris naar ontwikkelingslanden in Afrika en Oost-Azië gestuurd. Een oudere broer van mijn vader, heerom of Noonk Pie voor mijn broers en zussen, werkte 40 jaar op Flores in Indonesië als SVD-pastoor in Doki. Hoewel hij in de tropen wilde blijven moest hij van de Orde zijn laatste jaren doorbrengen in het rusthuis van de SVD in Teteringen, waar hij overleed en ook begraven is.

SVD-pater Willems doet niet alleen de geestelijke voorbereiding op een belangrijk Mariafeest. Hij geeft voor de leraren van Rolduc ook een lezing over Jong SVD, een scouting of jeugdbeweging in seminariestijl, waar het Rolducse seminarie in opbouw nog wat van zou kunnen leren. Nog geen week later vergaderen leraren over de invoering van de stijl van de SVDjeugdbeweging op Rolduc.

De Maria-feestdag zelf wordt op indrukwekkend liturgische manier gevierd, zoals eigenlijk in mijn jongensogen alleen Rolduc dat kon. Een mis van Jan Nieland wordt gezongen door het kerkkoor van jongens. Prachtig, maar om een of andere reden is het wel de mis ter ere van de heilige onnozele kinderen (28 december en niet 8 december). Een afsluitende SVDpredicatie door een pater en na het Lof het Te Deum van Hendrik Andriessen. Heb ik zelf op Rolduc nog als pril jongenssopraantje gezongen in de jaren zestig van de vorige eeuw. En 's avonds is er een klassiek kamerconcert van de muziekclub met werken van o.m. Van Beethoven, Vivaldi en Rachmaninov. Hallo, allemaal! En dan is er ook nog een kerstliederenconcert

na het zondagse Lof op de orgel in de kerk. Op maandag 16 december doet de vroomheid weer een stapje terug voor de wetenschap. In verband met de composities vervalt de ochtendmeditatie. De jongens mogen een kwartier langer slapen en kunnen daarna over stamtijden in Grieks en Latijn, Schwere Wörter, de rijtjes van Zeinstra en andere belangrijke kennis mediteren. Gelukkig is er afleiding op komst: in de nacht van zondag op maandag vroor het negen graden en het blijft ook overdag flink vriezen, dinsdag en dinsdagmiddag? Schaatsen op die prachtige vijvers natuurlijk in de felle kou, goed ingepakt. De natuur presenteert een prachtig middel tegen de examenstress en de stamtijdenmigraine. Woensdag en donderdag idem dito. In de vroege ochtend blokken, daarna het proefwerk afleveren en 's middags op de ijsers. Dat is niet voor iedereen weggelegd, maar toch wel voor een behoorlijk aantal wijsneuzen. En de lokale schaatsliefhebbers melden zich ook op het ijs. Wie weet zijn er wel een paar Rolducker jonge die leuke meisjes zien en ze aanspreken. Zouden ze tussen het gegiebel ook onvervalst Kerkraads terugkrijgen? Ondanks de vorst kan 'hun roeping' zomaar wegsmelten, maar daarover zul je niet in de Kroniek lezen. Het lijkt wel een Elfstedenjaar. De tocht der tochten komt pas in februari, wel dezelfde winter, niet hetzelfde jaar. Maar de ijspret gaat door tot vrijdag 20 december. Donderdag, de negentiende zijn de laatste twee composities. Dan is er een geïmproviseerde en niet liturgische kerstavond in de speelzalen van Groot- en Klein-Rolduc met veel liederen en kerstgedichten. De koffers zijn rond de

middag al gepakt vóór het laatste schaatsuurtje. Om acht uur duikt iedereen op zijn strozak/matras, want de wekker loopt om vijf uur af: na het ontbijt wacht de felle kou buiten op weg naar huis naar enkel Limburgse steden en dorpen van noord naar zuid. De leraren blijven achter om over de punten en de rapporten te vergaderen en samen de Nachtmis te beleven in de ‘Kapel der Zusters’.

Aan het begin van het nieuwe jaar, 1947, slaat de kroniekschrijver een mineurtoon aan: “Ondanks de minder goede vooruitzichten op alle gebied, gaan we vol vertrouwen het nieuwe jaar in. Speciaal voor het Klein Seminarie en zijn bewoners vragen we Gods rijkste zegen.” Dat is toch nauwelijks een Zalig Nieuwjaar te noemen en ook wordt niet duidelijk opgeschreven om welke minder goede vooruitzichten het gaat. Wellicht is er grote vrees dat het kleinseminarie niet van de grond zal komen en dat nu al een groot aantal leerlingen thuisblijven om andere scholen te zoeken. Want bij het einde van de Kerstvakantie op 8 januari als de jongens terugverwacht worden, noteert de chroniqueur nauwkeurig dat acht leerlingen niet zullen terugkeren en dat een paar anderen nog even thuisblijven vanwege ziekte. Het lijkt me toch dat dat meevalt. Maar acht ouderparen dachten waarschijnlijk dat het “Rolduc der scholen” gewoon door zou gaan. Maar andere vooruitzichten zijn prima. Het begint weer stevig te bakken en de vijvers liggen er weer lekker stijfgevroren bij. Al meteen in de middag op de eerste dag van het nieuwe trimester staat de echte fanatiekelingen alweer op de gladde ijzers. De leiding dacht op die eerste dag

ook nog twee lessen in te kunnen plannen, maar les geven daar hebben leerlingen op zo'n dag echt hun hoofd niet bij. Begrijpelijk zegt de tijdschrijver. Maar plan dat dan ook anders, Heren, zeg ik dan weer.

Om de overgang wat op te vangen – je weet tenslotte nooit tot hoe lang die jonge gasten thuis in hun nest liggen te rotten 's ochtends – mag er op 9 januari een kwartier langer gesluimerd worden, 's ochtends. Nou dat zal echt het verschil gemaakt hebben... Buiten dooit het en valt er lichte regen. Het ijs gaat eraan, dat lijkt me erger.

Maar de school nu met als enige smaak gymnasium is nog steeds het belangrijkste. De hoogste klassen, V en VI Gym krijgen weer mooie eigen lokalen naast het oratorium, zoals de huiskapel nog steeds genoemd wordt.

Na de brand in het najaar van 1945 was daar enorm veel waterschade, maar die wordt ook aangepakt. En dan heeft de heer President nog een ander leuk studieplekje gevonden voor de oudere jongens. Het lokaal naast de trap tegenover de eetzaal van Klein Rolduc. Uitsluitend studiezaal en verder niks. In dat lokaal heb ik als sopraantje mijn eerste, echte koorrepetities mogen meemaken, ongeveer 14 jaar later.

En dan nog zoiets: de maatregel, dat alleen op Zondag dialect gesproken mag worden, gaat in. De rest van de week is het Nederlands. Goed voor het rapportcijfer Nederlandse Taal en de algemene culturele vorming, schrijft de kroniek, terwijl modern taalonderzoek het tegendeel aantoonst.

Op 12 januari melden zich zowaar acht nieuwe leerlingen voor de VeeKaa. Dat is de Voorbereidende Klas, natuurlijk. De bijspiijkerclub. Maar opnieuw zijn er weer enkele andere jongens naar huis vertrokken. Afgehaakt, want wat is roeping, toch? Die eerste zondag na de vakantie is een huilerige druildag. Iedereen zit binnen. Intussen komen berichten binnen over kerkvervolging in veel Oost-Europese landen achter het nog niet opgetrokken ijzeren gordijn. De communisten kunnen hun gang gaan, dankzij de deal van Stalin met Churchill en de Amerikaanse president Roosevelt in Jalta over de verdeling van Europa in machtssferen in februari 1945. Er moet gebeden worden vinden alle Nederlandse bisschoppen en wel op zondag 19 januari. En wat doet de President van Rolduc? Hij gooit op dinsdag 14 januari de dagorde onverwachts om. De avondstudie gaat naar de vrije dinsdagmiddag en die avond draait in de aula de film “De Zeehavik”, een zeer romantische avonturenfilm uit de USA, 1924, gebaseerd op een roman uit 1915. Dat zal de jongens goeddoen in deze bange tijden, zal de President gedacht hebben. Inderdaad: het loopt storm en de film is een groot succes.

Het is voorlopig de laatste ontspanning in die mooie aula maior van Rolduc, want drie dagen later gaat de verwarming van de aula naar de vaantjes. Defect en het probleem is moeilijk te vinden. Maar de Internationale Bidweek tegen de verdrukking in de DDR en als die andere Europese landen in het oosten gaat door, zelfs met uitstelling van het Allerheiligste in de kerk. Een oude kapel wordt omgebouwd tot slaapzaal met nieuwe chambretten voor meer jongens. Kijk, nu gaat het weer

goed. Op de verjaardag van prinses Margriet (19 januari, vier jaartjes) beginnen enkelen het Wilhelmus te zingen in de eetzaal bij het diner. Twee geschiedenisleraren pikken dat op en gaan in de hoogste klassen lesgeven over het Wilhelmus.

De avond en nacht van 21 op 22 januari brengt natte sneeuw en lichte vorst. Dat betekent dat de dagelijkse ochtendgymnastiek op de grote cour gewoon niet kan doorgaan want op het asfalt ligt een stevige ijslaag. Het is glad en koud en kleinseminaristen zijn nu eenmaal geen bikkels. Een klein stukje sprinten, plotseling blijven staan en voelen dat je gecontroleerd doorglijdt zonder op je bek te gaan. Zo gaat het maken van een glijbaan... Terugkijkend op mijn jeugd vanaf de kleuterschool en de lagere school in Wijkerveld/Maastricht, was het maken van glijbanen en het aanlopen en glijden de mooiste vorm van wintersport. Uren plezier en zeer gezonde beweging. Maar ook gevaarlijk, want je kon heel hard en gemeen vallen als er een bot plekje op de glijbaan zat of een steentje uitstak of hij was nog te kort en je werd onverhoeds geremd door nog maagdelijke sneeuw. Het uitblijven van dooi zorgde ervoor dat over de hele cour zich een netwerk van glijbanen uitstreekte en dat surveillerende Heren ook wel eens wilden glijden met een aanloop. Sommigen hadden de slag verleerd en bezeerden zich bij valpartijen. Bovendien: wie kan er nu rennen met een knoopjestoog tot op de enkels?

Bij heldere vriesnachten kun je prachtig veel sterren zien aan de heldere hemel, Maar liefst twee clubs gaan zich

bezighouden met sterrenkunde dus onder begeleiding van wiskundeleraar 'Mhr Vogels' A.K.A. De Mus.

Het ijs is echt naadje pet, maar je kunt erop schaatsen, zowel op de cour, maar ook op de vijvers natuurlijk en bovendien heeft Het KNMI het over dooi binnenkort. Alle reden voor het van bovenaf afkondigen van een middag ijsvrij op zaterdag 25 januari. Een van de jongens komt ongelukkig ten val op het slechte ijs en breekt zijn pols. Dooi?, Dooi? Het blijft keihard vriezen zelfs overdag bij een ijzige Oostenwind. De vrolijke Breughelpret op de cour is afgelopen. Leegte alom.

Behalve op de vijvers, want daar zijn schaatswedstrijden in Siberische kou op zondag 26 januari. Er is meer te doen dan genieten van de kou. De Misweek wordt geopend zondagavond door twee Norbertijner kanunniken van de ook nu nog bekende abdij Berne te Heeswijk, Brabant. In plaats van de godsdienstlessen komen deze heren met de jongens praten over de liturgie van de H. Mis en er worden ook misgezangen geoefend. Men wisselt er niet alleen de godsdienstles voor in, maar ook de dagelijkse ochtendmeditatie. Iedereen kan nog een kwartiertje langer blijven liggen. Heerlijk toch, zo'n kleinseminarie en inhoudelijk: een zeer goede keuze!

De verwarming van de aula wil maar niet aanslaan. Films, toneel, muziek in het tweede trimester dreigen de mist in te gaan. Rolduc zal toch geen echt streng klooster worden? Zondag 2 februari eigenlijk Maria Lichtmis, maar dit vrome kaarsenfeest schuift een dag op naar 3

februari, behalve de kaarsenwijding en de processie. De plechtige viering in de mis schuift een dag op vanwege alle aandacht voor de Misweek, die trouwens ook doorgaat op maandag 3 februari met een muzikale wandeling door het kerkelijk jaar als afsluiting. Mooi en leerzaam zegt de kroniek. Op zaterdag 1 februari dacht de chroniqueur een kleine stijging van de temperatuur buiten te voelen en sprak hij de hoop uit op spoedige dooi. De kou komt terug op 4 februari met een nieuwe vorstperiode. 60 procent van de mijnwerkers offerden hun vrije zondag op en gingen de mijn in om de nijpende kolenschaarste met nieuwe winning op te heffen. Op zondag 2 februari al, als bezoekende ouders met hun jongen(s) de warmte van de eetzaal opzoeken om niet onderkoeld te raken in de ijskoude kruisgangen. Woensdag 5 februari vriest het 6 graden. In Friesland barst op zaterdag 8 februari de negende Elfstedentocht los. Bar slecht weer, heel koud, met op veel plaatsen slecht ijs. Jan van der Hoorn wint in 10. uur en 50 minuten. Geen woord over de tocht der tochten in de Kroniek van Rolduc. En dit jaar al helemaal niet: er zijn geen Friezen meer op Rolduc. De grote cour ligt nu onder een gladde ijslaag en daar is het te doen voor de schaatsers op maandag 10 februari. Net geen unicum in de Rolducse historie want in 1906 zou het ook zover gekomen zijn, herinneren zich de oudste leraren. Er zijn ook koukleumen die niets van de gladde ijzers moeten hebben: zij kruipen in een lekker warm rookzaaltje om in clubverband tegen de jongens van het Bernardinuscollege van de Franciscanen in Heerlen aan de Akerstraat te schaken. Rolduc wint slechts twee van

de veertien partijen. Dat zou wel eens symbolisch kunnen zijn voor de onderwijsontwikkeling in Heerlen en Kerkrade. Het Bernardinus van oorsprong een RK HBS op verzoek van de bisschop ontwikkelt zich in de jaren dertig in de omgekeerde richting, vergeleken met Rolduc en voegt de ene naar de andere schoolsoort aan het college toe tot en met een gymnasium in 1930. Uiteindelijk vallen alle middelbare onderwijsinstellingen in en rond Kerkrade, Heerlen en Landgraaf, inclusief Rolduc in zijn allerlaatste jaren rond 1970 onder de van oorsprong Franciscanse rechtspersoon. Bernardinus vindt uiteindelijk Rolduc een te afgelegen onderwijslocatie en qua gebouw ongeschikt om er een moderne scholengemeenschap in te vestigen. Maar dat is het einde van mijn verhaal over ruim 20 jaar. Nu is het hier Quinquagesima, de zondag op de vijftigste dag voor Pasen ofwel Carnavalszondag en de drie dagen voor Aswoensdag, het begin van de grote jaarlijkse Vasten wordt in de Katholieke kerk niet gevierd als zottenfeest, maar met het uitstellen van het Allerheiligste in een monstrans op het altaar te midden van bloemen en brandende kaarsen en het houden van uren van aanbidding. Zo ook op Rolduc en tijdens de carnavalsdagen zijn er maar twee lessen , voorafgegaan door een korte studie. Carnavalszondagavond natuurlijk geen gehos en gedans en gezang tot de kelen intens schor zijn en de kop los in allerlei kroegen. Ook de tweede avond geen zottenfeest. Die maandagavond 17 februari komt heel Rolduc tezamen om te luisteren naar een concert van het eigen grote Rolducs koor en de Meerssener Nachtegalen. Met als pièce de résistance

het Paaskoor uit de Cavaleria Rusticana van Mascagni. Het allermooiste jubelkoor uit de muziekliteratuur naar mijn smaak. Stel je een kerkje voor in een Siciliaans dorpje. Het gelovige volk komt naar buiten na de Paasnachtmis en wil het hele dorp en de wereld laten delen in hun vreugde om de verrijzenis van Jezus en dan vangt uit veler kelen de jubel aan : “Regina coeli, Alleluja”. In een zeer vereenvoudigde versie en in het Duits heb ik dit Paaskoor gezongen als eerste tenor in een middelgroot dorpskoor in Zuid-Limburg, jaren geleden. Ik herinner me de melodie op de tekst die telkens weer eindigde op de woorden “in Banden” met een melodische buiging op de tweede lettergreep. Er was geen orkest maar een simpele piano ter begeleiding en geen solo-sopraan en iedereen mopperde over de hoogte van de melodie, maar dit Paaskoor werd in mijn ziel geëet. Snel naar Youtube, lezer en lezeres. Vlak voor het begin van de grote vasten deze vooruitblik op de glorie van Pasen. Zo is in mijn jarenlange beleving in de straten van “Mestreech” de carnavalsmuziek de voorproef van de oerjubel over het terugkerende leven in de lente na 21 maart, de verrijzenis van het leven met Pasen. Dat Paaskoor van Pietro Mascagni op de tweede avond van het ‘liederlijke’feest: Een fantastische vondst van de muziekafdeling te Rolduc.

In de nacht van maandag 18 februari, carnavalsmaandag, wordt prinses Maria Christina geboren. Prinses Marijke, zich later Christina noemende, de vierde dochter van Juliana en Bernhard, stort Rolduc in een complete Oranje-roes. Vlaggen en wimpels aan gevels en op de daken. Een proclamatie van de geboorte door herauten

op het bordes in felle kou, filosofen geven een revue, fancy fair in de grote speelzaal, een leuke film, maar dan is het ook op, want na het souper houdt een minderbroeder pater een lezing over de 'Missie in Noorwegen'. En de op carnavalsmaandag pasgeboren Marijke geeft de jongens een extra dag thuis bij halftrimester. Tenslotte geen laatste liederen en tranen onder het Mooswief op de 'Vriete' of het 'begrave van 't Maske' in een kuil onder aan de Kollenberg. Op Rolduc is het op de echte Vastenavond een plechtig Te Deum, gezongen in de kerk als slot van het Veertigurengebed met alle Heren in rochette. Dat is een wat sjieke superplie met heel veel kantwerk aan de onderzoom.

Met veel gekreun begint na het askruisje weer de gewone lesroutine: van twee lessen per dag met veel vertier en muziek, nu weer volle les-bak. Dat valt tegen. Gelukkig mag iedereen zaterdagmorgen om half zeven tot dinsdagavond naar huis vanwege halftrimester. Reizen is geen pretje met een koude mist, gladde wegen en echte vorst. Dat alles houdt niemand tegen. Van de leegte op Rolduc maken timmerlieden en schilders gebruik om de verwoeste slaapzaal V weer in haar oorspronkelijke staat te herstellen. Bijna iedereen heeft weer een eigen chambret. Tot de laatste dagen van februari blijft het akelig koud. De woensdag na de korte vakantie moet iedereen weer om half zeven zijn stinkende nest uit om zijn stinkende best te gaan doen in klas en studiezaal. Leraren merken dat de jeugd niet erg geboeid is. Het overlijden van Henri Hermans, bekende Limburgse musicus en dirigent van het Maastricht symfonie Orkest (MSO) in Maastricht wordt

gemeld. Hij was vaste gast op Rolduc, net als later het LSO onder dirigent Rieu, de vader van André. De Roermondse bisschop Giel Lemmens gaat het iets beter, maar hij heeft een hulpbisschop aangevraagd in Rome, omdat zijn gezondheid te wensen overlaat. Deze aanvraag is in een zo pril stadium, dat er nog helemaal niets over kan worden gezegd. Dat meldt De Tijd na contact te hebben gehad met “van kerkelijke zijde”. De laatste dag van februari (28-02) brengt een beetje dooi, maar begin maart ligt er over de oude abdij en zijn directe omgeving een dikke laag sneeuw, waardoor alle gezonde buitenbeweging beperkt moet blijven tot de kruisgangen. Er wordt vanalles verzonnen om iedereen uit de sneeuw te houden en met zinnige en mooie dingen bezig te zijn. Vanaf 5 maart zet de dooi door en het water in de vijvers begint te stijgen. Een van de afvoeren en sluisjes raakt verstopt door kruiend ijs en daardoor loopt het brandspuit/motorhuisje aan de bovenste vijver onder water. Bovendien regent het pijpenstelen. De Kerkraadse brandweer komt te hulp. Er wordt gepompt en een overloop gegraven naar de keukenvijver dwars door de dijk. Dat helpt en tegen vijven op 11 maart is het gevaar voor de brandveiligheid van Rolduc geweken. Een woest en paniekerig begin van de allereerste lente na een ijskoude winter.

16 maart, Zondag Laetare, Halfvasten, tijd voor het grote toneelstuk van en voor de leerlingen: Willem Tell. De les op zondag wordt natuurlijk geschrapt voor zo'n feest. Op 19 maart herdenkt de kroniekschrijver de vijftiende verjaardag van de bisschopswijding van mgr. Lemmens en voegt daar een gebed aan toe dat God hem nog vele

jaren een goede gezondheid mag geven voor het bisdom. De woordkeuze bij dit jubileum is merkwaardig. Er staat dat het 15 jaar geleden is dat Lemmens tot bisschop werd **geconsacreerd**. Consacreren is normaal een term die gebruikt wordt voor wat er gebeurt met hosties bij de consecratie. Kennelijk was wijden niet goed genoeg voor een bisschop... Op 21 maart, de eerste officiële lentedag van 1947 houdt een oud-leerling, opgeklommen tot lector aan de universiteit van Nijmegen een lezing voor de leraren over “De problematiek van de jongen in de puberteit”. Een heel relevant onderwerp voor een school die een grote groep jongens wil opleiden tot een heel leven in celibaat. En de volgende dag lees ik de melding dat maar liefst 27 jonge mannen de H. Priesterwijding ontvangen in Roermond uit handen van mgr. Lebouille, een missiebischof in China die de al een paar weken met zijn gezondheid sukkelende mgr. Lemmens vervangt. “Het medeleven onzer leerlingen met deze mooie gebeurtenis is dit jaar bijzonder groot,” zegt de kroniek hoopvol. Zou de schrijver dezes zich gerealiseerd hebben dat een andere betekenis van het woord ‘medeleven’ vele malen vaker wordt bedoeld. En dat rouwbeklag eigenlijk niet op zijn plaats is hier, tenzij zeer ironisch bedoeld, maar daar kunnen we hier niet van uit gaan. En net op deze mooie dag is de notenlijst van koppigheid, wangedrag en kattenkwaad zeer lang. En toch gooit de Rolducse leiding er weer het roken van een sigaar tegenaan vanaf drie gym, neem ik aan. “Te hunner ere”. Op de 27 wijdelingen, dus. Het moet niet gekker worden met die malle sigaren. Op zondag 23

maart draagt een van de 27 wijdelingen, Eugène Jongen uit Kerkrade, zijn eerste mis op in de kerk van Rolduc, geassisteerd door de Bölles, sorry de president mgr. drs H. van der Mühlen. Aan het middagmaal krijgt iedereen via de president, die hem gisteren opzoekt, de groeten van de bisschop. Mgr. Lemmens is qua gezondheid, waarmee hij de laatste tijd behoorlijk sukkelde, aardig opgeknapt en kan in elk geval weer de mis opdragen. Daarom mogen de leerlingen deze week twee keer een sigaar roken. Het blijft voor mijn gevoel maf : een sigaar roken omdat iemand weer gezond is. En dan nog is de vraag: uit wiens doos? Of zou het toch een sigaar uit eigen doos zijn? En dan wordt het dinsdag 25 maart, Maria-Boodschap. Al eeuwen het patroonsfeest van de kerk van Rolduc, een datum precies negen maanden voor Kerstmis. Dan is het duidelijk wat de boodschap van de aartsengel Gabriël inhield. Pasen komt eraan, het eind van een trimester en dus proefwerken/composities. Met Palmzondag begin de Goede Week, maar in die week moet er ook geblokt worden voor de proefwerken/composities. Om tijd uit te sparen wordt daarom de Palmzondag met de beroemde passie van Pothast al op zaterdag gevierd met alle liturgische luister. Op deze dag wordt ook de vijfde patiënt dit jaar met appendicitis, een ontstoken blindedarm, naar het ziekenhuis gebracht. Op 30 maart (een zondag), 'begin der composities' staat er. Dat zal toch niet waar zijn geweest, maar kennelijk wel. Op woensdag voor Witte Donderdag worden de zogeheten Donkere Metten gezongen, maar er is niet zo veel belangstelling voor. De zusters houden in hun eigen

kapel een nachtelijke aanbidding. 4 april is Goede Vrijdag met de laatste compositie. Er is furieus gestudeerd in die liturgisch mooiste week het jaar. De kroniek meldt zelfs enkel lichte gevallen van overspanning bij de jongens. Ergens draait de Matthäuspassion van Bach en dan zijn er nog uren en uren rapportvergaderingen voor de leraren. En dat moet allemaal in die ene week...

Op paaszaterdag is het allemaal voorbij. De avond van Goede Vrijdag vroeg op de strozak want de bel luidt zaterdagmorgen om kwart voor vier. Dan zijn er nog plechtigheden in de kerk en om half zeven begint het gezeul met tassen en koffertjes. Gauw naar huis, jongens. Van 5 tot 25 april duurt de Paasvakantie en dat betekent rust en stilte overal in de oude gebouwen en af en toe bezoek van paters en theologiestudenten van elders, en verdiepingsdag voor de katholieke mijnwerkers, een toneelvoorstelling voor de leden van de Culturele Kring “ Het Land van Rode”, een bezoek van ‘Monumentenzorg’ aan Rolduc, maar uiteindelijk rennen er op 25 april weer enkel honderden jongens met koffers de kruisgangen op om aan hun derde en beslissende trimester te beginnen. Zij hebben in elk geval gemist dat er op 1 september a.s. in Kerkrade een Middelbare Meisjesschool (MMS) van start zal gaan en dat hun leraar Duits P.J.A. Eck, al sinds 1910 op Rolduc werkzaam, van die school directeur zal worden. Nu wordt van seminaristen verwacht dat ze koud nog warm worden van een hele school vol middelbare meisjes in de buurt, maar wel raakt het nieuwe kleinseminarie weer

een ervaren leerkracht kwijt, nota bene aan een meisjesschool.

Ook het team van surveillanten, een van de minst begeerde functies van Rolduc, raakt een veer kwijt, maar de kroniek doet daar nogal cryptisch over. Er staat : “ ’t Aantal surveillanten zal verminderd worden. De Journalier gaat namelijk het toneel verlaten.” Deze Franse term betekent letterlijk dagloner. Hij kan slaan op iemand die dagelijks de kroniek bijhoudt, Turlings in dit geval, ook al opgeklommen tot onderdirecteur sinds augustus 1946 en mogelijk ook ingeroosterd als surveillant. Een baantje dat hij nu vanwege drukke werkzaamheden teruggeeft. Het kan ook een uit de Franstalige tijd bewaard gebleven functie-aanduiding zijn voor een persoon die dagelijks surveillancediensten moet draaien. Hoe het ook zij: er zijn nu minder ‘oppassers’ beschikbaar. Dat betekent, dat er geen toezicht meer zal zijn in de grote studiezaal (III tot VI Gym), maar vooralsnog alleen voor de ochtendstudie. Bij wijze van experiment. De proef zal worden uitgebreid, schrijft de onderdirecteur, “als de jeugd deze zelfstandigheid goed weet te gebruiken.” Oftewel: begin nou in hemelsnaam niet te kuit, jongens als ik er niet meer bij ben.”

Dr. Jos Gielen, minister van onderwijs in het eerste kabinet Beel (1946-1948) komt ook eens kijken op Rolduc: onofficiële visite op 26 april. Geen oud-leerling, dat niet. 27 april, een zonnige dag, maar niet voor het Rolducs Elftal. Dat wordt met 8-2 ingemaakt door de jongens van Chèvremont (Sjevéeémut). Op 30 april is Prinses

Juliana jarig. Dat leidt tot een bescheiden viering: het keihard zingen van het Wilhelmus onder het diner. En het roken van twee sigaren: een na het diner en een na het souper. Daar gaan we weer! De meimaand Mariamaand wordt met een plechtig Lof geopend en met het bidden van de rozenkrans.

Op 4 mei komen de leerlingen van het Kleesj te Zitterd ping-pongen op Rolduc. Roda wordt alweer ingemaakt: met 64 tegen 36 punten. Dan had je beter naar de 'foebel' kunnen gaan luisteren, jongen. Nederland speelt een vriendschappelijke uitwedstrijd tegen België. Met de fameuze Piet Kraak in de kist wint Nederland met 1-2. En dat staat nu eens niet in de kroniek, maar wel op internet. 5 mei is voor de tweede keer Nationale Feestdag. Het feest begint met rouw. Een plechtige hoogmis ter herdenking van de velen die het leven lieten in de oorlog. Voor de kroniek zijn dat vooral de gesneuvelden, militairen dus en misschien ook verzetsstrijders, maar over burgerdoden en vooral kampslachtoffers geen woord. In de middag slaat de stemming om: er is een fancy fair op de cour bij mooi weer en 's avonds een sjieke goochelaar in de aula. In Roermond heeft zich op 5 mei ook de voetbalintercollegiale afgespeeld tussen Rolduc, Weert, Roermond en aartsrivaal Sittard. In het sportoverzicht van Jaarboek 1947 wordt vooral geklaagd over de toestand van de voetballen (opgelapte oorlogsballen) en het versleten en incomplete voorkomen van de voetbalkleding. Hoe dat ook zij: het Rolducs elftal, dat gezien de wisseling van de schoolpopulatie in 1946, geheel opnieuw opgebouwd moest worden, werkt hard

maar maakt weinig klaar. Een dreun van 4-1 van ‘die van Zitterd’, die voor de zoveelste keer winnen en een magere 1-0 winst tegen Weert. Op 10 mei speelt Engeland in Glasgow tegen een Europees elftal. 6-1 voor de Britten. Ook via de radio een harde pil: geen gejuich.

En dit bericht van 11 mei doet aan de coronaperikelen van ons tijdgewricht denken: De Culturele Kring van Kerkrade dacht een bomvolle aula te trekken met een muziekuitsvoering – zeg maar concert – waaraan onder anderen het Lyra-orkest van Spekholzerheide en de Zangvereniging “St. Caecilia” van Chèvremont meewerken. Uit Kerkrade komt nauwelijks een hond opdagen voor mooie muziek. Het aantal aanwezigen in de aula kan veel meer dan anderhalve meter van elkaar gaan zitten, zodat het coronagevaar in onze tijd minimaal zou zijn geweest. Maanden repeteren zouden verloren gegaan zijn, als het concert wegens te geringe belangstelling zou zijn afgelast. Dat gebeurde echter niet, want lees en huiver: Rolduc denkt dat het tekort aan publiek gemakkelijk kan worden opgeheven. Men zet de auladeuren open voor de hogere klassen om gratis de voorstelling te bezoeken. Dat laten deze seminaristen zich geen twee keer zeggen. In een mum van tijd, want te elfder ure zit de zaal bomvol en de jongens vinden het prachtig: een avondje muziek in die aula. De onderdirecteur of misschien nu wel plaatsvervangend president of vicepresident, tevens kroniekschrijver vindt het toch te laat worden, ook voor de groten. “Na de pauze keren we echter terug tot de Rolducse dagorde.” Wat een gemene afknapper, Herman Turlings! Na de pauze al die jonge muziekliefhebbers

naar bed sturen. Blijf ik zitten met de vraag: was dit nu een concert of was het een orkest?

Muziek en zang in de schemering: Rolduc is er gek op. De sterk opgebloeide MariaCongregatie na de oorlogsjaren houdt op 14 mei in het bosquet een “buitenkerkelijke” bijeenkomst in het bosquet bij het licht van een kampvuur en waarschijnlijk dichtbij de Lourdesgrot. De stemming is goed: er wordt flink gezongen en enthousiast gesproken, noteert de kroniek. Een leuke variatie trouwens op het woord “buitenkerkelijk”. Rolduc heeft daar nooit iets mee gehad, maar zo kan het wel.

Op 18 en 19 mei het Feest van de President en de Jour des Jeux. De eerste keer dat deze feestdag niet Directeursfeest heet. De viering zal later nog presidentsfeest gaan heten. De kroniekschrijver benadrukt aan de hand van de speeches tijdens het heerlijke diner, dat Rolduc nu wel een seminarie is, maar dat de tradities rond deze feestelijkheden voor een groot deel behouden zijn gebleven. En het belangrijkste: “Rolduc is een gewichtig jaar begonnen en heeft het met Gods zegen bijna tot een goed einde gebracht,” aldus de sprekers. Aan het feest is niet veel veranderd: Plechtige Hoogmis met meerstemmige zang, defilé van de leerlingen met een felicitatie voor de zestigste verjaardag van de president op 19 mei, lekker eten, pardon: een bijzonder goed verzorgd feestmaal, en tenslotte ernstige en ook geestige toespraken en treffende verzen tussen de gangen door. Rolduc’s Orkest doet ook weer mee, met een zwakkere bezetting door het

verlies van het hele land aan leerlingen, maar het eerste optreden mag geslaagd heten, oordeelt de kroniek. Dat orkest kan nog meer en is gedreven. Na het avondgebed blijft het in huis nog rumoerig tot in de ochtenduren en dat zou volgens velen aan dat Orkest hebben gelegen...

19 mei is een dag vol sport, gelukkig is dat al jaren zo en dat is niet veranderd, moet je tussen de regels lezen, Na het avondeten treedt het Harmonie-orkest der Oranje-Nassau-Mijnen aan op het bordes voor een prachtig concert. Bordes, orkes, concert: het moet niet gekker worden.

Door papierschaarste en drukproblemen moet het uitbrengen van het nieuwe jaarboek weer uitgesteld worden, De oorlog ijlt na, maar de sport bloeit op. Rolduc gaat volleyen, handballen en zowaar ook korfballen, op de cour nota bene. Het Pinksterfeest, althans de vigilie of wake, dat is de avond voor het feest begint prachtig: De Vespers worden zeer plechtig gezongen en alle jongens zingen de psalmen mee. Alleen de Hoogmis op zondag 25 mei moet het zonder zang doen, want de dirigent is afwezig. Een mooie film is er wel 's avonds. Inmiddels komt ook de vakantieplanning op stoom om gangen en lokalen te vullen als de jongens weg zijn. De Limburgse Sociale Studieweek en de Studiedagen voor de Katholieke Limburgse Studenten, achter elkaar van 3 tot 9 augustus, komen weer naar Rolduc. Eindelijk na zes jaar...

Op 28 mei beginnen ook al de schriftelijke eindexamens voor het Gymnasium, Rolducs enig overgebleven schoolsoort.

De Afdeling A. telt 15 kandidaten en voor S. van Seminarie zijn er elf. Beta's zijn er kennelijk niet...

De voorbereiding voor de priesterwijding van volgend jaar dient zich aan in Roermond: twintig oud-Rolduciens ontvangen de Subdiakenwijding.

De meimaand wordt als vanouds besloten: een plechtig Lof met opnieuw de toewijding van heel Rolduc en zijn bewoners aan Maria.

In juni, eigenlijk al in de laatste week van mei, slaat een hittegolf toe met af en toe flinke onweersbuien.

Gelukkig is het niet te heet voor het eerste Schoolconcert, niet alleen voor seminaristen maar ook voor HBs-ers en mijnschooll leerlingen uit Kerkrade. De uit te voeren klassieke muziek door het Maastrichts Symfonie Orkest wordt voorafgegaan door zeer gedegen uiteenzettingen over de verschillende instrumenten en hun functie in de muziek. Met de komst van de zomer komen ook weer heel wat bezoekers van buiten: de commissaris van de Koningin van Overijssel komt onofficieel. Dat maakt altijd nieuwsgierig. Een oud-leerling misschien? Een groep studenten van de Uni van Amsterdam komen kerk en crypte bekijken.

Processie-zondag (8 juni) na Sacramentsdag (5 juni): het waait hard en het is behoorlijk bewolkt. Toch trekt de grote processie van Kerkrade uit en is om negen uur al op Rolduc. Voor de kerk is een stille H. Mis (zonder zang, dus) en dan gaat de stoet weer terug naar de Lambertuskerk, terwijl de jongens van Rolduc zich invoegen. De processie houdt het droog tot opluchting van velen.

Dinsdag 10 juli de mondelinge eindexamens van het Gym.

Alle anderen, behalve de 15 eindexaminandi, gaan voor enkele dagen lekker naar huis op halftrimester. Na vier dagen is er al uitslag: twee jongens zijn afgewezen en van de dertien anderen slagen er vijf na herexamen. “Vroeger” waren de resultaten minder mager, maar het gaat wel om erkende diploma’s. Over drie weken beginnen de overgangsexamens. Dat is minstens zo spannend. 16 juni is de afdeling Seminarie van het gym aan haar eindexamen toe met elf kandidaten. In totaal zijn er dus 25 mensen die de school vertalen. De spannendste vraag is natuurlijk: hoeveel gaan er verder als filosoof?

Intussen hebben regen en wind de toewijding aan het H.

Hart van Jezus in de achtertuin bij het grote witte beeld verpest en naar de kerk verdreven. Jammer voor het seminarie en er zijn nog wat medische bijzonderheden. Twee gevallen van appendicitis (allez, gymnasiasten) niet ver van elkaar en een driegymmer breekt zijn arm bij rekstokoefeningen. Allemaal naar het ziekenhuis.

Kijk, het eindexamen Seminarie omvat ook een examen Godsdienst, dat pas een week na de andere examens afgenomen wordt, nadat de kandidaten enkele dagen naar huis zijn geweest. Geen wonder dat het S-examen geen staatsexamen is.

18 juni, woensdag is een dag, die na oorlog, brand en bisschoppelijk onderwijsbeleid een volgende bedreiging van het eeuwenoude Roda aankondigt. Het plafond van een gangetje dat op de bovenste verdieping langs zolderruimtes voert en naar St. Joseph is genoemd om

vrome redenen in een verwijderd verleden, is ingestort. Het plafondmateriaal is bovenop de slaapkamer van een van de Heren terecht gekomen. Enkele jongens die in de zolderruimtes langs het gangetje sliepen, krijgen een andere slaappleaats en vier Heren moeten ook verhuizen. Geraadpleegde bouwdeskundigen hebben geconstateerd dat dit gedeelte van het gebouwencomplex van Rolduc gevaarlijke scheuren in muren, vloeren en plafonds vertoont. Er worden op verschillende plaatsen in deze buurt ijzeren bogen geplaatst om de boel te stutten. Het woord 'mijnschade' valt nog niet in de kroniek, maar het kan niets anders zijn. En dat is een zeer bedreigend gevaar voor de gebouwen van Rolduc. De komende twee decennia zal dat duidelijk maken. Vervolgens wordt er nog een bedreiging van het onderwijs, vooral van het gymnasiumonderwijs, in een paar regels genoemd: Mr. J.M.L.Th. (Jo) Cals, oud-leerling van de filosofie op Rolduc, maar uitstapper uit de verdere priesteropleiding, is benoemd aan de faculteit der rechtsgeleerdheid in Nijmegen. Dit is de Cals die van april 1965 tot november 1966 het kabinet-Cals als minister-president en minister van Onderwijs leidde. Hij bracht de Mammoetwet tot stand, die het onderwijs in de klassieke talen in de middelbare school, het gym, aanzienlijk inperkte en de mogelijkheid van 'pretpakketten' voor de leerlingen invoerde. Twee bedreigingen op een datum in 1947. Wat een dag.

Gelukkig gaat het met de leerlingenbelangstelling voor Rolduc zeer goed in het heden van 1947. Voor de toelatingsexamens voor de Voorbereidende Klas en het gymnasium op 18 en 19 juli zijn zeer veel aanmeldingen

binnengekomen, Ook dit jaar weer, zegt de Kroniek. Met de bisschop gaat het niet zo niet goed. De zusters van Rolduc vieren het 75-jarig jubileum van de oprichting van hun Congregatie, de Kleine Zusters van St. Jozef. Bisschop Lemmens zou in de kapel van het Moederhuis in Heerlen een pontificale Hoogmis van dankbaarheid opdragen, maar is te ziek om te komen. De missiebisshop Mgr. Lebouille uit China op bezoek in Nederland vervangt hem. De president en de provisor van Rolduc wonen de Hoogmis wel bij uit dankbaarheid voor hetgeen die Kleine Zusters voor Rolduc gedaan hebben. Zonder de zusters zou Rolduc helemaal niet kunnen draaien!

De proefwerkrooster is eind juni klaar en de lijst met te absolveren composities wordt aan de leerlingen uitgedeeld. Alleen het weer werkt niet mee. Het is werkelijk bloedje heet. Alleen in de avond koelt het wat af, maar van echt goed studeren kan weinig terecht komen. Ook de bezoekersdag die op zondag 29 juni gepland is kan vanwege de hitte niet doorgaan. Er zijn al radioberichten de wereld in gestuurd en ook telefoontjes gepleegd, maar op de dienende dag blijkt dat heel veel ouders van niets wisten en toch afreisden om hun jongen te zien. Maar liefst 150 komen er nog opdagen. Een deel van het programma wordt afgewerkt: een koffietafel en een praatje over enkele opvoedingsproblemen door de President met een hoofdletter, jawel.

Op woensdag 9 juli beginnen de overgangsexamens. Het wordt menens. De ochtendmeditatie is uit de dagorde

geschrapt. De leerlingen hebben nu wat anders aan hun hoofd, bv de stamtijden van Zeinstra. Dinsdag 15 juli is het laatste examen. Zes dagen heeft het geduurd en nu is het wachten op het resultaat van de puntenvergaderingen van de leraren. Die beginnen meteen, maar gaan nog een dag door tot 16 juli. Om de spanning te breken is er een dagje uit voor de leerlingen geregeld. Om kwart voor negen is het vertrek. De tocht gaat per tram en trein, maar ook te voet: Wylre en Valkenburg worden aangedaan voor de lunch en op tijd voor het souper is iedereen weer thuis en na de avondhap krijgt iedereen zijn uitslag. Hoe het eerste jaar van het kleinseminarie is verlopen qua kennisverwerving, daarover zwijgt de kroniek. “We zien veel stralende, maar ook veel teleurgestelde gezichten”, daar moet de lezer het mee doen.

De prijsuitdeling op donderdag de zeventiende is voor dit eerste jaar met wat meer luister omgeven dan andere jaren. Plechtige Hoogmis, Te Deum laudamus, alle leraren in rochet op het priesterkoor, samen met bezoekende geestelijken. God is goed, de bisschop is weer beter: hij is er weer bij en strooit met felicitaties en met waarschuwingen aan de nu seminaristen om zich te gedragen in de vakantie. De jongens krijgen om half twee een broodje en mogen dan vertrekken op vakantie. De gasten, onder wie heel wat dekens en pastoors krijgen een echt diner voorgezet in de eetzaal van Klein Rolduc. Vrijdag 18 juli begint eigenlijk al het volgende schooljaar: 1947/1948. Ruim honderd kandidaten doen toelatingsexamen voor het gym of de veekaa.

De Kroniek 1948 over het schooljaar 1947-1948

De kroniek van Rolduc 1947-1948 begint op zondag 20 juli met een zeer belangrijke mededeling. De aankomst van Jos. Stassen als tekenleraar op Rolduc, samen met twee andere pasgewijde priesters. Hun wijding viel op 22 maart 1947 in de Caroluskapel van het Grootseminarie in Roermond. Er is geen persoon die meer verdienste heeft gehad voor Rolduc, zoals het nu (2022) bestaat dan deze beginnende tekenleraar omdat Jos Stassen zich niet alleen ontpopte tot een begaafde en zeer geliefde leraar, maar ook tot redder van Rolduc in de jaren, dat de oude abdij bedreigd werd door mijnschade en ander onheil. Rolduc als onderwijsinstelling op de oude voet kon hij niet redden, maar wel Rolduc als 's lands mooiste en gaafste middeleeuwse abdijgebouw. Alles daarover is te vinden in zijn in 2016 verschenen biografie "Mgr. Jos. Stassen veelzijdig cultuurdrager 1921-2001" van de hand van een groep auteurs, van wie Piet Mertens en Lennart Willems verantwoordelijk waren voor de samenstelling en de redactie van het 268 bladzijden tellende boek. Deze Jos Stassen – iedereen op Rolduc noemde hem 'Jimmy'- mocht eerst naar de kunstacademie in Den Haag en nog andere kunstopleidingen volgen, voordat hij in 1953 daadwerkelijk als tekenleraar aan de slag ging op Rolduc. "Stassen, sociaal bewogen priester, bevlogen

kunstenaar en kenner van kunst en architectuur”, dat is de conclusie en samenvatting van het boek. Dat kon natuurlijk nog niemand weten in die heerlijke zomer van 1947 in een tijd vol opbouw en optimisme, een tijd ook van en in een pas begonnen kleinseminarie. En natuurlijk begint een nieuw schooljaar echt op z’n Rolducs met een knetterend feest: het gouden jubileum van de Zusters van Rolduc die in 1947 voor het vijftigste jaar aantreden als verzorgsters voor allerlei mogelijke huiselijke diensten die een groot intern lerarenkorps en enkele honderden opgroeiende leerlingen in leven en in studie mogen houden. En zo zegt de kroniekschrijver het, sprekend over de vervanging van de mannelijke knechten in 1897 door een groep toegewijde zusters: “Hoeveel goede diensten zij ons hebben bewezen in al die jaren is niet uit te drukken in woorden en cijfers. God alleen weet dat en zal die gestage toewijding niet onbeloond laten. Als er één jubileum met recht gevoerd is te Rolduc, dan is het dit.” Reünies van oud-leraren en van de zusters zelf begeleiden het feest. En natuurlijk een zeer plechtige Hoogmis met Te Deum, specialité de la maison, en een voortreffelijke feestdis en samen naar de film met de zusters. Tijdens de receptie van het feest wordt bekend dat de bisschop eindelijk zijn coadjutor, zeg maar hulpbisschop heeft gekregen in de persoon van prof. dr. A. Hanssen, die het recht van opvolging heeft. Hanssen was in 1930 twee weken leraar op Rolduc, toen hij naar Rome gestuurd werd om daar verder te studeren. In augustus staat Rolduc nog grotendeels leeg, omdat de school pas begin september weer opengaat voor de leerlingen. En daarom wordt er van alles

georganiseerd: Sociale Studiedagen, waarvan de opening zelfs door ministers en de premier wordt bijgewoond. De vergadering van de Limburgse Universiteitsstudenten, de retraites van leraren en zusters aan het begin van een nieuw schooljaar en als dat allemaal klaar is, gaan de zusters aan de slag in de jaarlijkse grote vakantieschoonmaak. De Studiedagen met ongeveer evenveel deelnemers als er normaal ‘jongens’ op Rolduc rondrennen, sluiten op dinsdag 5 augustus. Dan is ook bisschop Lemmens op Rolduc en krijgt als speciale vermelding mee: “hersteld van zijn langdurige ziekte”. De kroniekschrijver is uiterst terughoudend met gevoelige informatie over belangrijke personen. Uit de officiële biografie van de bisschop, te vinden in het Biografisch Woordenboek van Nederland 2 (Den Haag 1985) blijkt dat mgr. Lemmens zeer vaak leed aan stress en overspanning ten gevolge van de bulk aan problemen in de jaren dertig en veertig en zijn niet aflatende strijd tegen de nationaal-socialisten. In 1947 ging hij door een diep dal en is daarna nooit meer echt helemaal hersteld. Op zaterdag 30 augustus komt het complete lerarencorps terug op Rolduc en begint aan een tweedaagse retraite, het klassieke recept voor een goede voorbereiding op een nieuw schooljaar. Hoe anders klinkt de terugkeer van alle jongens naar Rolduc op dinsdag 9 september. Dat is de “rentrée des classes”, alsof het Frans weer als voertaal is ingevoerd. Maar in die week tussen docenten en leerlingen weet de met stress worstelende bisschop toch nog een van zijn allergrootste dromen waar te maken. Van 3 tot 7 september vindt in Maastricht het derde grote

Mariacongres in Nederland plaats en het tweede in Maastricht. Het is met geen pen te beschrijven en nog moeilijker zich voor te stellen met wat voor vrome mensenmassa's, rituelen en vieringen een dergelijk congres gepaard ging. Maar alles is minutieus vastgelegd in het "Verslagboek van het Maria-congres" dat in mei 1948 van de drukpersen van Ernest van Aelst rolde en waaruit ik slechts twee citaten zal geven. Eerst de opdracht: "IN KINDERLIJKE EERBIED EN LIEFDE OPGEDRAGEN AAN DE VADER DER CHRISTENHEID ZIJNE HEILIGHEID PAUS PIUS XII EN AAN DE VADER-BISSCHOP VAN ROERMOND ZIJNE HOOGW. EXCELLENTIE MGR. DR. GULIELMUS LEMMENS". En dan de eerste zin van de inleiding van het bijna 300 bladzijden tellende verslagboek van de hand van de franciscaan Pater Bernward 's-Gravendijk O.F.M.:"In de stralende nazomer van het jaar onzes Heren 1947 viel in de stad van de "Sterre der Zee" het volle licht van Gods Openbaring op de schoonste parel der Schepping, de Moeder-Maagd Maria en deed Haar schitteren in heel de rijke schakering van kleurige facetten." Drie bladzijden eerder in dit boek vinden we een grote foto van mgr. Lemmens met op zijn mijter een opvallende afbeelding van het bekende beeld van de Sterre der Zee. Bij de opening van dit congres, "een grootse gebeurtenis" is de president van Rolduc aanwezig/tegenwoordig. Ondanks alle zonnigheid van de nazomer, alle plechtigheid moet er toch weer een heel jaar, drie trimesters lang gestudeerd worden. Het is al zo lang droog en zonnig, dat de voedselvoorzienig in gevaar komt. De laagste

vijver van Rolduc is helemaal uitgedroogd, maar het nieuwe voetbalveld is gered. Dankzij voortdurende besproeiing tijdens de vacantiedagen ligt er een mooi grastapijt op het voetbalveld. Er zijn maar liefst 107 nieuwe leerlingen aangekomen, wat het totale aantal 'jongens' op 448 brengt. Een groot succes voor het kleinseminarie. Alle beschikbare ruimte voor slapen, leren en eten is bomvol. Al die jongelui komen ook om één ding niet heen: een retraite van drie dagen. Vijf redemptoristen treden daarvoor aan. Een retraite wordt gepredikt, staat op deze plek in de kroniek. Drie dagen achter elkaar elke dag een of meer preken. Daar kwam het wel op neer. In mijn eigen herinnering uit de jaren zestig waren het toch geen onprettige dagen, al had ik wel eens het gevoel: die vroomheid; dat kan een gewoon mens toch niet opbrengen en al zijn jaren volhouden... En doorlichten door dr. Bak uit Maastricht is ook elk jaar vaste prik. Ik lees nu gelukkig niets over het roken van sigaren, omdat de uitslagen zo goed waren. Het lag er zo mooi bij, het Rolducse voetbalveld dank zij sproeien van ontkiemend gras. Maar er is niet genoeg gras ingezaaid voor een groot genoeg voetbalveld. Daarom is het nog steeds leuk om via de radio naar voetbal te luisteren. Neem nou de uitwedstrijd Zwitserland- Nederland op zondag 21 september. Wij winnen met 6 – 2, ook al moet iedereen naar binnen door een fikse regenbui en verder luisteren in de speelzaal. In de vroege maandagochtend van 22 september heeft iemand een wild zwijn zien lopen in de buurt van de kippenhokken. Rolduc ligt toch wel midden in de natuur. Behalve door zwijnen wordt

Rolduc ook bedreigd door zeer gevaarlijke oorlogsresten in de bodem: hevige regenval heeft op de neutrale weg een antitankmijn uitgespoeld. De benedictijn R. van Cauwelaert uit het bekende internationale klooster der hereniging in Chevetogne in de Belgische provincie Namen bezoekt Rolduc om het laatste weekend van september 1947 een zeer speciaal karakter te geven. Hij gaat op zondag 28 september een mis in de Byzantijnse Ritus opdragen, begeleid door het Rolducse koor, dat ijverig de Griekse gezangen instudeert. Van Cauwelaert licht deze ritus ook uitvoerig toe en na afloop van deze mis die een diepe indruk maakt, is er een algemene vergadering waarin de pater vertelt over de grote droom van christenen: de hereniging van de Westerse en Oosterse kerken, die al sinds 1054 om zeer veel verschillende redenen uit elkaar zijn gegaan.

Op 29 september komen de uitslagen van het röntgenonderzoek van de longen van de jongens door. Dr. Bak uit Maastricht is erg tevreden over de gezondheid van de Rolduciens. En deze keer geen woord over het roken van sigaren om de goede uitslag te vieren. Zou Bak daar een stokje voor gestoken hebben? Rolduc heeft een Heemkunderclub en die laat op dinsdag 7 oktober van zich horen. Een hele dag gereserveerd voor de roemrijke historie van het oude Roda met opnieuw de nodige rituelen: het hijsen van de vlag, schallende trompetten, het Rolducs Volkslied op de grote cour waar alle leerlingen, groot en klein in carrévorm staan opgesteld. Een plechtige Hoogmis met een voorspellende preek en tenslotte in de kruisgangen een tentoonstelling van schilderijen, oude foto's en

steendrukken. In aparte bijeenkomsten worden de leerlingen groepsgewijs met de geschiedenis van hun school bekend gemaakt. Rondleidingen door het grote complex en het bezichtigen van oude oorkondes en kostbare boeken zijn ook onderdeel van het aanbod, alles afgesloten met de gezellige avond. Op deze dag wordt in Roermond de coadjutor van Mgr. Lemmens tot bisschop gewijd: mgr. dr. Anton Hanssen. Terwijl de oktoberdagen van 1947 zich vullen met berichten over muziek, toneel, voetbal, een leraar die van zijn fiets kukelt en een hoofdwond oploopt, nieuws over jaarboek en jubileumboek 1843-1943, springt een korte vermelding op maandag 20 oktober eruit: “De gangen van Klein Rolduc worden stevig gestut om eventuele instortingen te voorkomen.” Hier steekt het stiekeme monster ‘mijnschade’ weer de kop op. Een fenomeen dat de komende decennia het reilen en zeilen van Rolduc zal beheersen. Opmerkelijk is ook de herdenking van het feit, dat het gebeente van de H. Daphne vanuit Rome naar Rolduc werd overgebracht, waar zij sindsdien als beschermheilige werd vereerd. Er zat ook een flesje met haar bloed bij de relieken. Meer dan een eeuw lang is die Daphne op Rolduc als heilige vereerd en wel telkens op 23 oktober, de dag van de aankomst van haar relieken. Er hangt een luchtje rond Daphne en waarom? Dat heeft de bekende kerkhistoricus dr. Régis de la Haye, diaken van de O.L. Vrouwe-basiliek in Maastricht uitgezocht. Onder de titel “Daphne, een heilige in de maak” heeft De la Haye zijn bevindingen omtrent deze Rolducse beschermheilige in een artikel opgetekend, dat verschenen is in de bundel “Toegewijd aan de dienst van

God' , het Jaarboek 2004 van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap (vide blz 375). Zijn conclusie is dat er niets officieel bekend is over een heilige martelares van die naam en dat het gebeente werd aangetroffen op 5 januari 1847 bij de eerste serieuze opgravingen in een deel van de Romeinse catacomben langs de Via Appia. De naam Δαφνῆ, in Griekse letters dus, werd gevonden op een marmeren grafsteen, maar niet duidelijk is of er verband is tussen die specifieke steen en de relieken. En wat het flesje 'bloed' betreft: het gaat om flesjes, die overal gevonden werden, met een geurstof tegen de stank in de catacomben. Kortom er zijn veel te weinig concrete aanwijzingen om de naam Daphne aan een martelares te verbinden, al kan er wel een datering zijn: aan de hand van het type Griekse letters zou de grafsteen in elk geval uit de eerste helft van de derde eeuw kunnen zijn. Het verhaal begint bij een vermelding in de Annales de Rolduc, zoals de bekende Rolducse zangleraar en musicus Bernhard Pothast, overleden in 1904, zijn dagboek noemde. Hij noteert dat in oktober 1846 twee onbekende Italianen Rolduc bezochten. Toen ze na een week terugkwamen bleek het om Giulio Cesare, prins van Rospigliosi en zijn zoon Francesco te gaan. Prof. Juliaan Bogaers docent aan het Seminarie te Roermond, was toen ook toevallig op Rolduc. Hij sprak vloeiend Italiaans vanwege zijn studie in Rome en zo ontstond er een intens contact tussen de beide heren. En toen Bogaers in augustus 1847 naar Rome ging om zijn doctorsbul op te halen na promotie in de theologie, ging hij op audiëntie bij paus Pius IX en op bezoek bij de

Italiaanse prins die hij kende. Het gesprek kwam op Rolduc en toen vroeg Giulio Cesare, waarmee hij Rolduc een plezier kon doen. Bogaers antwoordde, dat een belangrijk relikwie de mooiste herinnering zou zijn aan het bezoek van de prins aan Rolduc. De prins, aldus het artikel van de la Haye, beloofde eraan te denken en kwam enkele dagen later aanzetten met een houten kistje met daarin de beenderen van de Heilige Daphne en een flesje met haar bloed. Met een speciale verklaring erbij, dat de Paus deze vondst uit de catacomben had geschonken aan de prins en dat het om de overblijfselen van de of een heilige Daphne zou gaan. En bovendien zouden de relieken in Limburg in een kerk van vrome priesters geplaatst moeten worden. Geen wonder dat Juliaan Bogaers Het kistje mee terug naar Rolduc neemt, waar hij op 23 oktober 1847 aankomt. Daags daarna worden Daphnes relieken in processie van de parochiekerk in Kerkrade naar de abdijkerk van Rolduc overgebracht onder enorme publieke belangstelling. De kerk was propvol en rumoerig. De toenmalige bisschop mgr. Paredis gaf toestemming om de relikwieën van Daphne te vereren, maar de twijfel over de echtheid van de vondst van de botten en het flesje bleef knagen. Een oud-leerling van Rolduc, die in Rome studeerde ging nog eens langs bij die Italiaanse prins net het verzoek om meer informatie en wellicht ook om pauselijke toestemming voor de verering, maar daar zijn geen nadere gegevens over bekend geworden. De verering van Daphne bloeide in 1897 nog een keer op met de herdenking van de 50ste verjaardag van de aankomst van de relieken op Rolduc.

Dat ging gepaard met een pontificale hoogmis van de aartsbisschop van Utrecht en de toestemming van paus Leo XIII om op een latere datum nog een tweede plechtige mis op te dragen en het verlenen van aflaten bij het aanroepen van de heilige. De bekendheid van deze welofnietheilige bleef echter beperkt tot Rolduc en heeft nooit een hoge vlucht genomen. Terwijl van oudsher van heilige jonge vrouwen als Lucia, Agnes en Caecilia de meest gruwelijke details over hun marteldood overgeleverd zijn, is Daphne altijd met diepe stilte omgeven gebleven als enkel een Griekse naam op een marmeren grafsteen. Na de eerste decennia van de twintigste eeuw stierf haar devotie uit. Zelfs in de Metamorphosen van Ovidius kwamen de drie gymmers de mythologische Daphne niet meer tegen, omdat de in gebruik zijnde bloemlezing uit de Metamorphoses Tristia en Fasti van Ovidius, samengesteld door Aug. I. Hensen, het verhaal van de klassieke Daphne niet heeft opgenomen. Het verhaal, ook, van de geile Griekse god Apollo die de nimf Daphne in een bos achternazit, en haar bijna te pakken heeft, als het meisje haar vader, een riviergod, aanroept om haar van haar vrouwenlijf te verlossen. Ze verandert met bast en takken in een laurierboom en Apollo kan slechts de bast strelen en kussen. Daphne is het Griekse woord voor laurier. De hijgende en snuivende Apollo roept deze boom uit tot zijn eigen boom, waarvan de takken voortaan de lauwerkransen van helden en overwinnaars zullen vormen. Dit verhaal paste ook niet in de klassen van een kleinseminarie, nietwaar? Met dank aan mevrouw M. d'Hane-Scheltema die in 1997 de

Methamorphosen van Ovidius wèl compleet vertaalde in fraai Nederlands.

Op donderdag 30 oktober, vroeg in de middag verlaten honderden leerlingen Rolduc voor halftrimester, een welkome onderbreking van het internaatsleven, dat vooral in herfst en winter dreigt saai en langdradig te worden. Maandag 3 november moet iedereen terug zijn, maar dan is wel Allerheiligen en het deprimerende feest van Allerzielen al achter de rug. Die maandag om half zes in de middag is iedereen weer terug. De dagorde eist diezelfde dag een uur avondstudie om iedereen weer in het gareel te krijgen. En dan plots een incident: een onbekende jongeman loopt die maandagmiddag rond de Rolducse gebouwen rond te snuffelen. “Een der Heren” denkt dat er iets niet pluis is en belt de politie. Die houdt het jongmens aan, maar er is niets aan de hand of zoals de kroniek optekent: “Achteraf blijkt het een tamelijk onschuldig geval te zijn.” Het laatste stukje trimester voor de winterfeestdagen is voor velen het moeilijkste. Daarom wordt er een middag vrij gegeven namens de prefect en het surveillantenteam met een leuke avonturenfilm erachteraan. Dat verdrijft de sombere stemming zo tegen midwinter. Twee oudleerlingen van Rolduc, die het tot hoogleraar geschopt hebben, mogen zich van Pius XII geheim kamerheer van de paus noemen met als aanspreektitel ‘monseigneur’ en een beetje paars aan hun zondagse toog en buikband. Dat levert een extraatje op na het

middagmaal op 19 november. De eeuwige sigaar natuurlijk! Het is ook de eerste sneeuwdag van dit schooljaar: een mooie witte cour, maar het duurt niet lang of alles is modder. En dan lijkt Rolduc weer terug in de Middeleeuwen: De waterleiding geeft geen schoon water meer. Op dringend verzoek van de president gaan de leerlingen van de hogere klassen diep onder in het bosquet water putten met emmers bij de bronnen, die daar al bijna acht eeuwen opwellen.

Het traditionele filosofentoneel op de feestdag van Sinte Cathrien, dit jaar dinsdag 25 november, is met veel geheimzinnigheid omgeven. Niemand kan achter de titel van het ingestudeerde toneelstuk komen en dat blijft zo tot vlak voor de uitvoering. Zelfs de kroniek houdt zich van den domme en enkel door het raadplegen van de cultuurrubriek elders in het jaarboek is de titel en auteur te achterhalen. Het gaat om ‘De wijze kater’ van Herman Heijermans uit 1917. En uit de recensie blijkt al meteen dat de keuze een misgreep is. Natuurlijk zien de **kuuzje** zichzelf graag als de wijze katers van Rolduc, maar in de criminele komedie van Heijermans naar analogie van het sprookje De Gelaarsde Kat, komt een liefvallige bakkersdochter die tot over haar oren verliefd wordt op een straatarme jongen, die de broodrekening van haar vader niet kan betalen. Volgens de recensent (hij ondertekent met N.S.) moest het stuk “gezuiverd “ worden, geschikt gemaakt voor jongenstoneel door het bezwaarlijke eruit weg te nemen. Meisjes van de MMS of zo uitnodigen als gastspeelster, dat was er in de late jaren veertig nog niet bij, zeker niet op een seminarie. En bovendien was

het stuk ook nog eens zodanig aangepast dat het in een Oosterse omgeving speelde. Allemaal moeilijke dingen, maar uiteindelijk krijgen de toneelspelende filosofen toch een compliment van N.S.: het spel is van goed niveau en zowel voor de jonge leerlingen als voor de ouderen valt er genoeg te genieten. Een duidelijke opluchting en misschien is de titel van het stuk zo lang geheim gehouden, omdat men tot het laatste moment heeft getwijfeld of het wel zo moest doorgaan.

Intussen is ook de oorzaak van het waterleidingprobleem gevonden: er is een lek in de buurt van het Zusterhuis, diep in de bodem aldaar, waardoor ook vervuiling in het systeem kan komen. Met gaat meteen graven. Het is verder binnenweer: druilerige regen, maar binnen is op Rolduc ook altijd wat te doen. Sinterklaas komt dit jaar niet alleen op Klein-Rolduc, maar ook bij de ouderen in de rookzaal. De sigaren zullen wel van chocola zijn... Een lezing over Maastricht in de aardrijkskundeklas, geregeld door de Heemkundecclub. En dan is er op een ordinaire maandag 1 december nog het derde jeugdconcert van het Maastrichts Symfonie Orkest, waarvoor de hele aula volstroomt met leerlingen. Misschien wel omdat er deze keer geen muziektheoretische uitleg bij gegeven wordt, want de kroniekschrijver jammer vindt. 's Avonds wordt het concert nog een keer herhaald voor de leden van de Culturele Kring van Kerkrade. Er zitten maar 60 mensen in een zaal, die wel 500 luisteraars aankan. “rari nantes in gurgite vasto” verzucht de schrijver met een Vergilius-citaat. “Zo weinig zwemmers in die enorme oceaan.” Muziek, vrolijk toneel: er zijn ook

bloedserieuze zaken die aan de orde gesteld worden. Op 2 december spreekt een overlevende van Dachau na het souper over zijn kampervaring. En dan is er weer Sinterklaas, die dit keer al zijn kadootjes en surprises in de bibliotheek heeft uitgesteld. De groep oud-leraren van Rolduc, die zich als kamerheer van de Paus 'monseigneur' mogen noemen is weer een persoon groter. Zeer kort na zijn benoeming op Rolduc mocht hij naar Rome om daar verder te studeren en dan zit je kort bij het vuur...

Het feest van Maria Onbevlekt Ontvangen op maandag 8 december is het volgende baken in de tijd op een kleinseminarie. Een zo plechtig en belangrijk feest dat het drie dagen duurt en begint met een triduum, dat is een driedaagse vol vieringen en preken en meditaties die uitmondt in een mooi gezongen meerstemmige mis op de feestdag zelf. De film 'Het lied van Bernadette' (1943) over de Mariaverschijningen in Lourdes wordt ook vertoond. En dan zijn er nog spelletjes en voetbal in de regen. Maar liefst meer dan 80 jongens van twee Gym worden opgenomen in de Mariagarde, kennelijk een modernere versie van de aloude Mariacongregatie. De viering besluit met een feestvergadering in de aula minor aan het voorplein: voordrachten, gedichten, zangnummers, kortom erg gezellig en huiselijk.

Nog even de composities/proefwerken vanaf 17 december. Dat is minder leuk en erg stressig. Hoop voor de toekomst brengt een splinternieuwe verwarmingsketel met zich mee. Hij is bedoeld voor de winter van '48/'49. Dat is een prettig vooruitzicht. Opnieuw brengt de

Hollandse winter veel regen en binnenzitten, maar op dinsdag 23 december trekt de jongensschaar naar huis tot 12 januari 1948. Of ze hun kerstrapporten meekrijgen is niet duidelijk, want de leraren gaan op de dag van vertrek nog vergaderen. Op 22 december, een dag voor de grote uittocht is er 's avonds, met de koffers al gepakt, nog een huiselijke en gezellige kerstavond met muziek, zang, voordrachten in een passende versiering. De president besluit met een opwekkend woord, mede voor de vacantie. Dat zal natuurlijk ook een waarschuwend woord zijn, nu de seminaristen weer vrij de wereld invliegen, waar de verleidingen op de loer liggen. De achterblijvers vieren een intieme Kerst in weldoende rust. Die ouwerwetse taal kan het toch mooi zeggen. Met die rust is het trouwens snel gedaan: op zondag 28 december komt een deel van het kerkgewelf donderend naar beneden bij de laatste pilaren in het middenschip. De schildering "Maria, beschermster der Schone Kunsten" is verdwenen. Het gebeurde allemaal tijdens de Hoogmis voor de zusters, maar er raakte toch niemand gewond. Een zeer bekend architect uit Heerlen, ir Peutz, komt dezelfde dag nog kijken. De dinsdag daarna wordt besloten steigers te plaatsen. Mijschade?

In januari 1948 begint de restauratie van Rolduc met steigers op enkele plaatsen in de kerk om de bepleistering te repareren; men ontdekt ook een enorm lek in de waterleiding. Aan grote verspilling van drinkwater komt een einde. Het bosquet wordt opgefrist met 52 jonge bomen, eik en beuk, terwijl al eerder door granaatscherven beschadigde fruitbomen werden vervangen. De waarnemend inspecteur-generaal van

het staatstoezicht op de Mijnen, een hele mondvul voor een hoge ambtenaar, bezoekt Rolduc, vergezeld van prof. dr. Grond, een merkwaardige combinatie van competentie en benaming. De schade die in Rolduc nu ontstaat, komt van het mijnengewroet, diep in de grond, zou je zeggen. Geintje, natuurlijk, maar veel later bittere ernst. En dan vergadert de Bisschoppelijke Bouwcommissie ook nog eens op Rolduc op 8 januari. Dat zal over de centjes voor de beschadigde kerk gaan, denk ik. Op maandag 12 januari komen de jongens terug. Voor de kerk is dat te vroeg. Want de steigers staan zodanig in de weg, dat er geen gezamenlijke vieringen met alle jongens mogelijk zijn. Daarom wordt het avondgebed voorlopig in de speelzaal gebeden en 's ochtends is er voor een deel van de populatie de mis in de crypte. Maar het werk vordert snel: op vrijdag 16 januari begint het weghalen van de steigers uit het middenschip en gaan de zusters flink aan de poets. Het avondgebed, zeg maar de vespers, kan weer met zijn allen in de 'kark'. Op dinsdag 20 januari brengt Mgr. prof. dr. Antoon Hanssen, sinds 1947 hulpbisschop of coadjutor van Mgr. Lemmens zijn allereerste bezoek aan Rolduc in zijn nieuwe functie. Tijdens het middagmaal verschijnt de coadjutor in zowel de grote als de kleine eetzaal om de jongens toe te spreken. Hij krijgt een daverend applaus. En de volgende dag congé voor iedereen, dat wil zeggen een hele of een halve dag vrij van school. Het wordt op woensdag 21 januari toch geen echt schoolvrij of congé op zijn Rolducs. Omdat er door bezoeken van hoogmogenden en daarbij de belofte van schoolvrij toch al veel lesuren zijn uitgevallen, heeft

de prefect het anders aangepakt. Op de woensdagmiddag (21 januari) is een studie van een of twee uur. Op die manier kan de gebruikelijke avondstudie vervallen en komt er in de plaats daarvan een toneelgroep uit Oirsbeek het bekende stuk van Felix Timmermans opvoeren in de aula voor de hele school. “En waar de sterre bleef stille staan”, heet het toneel/kerstverhaal van Felix. De recensent in de cultuurrubriek van het jaarboek is lyrisch over de tekst van Felix, maar aanvankelijk niet zo gecharmeerd van het aarzelende spel van de R.K. Toneelvereniging uit Oirsbeek. In de tweede helft van het stuk komen ze goed op dreef en daarom mogen ze nog eens terugkomen met iets anders. In de kerk zijn de hoge steigers van het middenschip verhuisd naar de ruimte vlak voor de sacristie. Daar zat in het gewelf nog een fors gat na een granaatinslag tijdens de oorlog. Maar, o jee, ook op het priesterkoor verrijzen stellages. Daar is nog geen schade gevonden gelukkig, maar er gaat wel nauwkeurig naar gekeken worden. Bij gelegenheid van Maria Lichtmis op 2 februari wordt er ’s avonds de klucht van de gestrafte met den koorde op de planken gebracht door het Zuid-Limburgs Toneel. De kroniekschrijver verwijst naar het feit, dat die klucht in 1926 door leerlingen van Rolduc werd opgevoerd en dat een filosoof van toen, nu leraar, een recensie schreef in De Tijd en dat de tekst daarvan in jaargang VI van de jaarboekenreeks staat. Ik heb het nagezocht, maar vindt het niet de moeite waard om die tekst erbij te pakken. Je kunt ook overdrijven. Er komt bericht uit Roermond dat de oorspronkelijke drukker van de jaarboeken, firma Van der Mark uit Roermond

de druk weer kan overnemen van Drukkerij Mercurius uit Eindhoven die de jaarboeken van 1943 tot 1947 heeft verzorgd. Mercurius wordt bedankt voor het uithelpen in heel moeilijke jaren. Op zondag 8 februari kondigt de Kroniek het veertigurengebed aan, drie dagen bidden en dan weet de insider genoeg: het carnaval raast drie dagen buiten de muren van Roda. De prefectuur heeft zich van alles laten invallen om het grote Limburgse zottenfeest te compenseren. Allereerst natuurlijk 40 uur bidden in een overigens feestelijk versierde kerk, maar er is meer: een niet nader aangeduide Mhr. Bonekamp uit Heerlen komt een lezing houden over 'Het Filmprobleem' voor de ouderen. In relatie met het fenomeen klein-seminarie kan ik me als het belangrijkste filmprobleem enkel het op het witte doek vertonen van schaarsgeklede en knappe jonge vrouwen voorstellen, maar de kroniek laat ons in het ongewisse of dat echt zo is. Voor de jonge ping-pongers is er een tafeltenniswedstrijd geregeld tegen een pingpongclub uit Kerkrade. Rolduc verliest. Die Mhr Bonekamp heeft ook een film meegenomen voor zijn gehoor. In de aula draait "Matter of Life and Death", een Amerikaans productie uit 1946, waarin een grote lift een belangrijke rol speelt. Met de lift zou je in de hemel kunnen komen. Aan deze enigszins eschatologische rolprent gaat een nogal lange inleiding van Bonekamp vooraf. Rolducs schoolblad Van Roda's Eigen Erf ofwel VREE doet niet mee aan de afleidingsmanoeuvres en brengt een extra carnaval-editie uit. Op carnavalsmaandag weer een prachtig gezongen mis in de kerk en gelukkig maar twee lessen met een korte studie vooraf, net als op

dinsdag. Een flinke schep cultuur is er om vijf uur weer in de aula. Gerard Heystee komt gedichten en prozastukken voordragen. De jonge Gerard Heystee, toen nog niet bekend van tv-series als Ja zuster, Nee zuster, Swiebertje en Goede Tijden, Slechte Tijden.

Op 11 februari valt in 1948 Aswoensdag, begin van de grote Vasten, waarbij de chroniqueur nadrukkelijk vermeldt dat de Nederlandse bisschoppen hebben besloten dat er maar twee echte Vastendagen zijn: Aswoensdag en Goede Vrijdag. Mgr Lemmens komt na die eerste vastendag op bezoek bij de filosofen. Meestal krijgt heel Rolduc dan een middag vrijaf, maar dat gaat de president te ver, omdat er al zoveel vrij is geweest. Vooruit dan: na half trimester mogen de jongens een trein later terugkomen en daar zijn ze net zo blij mee. De steigers zijn op 13 februari allemaal uit de kerk verdwenen. Het gat in het gewelf bij de sacristie is gedicht. Halftrimester begint op zaterdag 14 februari na het middageten en eindigt alweer op maandagavond, maar wel een treintje later.

Het wil maar niet vriezen in 1948, maar in de nacht van donderdag 19 februari gaat het serieus bakken. Vrij strenge vorst en al snel ligt het eerste laagje ijs op de vijvers. Er is hoop voor de schaatsters, maar niet voor de Friezen, want de tiende Elfstedentocht zal nog jaren op zich laten wachten (1954 pas!) Nog zo'n vrieskoude nacht en op zaterdag 21 februari is het al zwaaien en zwieren op de gladde ijsers op twee vijvers. En zondagmorgen en –middag ook. Sterfgevallen van oud-leerlingen, benoemingen, priesterjubilea kroonjaarverjaardagen, hoge

onderscheidingen: het komt allemaal voorbij in deze februarimaand van 1948. Dr. Poels b.v. wordt benoemd tot Groot-Officier in de Orde van Oranje-Nassau in de eerste week van deze februari en viert ruim een week later zijn tachtigste verjaardag.

Intussen begin het licht te dooien en loopt de kwaliteit van het vijverijs terug. Jo Frissen, een van de jongens, valt op het ijs en breekt zijn pols. Een bevriende huisarts uit Beek, dr. Beckers die op Rolduc is voor de regie van het Halfvastentoneel, kan meteen de eerste medische hulp verlenen. 27 februari, vrijdag, kan er niet meer geschaatst worden op de vijvers. De dooi heeft toegeslagen en dan is er dit jaar een schrikkeldag. Er zijn twee jarigen op Rolduc. Een leraar wordt acht en een twee-gymmer vier.

Op 1 maart gaat de dagorde veranderen, vooral in de vroege uren en de ochtenden. Opstaan: een kwartier later om 06.00 uur en dat is nog knap vroeg. Morgengebed en meditatie worden afwisselend in de kerk of in de studiezalen gebeden en gehouden. Dinsdag en donderdag vervalt de meditatie. Die moet iedereen voor zichzelf houden (privatim hm hm) onder het Lof. De eerste avondstudie gaat anderhalf uur duren en de tweede na souper en recreatie een uur met een pauze van 10 minuten. Het dagelijkse avondgebed is in de studiezalen. Het doel is duidelijk: beperk het geren en gejoel 's ochtends en 's avonds van al die jongens heen en weer door de kruisgangen. Het dagelijks rozenhoedje is ook wisselgeld. Het hoeft niet meer elke dag, behalve

in het weekend. Wie toch wil bidden doet dat maar in zijn eigen tijd: privatim. Of op de metties.

De Maartse dagen worden gedomineerd door de voorbereidingen op Pasen. Voor het Halfvastentoneel, dit jaar op zondag 7 maart is het nauwelijks opgevoerde Vondeldrama Koning David Herstelt gekozen. Het Vondelstuk werd twee keer binnen enkele dagen opgevoerd en kreeg een goede recensie. Maart is ook de wijdingsmaand van het bisdom en dat is een ceremonie waarnaar Rolduc altijd uitkijkt. 21 oud-leerlingen worden tot priester gewijd op zaterdag 13 maart. De volgende dag staat het voetballen weer in de belangstelling: Nederland speelt een vriendschappelijke uitwedstrijd tegen de Belgen in Antwerpen en weer meldt de kroniekschrijver de uitslag niet, wel dat het spannend was en dat via luidsprekers aangebracht boven het bordes het radiowedstrijdverslag door iedereen buiten gevolgd kon worden. Het werd 1-1, dus zo spannend zal het ook wel niet geweest zijn! Leraar Grieks Frans Stroux viert op woensdag 17 maart zijn zilveren priesterjubileum met een echte drieherenmis en assistentie van de President en het vierstemmige Te Deum van Hendrik Andriessen en een feestzitting in de aula. Toen Pap Stroux, zoals wij hem noemden, mij in de jaren zestig wegwijs in Homerus maakte, behoorde hij al tot de oudere garde, een opmerkelijk persoon met een geheel eigen stijl. En er zijn nog veel meer priesterjubilea van oud-leerlingen. Altijd in maart natuurlijk. 19 maart is Sint Joep en dat is in elk geval een vrijdag, hoewel St. Jozef geldt als patroon van de arbeid. Vreemde traditie, toch. Zondag 21 maart is in

1948 Palmzondag en dat is de dag van de traditionele Mattheuspasse van Bernhard Pothast. Geen volledig uitgeschreven passie, zoals die van JSBach, maar een aanvulling en invulling van het in Vulgaatlatijn gezongen Passieverhaal uit het evangelie van Mattheus op psalmodiërende wijze, afgewisselend door de verteller, door de Christus en door bepaalde personen in het verhaal. Dat psalmodiëren duurt minstens anderhalf uur en door de geringe variatie in melodie zou al snel, zo is de eeuwenlange ervaring, de halve kerk in slaap vallen en niets van het lijden van Jezus meekrijgen. Daarom bedacht de muzikleraar Pothast ongeveer halverwege de negentiende eeuw dat er meer muzikale variatie in de voordracht moest komen. Het schrijven van aria's voor solisten, koralen voor grote koren als een soort religieuze overwegingen bij bepaalde passages van het verhaal en andere persoonlijke uitingen, zoals Bach dat ongeveer tussen 1720 en 1740 op papier bracht, dat was natuurlijk veel te hoog gegrepen voor een muzikleraar van een middelbare school. Maar Pothast speelde het wel klaar om de teksten van de zogenaamde 'turbae' op mooie, opvallende melodieën te toonzetten, die erg afweken van het slepende Gregoriaans gepsalmodieer. Turbae is het meervoud van turba, menigte, en daarmee worden groepen van mensen, klein of groot bedoeld die sprekend worden opgevoerd in het passieverhaal van Mattheus. In totaal op twintig plaatsen in de tekst. Pothast heeft wel een oog geslagen in de partituur van Bachs beroemde passiewerk en begint ook muziek toe te voegen op de bekende plekken, zoals de vergadering van de oudsten en de hogepriesters

die overleggen hoe ze Jezus kunnen arresteren. Pothasts Passie begint op die plek met de tekst: “Non in die festo...” voor mannenstemmen dwz “We kunnen hem beter niet op een feestdag aanhouden, want dan zou het volk in opstand kunnen komen.” Ook het gemor onder de apostelen over verkwisting, wanneer Jezus voeten door een vrouw met kostbare olie verwend worden, pakt Pothast op. Datzelfde geldt voor de vraag van de leerlingen aan Jezus, waar ze in Jeruzalem het traditionele joodse Paasmaal voor hem en de apostelgroep kunnen klaarzetten en bereiden. En natuurlijk ook de bekende kreet “Ben ik het, heer” van de door elkaar roepende leerlingen, als Jezus zegt dat hij door een van hen verraden zal worden. In zijn vijfde muzikale aanvulling voert Pothast de beroemde valse getuigen op die, als het schijnproces tegen Jezus begonnen is, komen verklaren dat hij de tempel in Jeruzalem zou afbreken en in drie dagen weer opbouwen.

Die getuigenverklaring in het Duits ‘die falsche Zeugen’ genoemd werd door diverse dirigenten, met wie ik de M-Passion van Bach mocht zingen, steeds aangeduid als “de valse zeugen”.

Maar Pothasts Mattheuspassie begon pas echt met de schuldigverklaring en tegelijk de veroordeling tot de doodstraf van Jezus door de oudsten en de hogepriesters: “Reus est mortis” Donderend in fortissimo in slechts drie maten zongen sopranen, alten bassen en tenoren deze tekst in de rechterzijbeuk van de kerk in Es-groot met de G als hoogste noot en mochten er al vrome

toehoorders zijn ingedommeld, dan schrokken ze op dat moment met een klap wakker. Dat was het beroemde inserraat nummer 6 van de Passie van Pothast.

Ook in 1948 noteert de kroniekschrijver op Palmzondag dat weer tal van oud-leerlingen naar Rolduc getrokken zijn om het “Reus est mortis” weer mee te beleven. Maar de leerlingen zijn dan al met de composities/proefwerken begonnen van het tweede trimester op de zaterdag voor Palmzondag. Het weer tendeert naar de lente, niettemin worden aan het begin van de Goede Week voor het paasfeest de donkere metten gezongen en aan het eind op witte donderdag, goede vrijdag en in de paasnacht worden “met grote luister” de plechtigheden gevierd. De provisor en de prefect van Rolduc gaan niettemin op Goede Vrijdag 26 maart even op en neer naar Beek om daar de zesentachtigjarige dr. H.J. Beckers te feliciteren met zijn gouden jubileum als (huis)arts. Natuurlijk is ook hij een oud-leerling, niet alleen medicus, maar ook een bekende archeoloog en historicus en toneelregisseur.

Op goede vrijdag is nota bene ook het laatste proefwerk van het tweede trimester gepland en dan moet er ook nog snel-snel over de rapportcijfers vergaderd worden, want op Paaszaterdag staan de jongens weer in de kleine uurtjes op om nog een nachtmis te volgen en daarna meteen naar huis te vertrekken op paasvakantie tot 14 april.

De jongens zijn twee weken weg en dat is altijd de tijd, dat mensen Rolduc gaan bezichtigen en bezoeken. Voor dinsdag 30 maart vermeldt de chroniqueur het bezoek van “De Graaf en Gravin d’Ansembourg uit Gulpen”.

Dan schrik je toch even want het zal toch het “zwarte graafje” zijn, een berucht NSB-politicus en antisemiet uit de jaren dertig en de oorlogsjaren. Deze Graaf Max is in 1946 tot 15 jaar celstraf veroordeeld en zal het dus niet zijn geweest. Voor de nieuwsgierige lezers heb ik op internet gevonden, dat er ook nog een Rudolf Leonard Hubertus Jozef Maria Graaf de Marchant et d’Ansembourg, bestaat heeft (1884-1952), lid van de gemeenteraad van Gulpen voor de Rooms-Katholieke Staatspartij (RKSP), lid van Provinciale Staten van Limburg, kamerheer van zowel koningin Wilhelmina als van koningin Juliana en zelfs Geheim Kamerheer met Kap en degen van de paus. De vrouw, gravin, van dit heerschap heb ik nergens kunnen vinden en volgens het jubelboek 1843-1943 was hij ook geen oud-leerling. Kamerheer van de Paus moet genoeg zijn voor zijn belangstelling voor Rolduc. In deze Paasvakantie komt ook een van de leraren van Rolduc te overlijden. Hij wordt aangeduid als Mhr Smits, die op 8 april voor een kleine operatie naar het ziekenhuis moet. De operatie verloopt goed, maar na enkele uren krijgt Smits een enorme inzinking en overlijdt dan vrij plotseling. Op dit plotselinge overlijden volgen heel weinig gegevens over wie deze “Mhr Smits” eigenlijk was. Er valt te lezen dat hij priester was en een toegewijde leraar en joviale collega. En dat hij pas op zaterdag 20 maart begraven wordt met een heel drukbezochte uitvaart met alle egards van Rolduc. En dat het op een zonnige morgen was. (Die late begrafenis zal ermee te maken hebben dat men het nog nodig heeft geacht om nader onderzoek te doen naar dat plotselinge overlijden en of er soms

sprake geweest is van een medische fout.) En dan staat er weer wel, dat er de hele wachtweek lang voor elke les en studie een tientje van de rozenkrans voor zijn zielenrust wordt gebeden. Hij zal vervangen worden als leraar door Godfried Beiten, een priester van 32 jaar die eerst na zijn wijding in maart 1939 naar Venray werd gestuurd als kapelaan, maar in 1940 leraar werd op Rolduc met een studieopdracht Klassieke Talen aan de universiteit van Nijmegen. Daaruit kunnen we afleiden dat “Mhr Smits” een priesterleraar was in Grieks en Latijn en de rest vertelt ons het Jubelboek 1843-1943: de overledene was André M.J.H. Smits geboortig van Amsterdam (1 augustus 1892; was dus net geen 50 jaar oud, toen hij stierf), zijn middelbare school was het Ignatiuscollege in Amsterdam van de Jezuïeten, daarna ging hij naar het filosoficum te Rolduc, naar we moeten aannemen omdat hij priester wilde worden, want hij volgde daarna het Groot Seminarie te Roermond en werd in 1916 gewijd. Benoemd tot leraar op Rolduc, ging hij Klassieke Letteren studeren in Amsterdam en haalde zijn candidaatsexamen in 1921. Dat was het groot candidaatsexamen, dat toch een volledige onderwijsbevoegdheid opleverde voor gymnasia. De reden dat de chroniqueur niet lang stilstaat bij dit tragische overlijden, is dat elders in jaarboek 1948 een zes pagina’s lange In Memoriam tekst te lezen valt. Een roerend portret van deze bijzondere man met een grote portretfoto. André Smits blijkt in oktober 1947 op de weg tussen Heerlen en Kerkrade door een hartaanval te zijn getroffen en bewusteloos naast zijn fiets te zijn gevonden. Het lijkt ernstig, maar hij knapt vrij snel op

en gaat weer als leraar aan de slag. Als Rolduc na de evacuatie bewoond wordt in September 1945, treft Smits zo'n grote puinhoop van verwoesting aan rond en in de aula, dat hij daarvan van slag raakt en wanhopig wordt. Hetzelfde gebeurt na het overlijden van zijn moeder. En als hij dan na die hartaanval voor een kleinigheid in het ziekenhuis wordt opgenomen, komt hij daar plotseling te overlijden. De chroniqueur over zijn uitvaart: "Het was een mooie plechtigheid, een treffende hulde en tevens een uiting van dankbaarheid voor wat deze priester voor ons allen geweest is en gedaan heeft. Moge de goede God hem belonen met de eeuwige rust en de eeuwige vreugde." Sjoen gezag! Alle leerlingen weer in huis voor het derde trimester en daar komt op zondag 18 april nog een zeer belangrijke bezoeker: mr dr. Frans Houben, Limburgs gouverneur, door de chronicus een beetje Hollands bekakt betiteld als Commissaris der Koningin in Limburg, staat voor de deur met vrouw en zijn twee dochtertjes. Houben, telg van een voorname Limburgse familie is pas sinds 1947 gouverneur en heeft in zijn eerste ambtsjaar al tijd gevonden om op Rolduc langs te gaan in een informele en eenvoudige sfeer. Maar niet te eenvoudig want op Rolducse wijze: het gezin Houben wordt via de kruisgangen rechtstreeks naar de cour geleid waar zij op het bordes getrakteerd worden op een leerlingenaubade. De jongens staan in grote kringen beneden rond het bordes en zingen meerstemmig "Jubilate", een jubelzang genomen uit de Psalmen (naar keuze: no 24, 65 of 99 Vulgaat, geen idee) en het Limburgs Volkslied. Dan volgt een welkomstgedicht,

voorgedragen door een van de jongste studenten en wordt door president en gouverneur toespraken gehouden. Tot slot wonen de hoge gasten in de aula de heropvoering bij van Vondels “Koning David Herstelt bij. Nog geen tien dagen later, op dinsdag 27 april is de gouverneur alweer terug op Rolduc zonder vrouw en kindertjes, maar wel in het gevolg van Prinses Juliana, die een ware bliksemvisite komt afleggen in een qua voorgevel en kruisgangen rijkversierd Rolduc in heraldische stijl dwz de provinciale wapens en banieren in nationale en pauselijke kleuren (roodwitblauwwitgeel). Mgr. Lemmens en zijn secretaris zijn ook van de partij. Zij arriveren net voor de prinses om haar te ontvangen met de gebruikelijke plichtplegingen en het voorplein ziet zwart van het volk (jongens, leraren, zusters). Er barst een donderend gejuich los als de koninklijke autostoet door de poort rijdt om vijf minuten na vier . En daar is niet alleen de prinses maar ook de gouverneur, zoals het protocol wil, en nog een mejuffrouw en een baron als gevolg. Even naar het balconnetje voor nog meer gewuif en gejuich en dan natuurlijk eerst de kerk in en stilstaan bij het graf van Walram III, die een der voorvaderen van de Oranjes zou zijn. Dan snel door het bloeiende carré, uiteraard naar het bordes, waar iedereen weer klaarstaat om een strofe van de vijftien van het Wilhelmus te zingen. Tenslotte zijgen de hoge gasten neer in de Bisschopszaal en is er thee en zijn er cadeautjes: een foto-album en een exemplaar van Rolduc in Woord en Beeld. Dan is de tijd om en om tien voor vijf.

Het lijkt wel of de chronicus en met een stopwatch naast heeft gelopen. En toch concludeert hij: “... onze toekomstige Vorstin op waardige wijze ontvangen.” Op 30 april, verjaardag van de prinses, klinkt opnieuw en stevig Wilhelmus in de eetzaal bij het diner. Na de soep, dat wel. En dan is het tijd voor de opening van de

Meimaand, Mariamaand. Het Mariabeeld staat in een bloemenzee bij de trap naar de crypte. De meimaand begint kletsnat. Zondag 2 mei regent het zo hard en zo lang, dat een voetbalwedstrijd moet worden afgelast en dat in de aula een concert met platen wordt gegeven met een discjockey avant la lettre. Voor de niet-klassiekemuziekalen geeft wiskundeleraar Vogels een lezing met lichtbeelden over het zonnestelsel . In de eerste week van mei vallen in 1948 de drie Kruisdagen, dat zijn de maandag, dinsdag en woensdag voor Hemelvaart, dat altijd op donderdag valt. Tot in de jaren zestig van de vorige eeuw werd ook op Rolduc nog

de traditie hooggehouden om op die dagen in processie door de velden te trekken en met een kruisbeeld voorop te bidden voor een goede oogst. Rolduc liep meestal alleen de eerste Kruisdag door de velden. De beugelbanen op de grote cour, gelegen in de lange ellips die de IJzeren weg omsluit, zijn helemaal opgeknapt en worden op 4 mei geopend. Deze mooie overdekte baantjes met de karakteristieke, ingegraven ijzeren ring heb ik in de jaren zestig nog mogen bewonderen. Toen werd er al niet meer gebeugeld op Rolduc. Dat ging met een houten schop en een 4 kilo zware bol die door twee ploegen van twee spelers door de ring/beugel geslagen of geschoven moest worden. Elke score leverde twee punten op en daar ging het om. Voor de rest waren er merkwaardige spelregels met name over het zoveel mogelijk zwijgend spelen van het spel. De Rolducse beugelbanen zijn nu al lang afgebroken. Toch wordt er in Noord- en Midden-Limburg, Belgisch Limburg en Noord-Brabant nog veel gebeugeld op de dorpen. Elders in Nederland en België is deze volkssport nagenoeg uitgestorven.

In 1948 is 5 mei al een Nationale Feestdag, maar toch gaat ook de jaarlijkse pelgrimstocht naar de Maria-kapel in Schaesberg. Gans Rolduc gaat tussen acht en negen op pad te voet en loopt vanaf half een weer terug. 's-Middags wordt er ook nog gevoetbald voor de diverse schoolcompetities en er komt een Kerkraadse sportvereniging een demonstratie geven. Dat zal gymnastiek en turnen zijn geweest op de grote cour. Tenslotte gaat het Rolducs voetbalelftal naar Weert om een intercollegiale wedstrijd tegen Weert te spelen en

met grote cijfers te verliezen. Hoe groot de zeperd was, durft chronicus niet te vermelden. Volgend jaar beter schrijft hij met een diepe zucht en dat moet het toch erg zijn geweest. “s Avonds in de aula is er een soort dodenherdenking, die later pas naar 4 mei is gegaan. 6 mei is het Hemelvaart, altijd weer een nieuw feest bij die van de RKK. En ook weer ‘foebele’ in de ‘middeg’. Rolduc verliest met 6-1 van de RKHBS van Hoensbroek met 6-1. Sukkels!

De vervanging van de plotseling gestorven leraar klassieke talen Mhr André Smits door Godfried Beiten lijkt geen succes. Godfried gaat terug naar Venray, waar hij kapelaan was en kijk, daar is Drs W. Peters uit Duiven, oud-leerling (eindexamen gym in 1939, hoera, en volledig gebrevetteerd. “welkom in ons midden”(alweer een competentieprobleem opgelost!)

Op vrijdag 14 mei wordt er weer iets geregeld op Rolduc. Het is zo spannend kennelijk dat de kroniekschrijver, ik denk dat het Herman Turlings is, opgeklommen van prefect tot onder-directeur/vice-president, er erg nerveus van gaat doen. Want een belangrijke ontwikkeling, die wordt ingeleid met “Zoals reeds vermeld...” is een duidelijke bagatellisering van een feit op voorhand, zeker wanneer de vermelding helemaal nergens in het “reeds” te vinden is. Het gaat om de opdracht van Rolduc aan ene Jef Heydendael, nota bene een Maastrichtenaar van origine, woonachtig in Amsterdam, om een toneelstuk te schrijven over Walram III, die al sinds het jaar 1226 precies onder het middenpad van de kerk van Rolduc begraven ligt als hertog van Limburg. En dat toneelstuk moet worden

opgevoerd rond de festiviteiten van het gouden regeringsjubileum van Koningin Wilhelmina als openluchtspel voor de kerk van Rolduc. Niet alleen Rolduc, maar ook het Oranje-comité van Kerkrade is initiatiefnemer. De toneelgroep “Limburg”, toen nog in oprichting, zal het spel opvoeren onder regie van huisarts Gabriël Beckers uit Beek, een zeer bekende toneelregisseur en vriend van Rolduc. Dat zijn de plannen en het begint met de voorlezing van de eerste versie van het werk door de schrijver zelf op die vrijdagavond 14 juli. Toehoorders zijn verschillende leraren, zonder twijfel ook Mhr Turlings, de beoogde regisseur G. Beckers en de artistiek leider van de op te richten toneelgroep Lode Ploum. En C. Sprokel luistert mee namens het Oranje-comité. En dan staat er: “De eerste indruk is uitstekend. In een apart intermezzo zal ik dit pretentieuze plan van de Rolducse leiding en de uitvoering ervan nader toelichten van context voorzien. Want wat de geschiedschrijver van die dagen aan informatie levert is onvoldoende om te begrijpen wat hier eigenlijk speelt, beter gezegd toneelspeelt.

Toneelstuk Walram 2004 Rolduc

De Heilige Geest daalt neer op 16 mei dwz die zondag is Pinksterzondag en een stralende lentedag. Het is weer voetballen geblazen, maar er is ook een interessante film over Madame Curie en op 18 mei viert de President zijn 61ste verjaardag. Dat betekent een hartelijk applaus in de eetzaal, als Van der Mühlen binnenkomt om met zijn jongens te dineren. Op dezelfde dag wint het Rolducs voetbalelftal eindelijk weer eens een keer en nog wel van die van 'Bernardinus' uit Heerlen, aangeduid als "leerlingen van de Franciscanen te Heerlen." Tenslotte komt het jubileumboek "1843-1943 Rolduc" uit. "Lang verbeid en prachtig geworden", zegt de kroniek. Dat boek gaat over een honderdjarig onderwijsjubileum, maar in Weert viert het College aldaar, eerder Bisschoppelijk College 300 jaar middelbaar onderwijs. Natuurlijk met een pontificale Hoogmis van mgr. Lemmens in de St. Martinuskerk en een feest, dat slechts een zeer beperkte afvaardiging van Rolduc ziet: de president en twee priesterleraren. En dan verschijnt in Weert een jubileumboek over 300 jaar van de Franciscaan Cunibertus Sloots. Het College Weert, gesticht in 1648 als kloosterschool van een convent van Augustijnen, reguliere kanunniken, net als de koorheren van Rolduc, maar als enkel klooster begonnen aan het begin van de vijftiende eeuw in Woensel bij Eindhoven. Verdreven uit hun platgebrand klooster kwamen de kloosterlingen uiteindelijk in Weert terecht. De daar gestichte kloosterschool bestaat ondanks enorme tegenwerking van Fransen en later Hollanders, bestaat dus tot op de dag van vandaag 300

jaar. Niet als internaat, niet in een monument van een gebouw, maar met 1500 leerlingen voor gymnasium, HBS en enkele meer praktijkgerichte opleidingsrichtingen in een uitgebreid complex aan de Parklaan in Weert. En last but not least: als openbare school met voldoende financiële steun van de overheid.

Ik zou bijna willen zeggen: kon het Rolducs elftal daar nog maar eens tegen voetballen!! Terug naar 1948: op 22 mei van dat jaar worden 22 oud-leerlingen van Rolduc tot subdiaken gewijd op weg naar hun priesterwijding. Het waren nog de jaren van de vette koeien`, van de geestelijke overvloed uit de droom van de farao.

Vanaf eind mei begint het jaar op z'n eind te lopen met leuke dingen en minder leuke (examens, eindexamens). De zomer meldt zich en dan verzint de Mariagarde, voorheen Mariacongregatie, een kampvuur in het bosquet voor iedereen en helemaal zelf georganiseerd. Er is een lezing over Limburgse kastelen. Nog een jeugdconcert door het Maastrichts Symfonie Orkest met deze keer fatsoenlijke uitleg van de te spelen muziekstukken. Op 25 mei twee dagen schriftelijk eindexamen van het Gym. Op 26 mei wordt de avondstudie flink ingekort zodat er gerepeteerd kan worden op vrije oefeningen voor het Presidentsfeest de volgende dag. De repetitie ging bijna de mist in, omdat weinig mensen echt zin hadden en vele anderen begonnen te 'kuiten'. Maar een hartig woordje van de leiding kreeg iedereen weer in het gareel. 27 mei is een gewone donderdag, maar ook Sacramentsdag en Presidentsfeest. Rolduc pakt dus weer uit met een

gezongen Hoogmis en die vermaledijde oefeningen op de cour. Een supermiddagmaal met puntige speeches en toespraken en met muziek van eigen bodem. De dag wordt besloten met een openluchtconcert op de cour door Harmonie Wilhelmina uit Terwinselen. En daarmee is de meimand zo goed als afgelopen wat het buitenleven betreft. De 'jour des yeux', een soort Olympische Spelen daags na het Presidentsfeest, verzuipt volledig in een dag met enkel regenbuien. Toch gaan alle buitensporten, zoals atletiek gewoon door, maar wat binnen kan, gaat naar de speelzaal of de gymzaal. Ondanks de extreme nattigheid is de stemming goed, meldt de chronicus en er komt geestelijke hulp voor allen die de pest in krijgen van een hele dag regen. Zes gym en de filosofen verzinnen in een paar uur een revue: "Na regen komt zonneschijn". Iedereen wordt er weer een beetje vrolijk van. En er is nog een dag regen: zondag 30 mei wordt de Sacramentsdag gevierd, meestal met een grote processie door Kerkrade die ook Rolduc aandoet. Niet in 1948: het blijft gewoon regenen. Er is om half tien zondagmorgen een Hoogmis in de kerk en daarna een processie door de kruisgangen rond het grote carré. Het is nog 1 dag mei, 31 mei, en dat is de dag om met een plechtig Marialof in de middag de meimaand/Mariam maand af te sluiten en maar weer een keer de president de kans te geven Rolduc maar weer eens aan de H. Maagd toe te wijden.

Juni is de zomermaand bij uitstek. De zon bereikt haar hoogste punt aan de hemel, wanneer op de eenentwintigste juni de noordelijke Kreeftskeerkring wordt bereikt en we de langste dag beleven. Tijd dus om

thuis van al dat gezonde licht te gaan genieten. Er zijn nog twee saaie lesdagen in juni en van 3 tot 7 juni, maandag, is er de korte halftrimestervakantie. Op die dag moet iedereen om half acht binnen zijn. Het staat er niet bij, maar ik denk wel dat het 's avonds zal zijn geweest. Rolducs Orkest wordt intussen een echte Harmonie. Iemand heeft voor Rolduc een of meer klarinetten, dwarsfluiten, hobo's en fagotten op de kop getikt. Leerlingen staan te springen om er mee aan de slag te gaan.

Op zaterdag 12 juni duikt Jef Heydendael weer op in het oude Roda. Hij heeft de definitieve versie van "Genaderijke Walram" af en wil het heel graag voorlezen. Dat kan in de aula minor aan het voorplein voor een kleine kring "leraren, toneeldeskundigen en vertegenwoordigers van de Pers, journalisten dus. Geen reacties genoteerd. Mhr Houben (Pierre), prefect Groot Rolduc en daarvoor leraar Duits geweest na M.O.-examen, draagt de tekst over aan Dr. Gabriel Beckers uit Beek, regisseur van de Toneelgroep Limburg. Hij belooft het stuk op 28 augustus in première te doen gaan. Onderdelen van het Nederlandse leger beginnen ter voorbereiding van Koningin Wilhelmina's gouden regeringsjubileum overal in het land parades te houden, ook in Kerkrade. Het levert een vrije middag op, zodat veel mensen naar Kerkrade wandelen voor onze defilerende troepen. Op de langste dag beginnen de mondelinge eindexamens gymnasium afdeling A. Later is dat natuurlijk alfa geworden. 24 juni is het klaar: van de veertien kandidaten slagen er tien. Van die tien moeten er wel vier herexamen doen. 'n Magere score

voor het tweede kleinseminariejaar In Limburg. Het gaat natuurlijk ook niet meer over erkende staatsexamens, maar over de afdeling S. Die letter staat voor Seminarie. Juist. Die afdeling S, waarover in mijn zestigerjarentijd nog geringschattend gepraat werd telde in 1948 elf kandidaten. Hun uitslag duurt wat langer want zij moeten een zwaar examen Godsdienst doen en dat geeft de doorslag of ze naar de Filosofie mogen. Op 27 en 29 juni komen eerst de ouders van Zuidlimburgse leerlingen massaal op ouderdag en op 29 juni de Noordlimburgers. Waarom nog zo laat in het schooljaar. Wel, de vaders en moeders van de jongens worden op beide dagen in de aula lang en indringend door de president toegesproken. Hij zal hen ongetwijfeld op het hart gedrukt hebben om hun zoon vooral niet van school te halen om belangrijke redenen als roeping en continuïteit van opleiding. Bovendien nemen echt alle leerlingen en deze keer zonder kuit en morren deel aan de gymnastische vrije oefeningen op de cour, een indrukwekkend gezicht, natuurlijk ook om indruk te maken op trotse ouders. De Noordlimburgers hebben pech: zij moeten in de regen hun oefeningen doen.

Op 1 juli komt de inspecteur der gymnasia op bezoek in Rolduc. Deze dr. J.M. van Buytenen zal zich niet zozeer voor de afdeling S. interesseren, maar wel voor de resultaten van diegenen die voor het staatsexamen opgaan.

Op dinsdag 6 juli blijkt dat de afdeling S. aanzienlijk groter is dan eerder aangegeven. Niet elf zesgymmers, maar eenentwintig mogen door naar de filosofie. Een enkele

candidaat heeft zich bedacht en doet begin augustus alsnog “Staatsexamen”. Dat is hoogstwaarschijnlijk een seminarie-verlater die naar een van de Nederlandse universiteiten zal doorstromen.

Op 5 juli zijn intussen voor alle klassen van de hele school de overgangsexamens begonnen. Nu zal echt iedereen met de kriebels rondlopen, van hoog tot laag Op 10 juli nog twee composities, dan snel de puntenvergadering en hopelijk dinsdag de dertiende naar huis voor de grote vakantie. Op de allerlaatste volle dag school zonder lessen, maandag 12 juli heeft Rolduc nog een verrassing geregeld: de ruim vierhonderd jongens pelgrimeren naar Maastricht naar het graf van Sint Servaas in vijftien bussen van De Valk. Een waar liturgisch festijn! Ze worden op de Markt waarschijnlijk afgezet. Daar staan de “H.H. Geestelijken van de parochie” al klaar om hem welkom te heten en vandaar gaat het in een echte processie naar de Servaaskerk, waar hulpbisschop mgr. Hanssen een pontificale Hoogmis opdraagt. Er is assistentie van Heren van Rolduc en van Rolducse misdienaars, terwijl het Rolducse koor de misgezangen laat horen. De noodkist wordt geopend voor de jongelui en de relieken van Sint Servaas en wellicht andere heilige bisschoppen van Maastricht getoond. De kroniekschrijver vergeet hierbij als zo vaak, vandaar mijn werk, de context van deze pelgrimage te geven. In 1948 werd van 10 tot zondag 25 juli, kijk dat is mijn geboortedag, sorry voor het germanisme, de zevenjaarlijkse Heiligdomsvaart

gehouden met processies of ommegangen en reliektoningen te over. Het wordt niet helemaal duidelijk of de honderden jongens van Rolduc in de Sint Servaaskerk aansluiten bij het biddende volk, dat een reliekentoning bijwoont of dat de Rolduciens een aparte vrome sessie krijgen. De Hoogmis van coadjutor mgr. Hanssen zal wel in het reguliere programma opgenomen zijn. Na de plechtigheden wordt de jongens een lunch voorgezet in het Victor de Stuersgebouw aan het Keizer Karelplein in Maastricht dicht in de buurt van de St. Servaas. Als ik me goed herinner ook een van de Maastrichtse plekjes waar André Rieu zijn wereldcarrière als de Walzerkönig van onze tijd begon. Jammer: 's middags begint het te regenen en dat gooit het programma in de war. De lagere klassen gaan in de Grote Staat in de kelder van het Dinghuis naar een poppenkastvoorstelling in de fameuze Poesjenellenkelder van Pieke Dassen. En de ouderen zullen wel door de stad geslenterd hebben of nog enkele oude kerken bezichtigd hebben om kroegen te vermijden. In ieder geval is iedereen op tijd bij een van de grotten in de Sint Pietersberg, waar men een onderaardse wandeling maakt in de gangenstelsels. Het gouter wordt uitgeserveerd in Fort Sint Pieter (kwestie van enkele honderden witte kadetten meenemen, om de kosten te drukken. En daar zijn de Valk-bussen weer en om 20.30 uur zijn we weer terug in Roda, Geen mens zal nog aan de overgangsexamens gedacht hebben in bruisend Maastricht vol wierook,

maar als ook het souper verslonden is, komen de uitvergaderde hoofdleraren voor sommigen de dag verpesten met de studie-uitslagen “over” of “geflatst” of “sommige zaken overdoen”. Meer smaken zijn er niet en dat leidt vaak tot gejuich en soms tot tranen. In ieder geval is dinsdag 13 juli het schooljaar voorbij en rept iedereen zich op weg naar huis. Morgen, Quatorze Juillet, komen alweer nieuwelingen toelatingsexamen doen. Twee dagen achter elkaar zelfs.

Het schooljaar 1948-1949/ Het jaarboek 1949

Inleiding

“Je vous maintiendrai”

Met deze verwijzing naar zijn eigen wapenspreuk antwoordde Koning Willem II, waarschijnlijk staande op het bordes aan de grote cour, op een

toespraak van directeur mgr. Hendrik Peters. Dat was in een van de zomermaanden van 1845, toen de koning als de eerste regerende Oranje-vorst op doorreis naar Luxemburg een bliksembezoek bracht aan Rolduc. Die vorstelijke uitspraak van Willem II is het begin geweest van een innige band tussen een aartskatholiek onderwijscentrum aan een verre rand van Nederland in het diepe zuiden en een uitgesproken protestants/Hollands koningshuis ver weg in het noordwesten achter de duinen. “Ik zal U handhaven”, zou een vertaling kunnen zijn, maar je kunt ook horen: “Ik blijf altijd achter je staan; je kunt altijd op me rekenen; voor mij hoeft dit prachtige, historische complex nooit te verdwijnen.”

Voor de ‘heeren’ van Rolduc was dat een geweldige opsteker, een geweldige steun in de rug voor een onderwijsinstelling in statu nascendi die net was losgekoppeld van het bisdom Luik en daarmee het muitende België en die zich nog niet helemaal thuisvoelde in het opkomende bisdom Roermond. Rolduc zocht erkenning in de wereld van die dag en Koning Willem II was erg bezorgd over de loyaliteit van de zuidelijke provincies van zijn doorgesneden koninkrijk. Door elkaar steun te betuigen over en weer ontstond er op het hoogste niveau in Nederland belangstelling voor onderwijs op een belangwekkende historische plek en als reactie deed Rolduc een warm Oranjegevoel op, dat decennialang niet uitdoofde. Willem kwam op Rolduc aan in een open rijtuig, getrokken door

paarden en staande in die wagen op de cour, deed hij zijn uitspraak, die Rolducs hart voor immer aan hem verpandde. 103 jaar later, wanneer de kleindochter van Willem II op het punt staat haar gouden regeringsjubileum te vieren in 1948, laait het Oranje vriendschapsvuur weer op en besluit men een toneelschrijver om een toneelstuk te vragen over Rolduc en Oranje of Oranje en Rolduc om dat jubileum te vieren en als huldeblijk aan het koningshuis. Waarom richt zich de Rolducse Oranjeliefde op Walram III? Natuurlijk vanwege de aanwezigheid van dat opvallende praalgraf in de middengang van de kerk, afgedekt door een koperglanzend sierraster en met een randtekst die zijn titels vermeldt en zijn vader Hendrik III. De grafsteen is van zwart marmer en dateert uit het begin van de achttiende eeuw. Het oorspronkelijke grafmonument uit 1226 zou bestaan hebben uit een opbouw met zuilen en een dak is waarschijnlijk in de jaren van de Opstand tegen Spanje (1568 – 1648) vernield. Dr. J.A.K. Haas vermeldt in zijn “Schets van de geschiedenis der abdij Kloosterrade, dat in de loop van die oorlogsjaren “de oorlogsmachine als een wals tot viermaal toe over de abdij is heengegaan.” In 1568 kwam prins Willem van Oranje, jawel de Vader des vaderlands, bij zijn eerste invasiepoging voorbij op Rolduc en plunderde en brandschatte de kerk, aldus Haas en in 1574 deed zijn broer Lodewijk van Nassau het nog eens dunnetjes over. Wisten zij veel wie hun voorouders waren in die tijd!! In de Rolducse Kerk

hebben ook andere leden van het Limburgse hertogelijke huis begraven gelegen. En ze liggen er misschien nog, alleen weet niemand waar.

Historicus drs. Jan O. van der Heijden (1965) (maatschappijgeschiedenis Erasmus Universiteit van Rotterdam) heeft in het geheel aan Rolduc gewijde Jaarboek 2004 van het Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap uitgeplozen waar dat idee van de afstamming van de Nassau's van

kwam en wie ermee aan de gang is gegaan. Het jaarboek heet “Toegewijd aan de dienst van God. Facetten van 900 jaar Kloosterrade-Rolduc”. En de bijdrage van Jan van der Heijden draagt de titel Rolduc en Oranje (vide blz 343). Een indrukwekkende bronvermelding, nietwaar, maar zo hoort het nu eenmaal, als heb ik bij het bij elkaar harken van mijn gegevens ook sterk op Internet/Wikipedia geleund, want waar lag het graafschap Nassau? Hoe ontstond het en diezelfde vragen over het hertogdom Limburg. Misschien is dat een goed startpunt. Keizer Karel is het begin natuurlijk en hoe zijn rijk na zijn overlijden in 814 in drie stukken van het huidige Europa uit elkaar viel: Oost-Frankenland, West-Frankenland en het Middenrijk van Lotharius, dat zich in een smalle strook van Friesland tot voorbij Rome uitstreckte en Lotharingen ging heten. In dat Middenrijk, dat door zijn vorm en omvang zeer slecht vanuit een centraal punt te besturen was, kwamen heel veel “rijkjes, dommen en schappen” tot stand omdat mensen in die duistere, onzekere tijden behoefte hadden aan organisatie en verdediging en rust om te doen wat ze wilden doen en te leven hoe ze wilden leven, zonder dat er elke week/maand/ jaar troepen haveloze soldaten langskwamen, geleid door een brullende leider in een ijzeren pak op een fikse knol voorbijkwam om hen uit te plunderen. En via grote rivieren als Rijn en Maas gebeurde dat nogal eens. Een koning of keizer met een uitgestrekt koninkrijk of keizerrijk, probeerde zijn

landen te besturen en er ook van te leven door heren en der leenmannen te benoemen aanvankelijk met de titel “graaf” en later ook “hertog” als een soort ambtenaren die hun baantje konden doorgeven aan hun kinderen, liefst zonen, maar dochters kon ook. Overheidsmacht werd zo het eigendom van een persoon, al moest de graaf of hertog er wel iets voor doen. Hij moest met zijn ‘leenheer’ op veldtocht gaan om te rijk uit te breiden of binnengevallen vreemde volksstammen weer buiten te jagen. En hij moest ook voor een representatief onderkomen voor zijn familie zorgen, lees een versterkte burcht. Een slot, een woontoren, liefst omgeven door water. De beste manier om zo’n overheidsbaan te bemachtigen was met koning of keizer op veldtocht te gaan met een groep goed gewapende vrienden en dan zien te overleven en laten zien hoe dapper en sterk je wel niet was.

Zo bouwde ene Frederik van Luxemburg een stevige burcht hoog boven het riviertje de Vesdre in de Belgische Ardennen, vlakbij een plaatsje dat Limbourg heette. Hij kreeg maar één dochter, Judith van Luxemburg, en die trouwde met ene “Udo, comes de Lemborc”, afkomstig uit een belangrijke Neder-Lotharingse familie. Zijn naam wordt genoemd in een acte van schenking aan de Akense St. Adalbertkerk in het jaar 1064 en later wordt hij Walram I van Limburg genoemd, omdat hij de stamvader is van alle graven en hertogen van Limburg tot 1288.

En wat stelt dat “Hertogdom Limburg” in den beginne dan voor? Geografisch heel weinig. In de uiterste noordoosthoek van het huidige België te oosten van de stad Luik en ten zuiden van Aken lagen de hoogbanken van Baelen, Herve, Montzen en Walhorn. Hoogbanken of landsheerlijkheden zijn samen met de heerlijkheden ongeveer de kleinste feodale bestuurlijke eenheden, gebiedjes, waarover nog een leenman kon worden aangesteld. Zeg maar het buitengebied van een groot dorp of een stadje dat bestuurlijk bij het plaatsje hoorde. De voornaamste ‘hoogbank’ van het Hertogdommetje was “Baelen”, waarin in het prachtige dal van de Vesdre ook nog de plaatsen Limbourg, Membach en Eupen lagen. In Limbourg stond het kasteel van de hertogen, gebouwd door de eerder genoemde Frederik van Luxemburg. De andere ‘banken’ heetten Montzen, Walhorn en Herve en los van deze vier was er ook nog Sprimont, ietsje verder naar het zuidwesten, maar zonder verbinding met de eerder genoemde vier. Er is geen enkel geografisch verband of en samenval met de huidige Nederlands provincie Limburg. Koning Willem I heeft de zuidelijkste provincie van het land Limburg genoemd, zelfs hertogdom Limburg, een historische blunder.

Maar hoe kwamen die Limburgse hertogen dan in de kerk van Rolduc terecht in hun graven? Nadat Graaf Udo de vijf kruimels uit het Karolingische Middenrijk in zijn macht had gebracht, vond de Rooms keizer Hendrik de VI dat zo’n prestatie dat

hij Udo's zoon graaf Hendrik I de titel 'Hertog van Neder-Lotharingen' verleende, waarmee Limburg een hertogdom werd volgens het gebruik van titels in die dagen. De kleinzoon van deze eerste hertog, Hendrik II (we slaan Walram II de Heiden even over) trouwde in 1155 met Machteld van Saphenberg of Saffenberg, erfdochter van het land van Rode en geboren op de burcht van het huidige Herzogenrath, en zo werd onze hertog ook Heer van Rode, waaronder Kerkrade, Rolduc en Herzogenrath vielen, alweer zo'n kruimel. Hij werd ook maar meteen voogd van de abdij Kloosterrade. Maar er vond geen samenvoeging plaats. Het land van Rode en het Hertogdom Limb(o)urg waren niet een bestuurlijke eenheid, maar een personele unie, twee gebieden of gebiedjes alleen bij elkaar omdat in beiden de hoogste 'machthebber' een en dezelfde persoon was. De 'Herzog' in Herzogenrath was en is dus een hertog van Limburg. Hendrik (II) en Machteld zijn de eerste twee adellijke personen uit de Limburgse hertogelijke dynastie die in Rolducs kerk begraven of bijgezet werden, Hendrik stierf in 1167. Geen woord in de fameuze kloosterkroniek over Hendriks bijzetting in de Romaanse kerk of crypte van Rolduc, omdat de Annales Rodenses met het jaar 1157 ophouden. Over Machtelds begrafenis of bijzetting in 1146 wordt met geen woord gerept in de annales. Maar meteen onder het jaar 1151 meldt de annalist dat Hertogin Jutta, de vrouw van hertog Walram (II, De Heiden, omdat zijn ouders te

lang wachtten met zijn doop) en moeder van Hendrik (II) een grote schenking doet aan het klooster. En dat zij vervolgens intreedt in het vrouwenconvent door de gelofte af te leggen en na korte tijd al is overleden. Hij vermeldt verder dat Zuster Jutta, de adellijke vrouwe, stierf op 25 juni (1151, vult een voetnoot aan) . (Het moet in deze belangrijke passage gaan om Judith “Jutta van Limburg” van Gelder Wassenberg, vrouw van Walram II, kleinzoon van Udo van Limburg, de stamvader van de Limburgse dynastie.) En dan schrijft deze annalist verder: ***“overleden en begraven midden in de kerk voor het Kruisaltaar, waar zij rust in vrede. “Links van haar hoofd ligt Mathilde (of Machteld) (van Saffenberg) begraven die de vrouw was van Hendrik (II), de zoon van Jutta en de moeder van Hendrik junior.”*** (III, overl. 1221). En tenslotte schrijft deze Middeleeuwse Kloosterrader pennelikker: “Hoewel zij vijf jaar eerder gestorven was, heeft Hendrik (II) eerst in dit jaar omwille van haar een schenking aan ons klooster gedaan.” En zo zie je maar weer: je kunt dood gaan wat je wilt. Pas als er een schenking aan het klooster gedaan is, kom je in de Annales Rodenses met je naam en je grafplek. Het is ook geen geheim dat het bijhouden van de Annales eigenlijk alleen bedoeld is om de aan de abdij geschonken eigendommen in geld en onroerend goed op schrift te stellen en te beheren. Ik vat het nog even samen: In 1151 wordt Jutta van Gelder in

de kerk van Rolduc begraven op een bepaalde plek maar vijf jaar eerder werd Mathilde van Saffenberg begraven, links van Jutta's hoofd.

Volgens de overlevering, een andere contemporaine bron heb ik niet kunnen vinden, zouden ook Walram II in 1139, diens zoon Hendrik II, Hendrik III in 1221 en tenslotte Walram III in de kerk van Rolduc zijn begraven. Het zwartmarmeren grafmonument van deze laatste is onder een koperen rooster nog steeds te zien in het midden van de kerk in de vloer, maar van de laatste rustplaatsen van de vier anderen uit het hertogelijke Huis Limburg geen spoor.

Het is niet goed afgelopen met de oorspronkelijke Limburgse hertogen, zoals bekend. De laatste hertog van Limburg Walram IV had geen zonen, enkel dochter Irmingard en aangezien het hertogdommetje een zwaardleen was van oudsher, kon zij als vrouw niet opvolgen op de hertogstroon. Haar man, Reinout van Gelre, deed zich op als nieuwe hertog met goedvinden van een naburige Duitse koning, toen zijn vrouw in 1283 stierf. Er kwamen nog meer kapers op de kust van de vacante titel en dat leidde tot de slag bij Woeringen iets ten noorden van Keulen op zaterdag 5 juni 1288. Het ging tussen het graafschap Gelre en het hertogdom Brabant niet alleen om de zeggenschap in een paar geografische postzegels ten zuiden van Aken, maar ook om de titel. De slag werd een bloedbad met duizenden gesneuvelden naar diverse

bronnen. Er is een ooggetuigenverslag overgeleverd. De slag duurde een dag: aanvankelijk werden de Brabanders, geringer in aantal, teruggeslagen, maar toen de vechtende linies de poorten het Brabantse kamp passeerden, begon de bovenliggende partij te plunderen in plaats van door te vechten. Brabant kon zich hergroeperen en uiteindelijk won Hertog Jan van Brabant, die natuurlijk ook de titel overnamen van de kwartieren bij Aken op de Hoge Venen. Dat was het einde van het hertogelijke huis Limburg qua naam, maar niet qua gebied, want met de hertog van Brabant als plaatsvervanger van Limburgse hertogen van weleer, kwamen ook gebieden in het huidige Limburg bij het hertogdom zoals de landen van Overmaas rond Valkenburg. En trouwens ook zonder zijn eigenlijke naam kroop het Limburgse hertogelijke bloed langs minstens twee kanten verder de Europese geschiedenis in via de blauwe aderen van andere naburige geslachten in vrouwelijke lijn en naar mijn mening telt die net zo goed als de mannelijke. Ik zal het kruipende bloed nagaan en ook vertellen hoe dat bijdroeg tot de status van Koningin Wilhelmina als achterkleindochter van Karel de Grote in de zevenendertigste graad. En tenslotte komen we terug in de Kroniek van het schooljaar 1948-1949 om te zien wat met de hertogelijke graven en de stamboom in de actualiteit van die dag gedaan werd richting ons Oranjehuis. Bijvoorbeeld in dat uiterst merkwaardige toneelspel in twee bedrijven

Genaderijke Walram van Jef Heydendael, toneelschrijver en tandarts te Maastricht. En de dubbele staart van de Limburgse leeuw, waar komt die vandaan? Hertog Walram III van Limburg huwde in 1214 voor de tweede keer en wel met de erfdochter Eresmerinde van het veel grotere graafschap Luxemburg. Hij verwierf toen ook de titel Graaf van Luxemburg en liet toen het hertogelijke Limburgse wapen veranderen. Op het Limburgse wapenschild prijkte toen een gekroonde rode leeuw met een dubbele staart. Originele heraldische ingreep, niet? Het heeft de ondergang van het huis Limburg niet kunnen voorkomen, want na zijn dood werden graafschap en hertogdom weer gescheiden. Walrams jongste zoon kreeg Aarlen en Luxemburg en werd Hendrik V van Luxemburg en zijn oudste zoon Hendrik IV erfde het hertogdom Limburg en het Land van Rode met Rolduc, Kerkrade en Herzogenrath. Het hertogelijke huis Limburg vormt met zijn vertakkingen het centrale deel van de ellenlange stamboom Karel de Grote – Koning Willem Alexander. Het denken over en het bedenken van deze stamboom begon al vroeg in de negentiende eeuw, bij uitstek de eeuw van het diep zuchtend terugdenken aan het glorieuze verleden van Nederland, de Gouden Eeuw en de vroege Middeleeuwen met Karel de Grote als supervorst. Romantiek noemt men deze denkstroming, die zich niet alleen in de muziek, de schilderkunst en de literatuur manifesteerde, maar ook in de

geschiedschrijving en de historischebeleving. Volgens de naspeuringen van J.O. van der Heijden, beschreven in zijn bijdrage “Rolduc en Oranje” in het eerder genoemde jaarboek LGOG 2004 was de derde directeur van Rolduc (1868 – 1893) de grote drijfveer achter het stamboomidee gesteund door zijn grote vriend J.A. Alberdingk Thijm (1820 – 1889) en diens broer Paul (hoogleraar te Leuven) met als aanleiding het 25-jarig regeringsjubileum en als achterliggend motief het motiveren van het Nederlands koningshuis tot financiële steun aan Rolduc ten behoeve van de restauratie van kerk en crypte. Everts ging niet over een nacht ijs, want ook Joseph Alberdingk Thijm, expert kunstgeschiedenis en katholieke emancipator, benevens vader van Karel Alberdingk Thijm, AKA Lodewijk van Deijssel die het geruchtmakende boek ‘De Kleine Republiek’ over zijn Rolducse jaren schreef als oud-leerling (oktober 1875- mei 1878). Alle Thijmen vonden de stamboek een geweldig idee en tenslotte gaf ook de bekende Limburgse geschiedkundige pastoor Joseph Habets in Wolder-Maastricht (oud-Rolducien 1843-1852) zijn fiat. Koning Willem III was de eerste Oranjevorst die de stamboom kreeg opgestuurd bij gelegenheid van zijn zilveren regeringsjubileum in 1874. Ook zijn echtgenote, Koningin Sophie, kreeg er een, aangeboden door directeur Willem Everts, waarschijnlijk op 20 augustus 1874 tijdens een audiëntie op Huis Ten Bosch in Den Haag, aldus nog steeds J.O. van der Heijden. De stamboom,

verdeeld over enkel zeer fraai heraldisch versierde bladen in een roodleren band. Willem III is helemaal stuk van zijn stamboom. Hij vindt het het mooiste cadeau dat hij gekregen heeft voor zijn jubileum. Het voert in dit bestek te ver om deze stamboom hier in detail weer te geven. Het gaat eigenlijk om een lijst van namen van 37 adellijke personen, elk staande voor een generatie. De eerste negen namen vanaf Keizer Karel laten zien hoe de opkomende adel in die dagen zich ontfermde over de vrijkomende machtspositie in een steeds verder verbrokkelend Europees rijk. Het hertogdom Lotharingen speelt daarbij een hoofdrol. De volgende elf generaties maken zich breed in de regio Aken en Luik en Zuid-Limburg als hertogen van Limburg en Heren van Valkenburg. Zij weten uiteindelijk Otto II graaf van Nassau Dillenburg familiaal te omhelzen en aangezien Nassau als graafschap een spilleleen is, waarin niet alleen de oudste zoon van de titel profiteert, maar ook al zijn broers en zussen, is er wel sprake van enorme geografische versnippering, maar ook van veel minder risico op het uitsterven van het geslacht. Vanaf de graven van Nassau, rond 1400, rijgen de opvolgers zich aaneen, zorgt een neef in het zuiden van Frankrijk, dat de Nassaus hun grafelijke status kunnen afleggen en zich prinsen van Oranje mogen noemen “and the rest is history”, zou mijn leraar Engels ‘Blacky’ gezegd kunnen hebben. Nog twee opmerkingen: De oudste versie van de stamboom leidt de afstamming van de Oranjes over

de beroemde Walram III, duidelijk op Rolduc begraven, en het Huis Valkenburg tot aan Joanne van Polanen, die dan weer met Engelbert van Nassau trouwt, waardoor de Nassau-clan in Neerland terecht komt. Een recentere versie van de afstamming te vinden als preambule bij de toneeltekst van het spel “Genaderijke Walram, waarover ik nog kom te schrijven. Deze generatielijn laat in het midden van de twaalfde eeuw ene Beatrix van Limburg zien, dochter van Hendrik II, opa van Walram III. Zij zou de stammoeder van alle Nassau’s zijn, omdat ze introuwde in die familie uiteindelijk komt die lijn in het midden van de vijftiende eeuw uit bij Engelbert I van Nassau Siegen en laat dat nou net de man van Joanna van Polanen zijn, een rijke erfdochter van Hollandse adel, die een belangrijke bruidsschat meebracht in het huwelijk, zoals Breda. Zij trouwde al op 11-jarige leeftijd met Engelbrecht in Breda. De Nassaus waren heel erg gericht op het sluiten van deze erfdochterhuwelijken. Ze worden in de Oranje literatuur dan ook meermalen “overlevers” genoemd. Gebieden die ze kwijtraakten door het verdelen van de erfenis onder alle kinderen moesten gecompenseerd worden door ‘voordelige’ huwelijken. Telkens als op deze manier weer nieuwe gebieden werden veroverd op onbloedige wijzen werd de plaatsnaam toegevoegd aan de eerste familienaam en er werden ook ijverig burchten en kastelen gebouwd langs de Rijn en sommige oostelijke zijriviertjes. Zoals Jutta

van Luxemburg de Karolingers koppelt aan de Limburgse hertogen in de elfde eeuw, zo wees Beatrix van Limburg de weg naar Hollandse en Brabantse territoria en uiteindelijk het Koninkrijk der Nederlanden. Hoe dit ook allemaal zij het blijft erg belangrijk in deze tijd van virusvarianten en – mutaties te denken aan hoe wetenschappers die wiskundige methodes en statistieken koppelen aan het groeien van stambomen “in de wilde natuur” van de dichtbevolkt Europa: “De kans dat een autochtone Europeaan Karel de Grote tot zijn voorvaderen mag rekenen is nagenoeg een op een. Aldus J.O, van der Heijden namens de afdeling wiskundige genealogie van de Universiteit van Amsterdam. Ik zou er zelfs aan willen toevoegen: en hoeveel te meer geldt dat dan voor eeuwenoude Zuidlimburgse families, zoals de mijne. Welkom in de Sanctus Carolus Magnus Club, Van Oranje Nassau !

Het gouden regeringsjubileum van koningin Wilhelmina, haar troonsafstand en de opvolging door Koningin Juliana vinden plaats in augustus 1948.

Wilhelmina zal ongetwijfeld ook haar luxe uitgevoerde stamboom als cadeau gekregen hebben van Rolducs leiding, maar er moest meer gebeuren ter huldiging van ons koningshuis. En op dat punt kwam uit al die hierboven nagelopen historische informatie het idee van een toneelstuk naar voor met in de hoofdrol Hertog Walram III van Limburg, de enige, wiens graf op Rolduc nog zichtbaar is in de kerk. En daar tekende Jef Heydendael uit

Maastricht voor, een tandarts en toneelschrijver en goede vriend van Albert van Dalsum. “Genaderijke Walram” is de titel en de inhoud is ronduit drakerig. Het stuk laat zien hoe het toeging in de vroege Middeleeuwen, wanneer graven hertogen en bisschoppen elkaar stukjes land en zeggenschap proberen af te snoepen om heel groot en zo machtig mogelijk te worden te worden. Hertog Walram en aartsbisschop Engelbrecht II van Keulen (tegelijkertijd ook graaf Engelbert I van Berg) steggelen om het bezit van het piepkleine Graafschapje Berg, te vinden in het huidige Gelderland in de buurt van ’s Heerenberg. Die Engelbrecht was geen lieverdje. Hij stond bekend als een bot en heerszuchtig persoon, ambitieus en altijd erop uit om gelijk te krijgen. Zowel Walram wil Berg aan zijn verzameling feodale vlekjes toevoegen als ook de aartsbisschop van Keulen Engelbrecht II, terwijl Frederik van Altena, getrouwd met Margaretha van Berg, eigenlijk het beste ijzer in het vuur heeft met zijn vrouw Margaretha van Berg. Ook Frederik van Altena wil een vinger in de ingewikkelde pap krijgen. Maar de Keulse prelaat kan op twee borden schaken. Hij kan een hoop manschappen optrommelen, met oorlog dreigen en tegelijkertijd zijn kerkelijke macht als prelaat inzetten. Dat doet hij in eerste instantie, wanneer het Huis Limburg zijn meest geslepen wapen inzet om in Berg een voet tussen de deur te krijgen: Hertog Hendrik de Vierde van Limburg wil met Irmgard van Berg trouwen om zo

in de vererving van landen en goederen een rol te spelen.

Engelbrecht acht dat huwelijk volgens kerkelijk recht onwettig, omdat de beide gelieven neef en nicht zouden zijn en bloedverwantschap een stevig beletsel is. Walram III stelt daar een formele oorlogsverklaring tegenover, maar als hij dan terugdenkt aan zijn gruwelijke ervaringen in Jerusalem als Kruisridder en de dienstdoende kapelaan monseigneur Engelbrecht erop wijst, dat het Palmzondag is en het voeren van oorlog in de Goede Week een hoge prelaat van de Kerk zeker niet past, neemt het conflict een verrassende wending. “Genaderijke Walram” roept de Keulse bisschop uit, bedoeld als barmhartig, vergevingsgezind, genadig en trouwt Hendrik IV met Irmgard van Berg ter plekke. ”Engelbrecht, vriend, heilige bisschop!” roept Walram III uit en dat betekent dat de “Dritte im Bunde” in het conflict, Frederik van Altena, het aflegt tegen deze krachtige alliantie en geen mogelijkheid meer ziet om het Land van Altena, een feodale splinter/heerlijkheid in het uiterste noordwesten van Noord-Brabant, net te zuiden van Gorkum, uit te breiden. Frederik is razend, maar zo ging dat toen. Trouwen is houwten, zegt het spreekwoord nog steeds. Graaf Frederik is ook thuis in Isenberg, alweer een feodaal vlekje in de buurt van Keulen en voogd van het Abdijvorstendom Essen, speciaal voor vrouwen in en om de stad Essen. Hij voelde zich bedreigd door oom Engelbert, aartsbisschop

van Keulen, die hem onder druk zet om 'Essen' af te staan en alvast zijn moestuin plundert rond het klooster in Essen. Bovendien was Frederik schoonzoon van Walram III, getrouwd met diens dochter Sophie, of volgens de toelichting bij de toneeltekst Margaretha.

Het eerste bedrijf van Het toneelstuk loopt uit op een openlijke samenzwering van een drietal kleine edelen uit de omgeving, wier burchten volgens binnenkomende berichten door de soldaten van de Keulse aartsbisschop aangevallen en neergehaald zijn. Ook het hertogdom Limburg wordt aangevallen door Keulen en allen besluiten Engelbrecht om te brengen, in opdracht van Walram en aangespoord en opgehitst door hem. Om de handeling op een plek te houden volgens de klassieke norm laat Heydendael de bisschop dan weer uit de kerk tevoorschijn komen. Hij wordt, ongeveer als Julius Caesar met messteken om het leven gebracht in het volle zicht van het publiek. De historische datum voor deze feodale moord is vrijdag 7 november 1225 en de locus delicti is een holle bosweg bij het stadje Gevelsberg in het Rijnland. Het plan was ontvoering, maar Engelbrecht zal zich zo fel verzet hebben dat moord de enige oplossing was.

Op dit punt in het drama krijg ik de indruk, dat onder invloed van de tijdgeest, die alles wat Duits was haatte direct na de Tweede Wereldoorlog, Aartsbisschop Engelbrecht als de kwaaië pier

wordt neergezet. Heerszuchtig en agressief, misschien wel net als Adolf Hitler.

Het tweede bedrijf geeft de afwikkeling van de moord in psychologisch opzicht. In allerlei, verschillende opzichten voelen de betrokkenen zich schuldig aan het plannen, bevelen en uitvoeren van de moordaanslag. Walrams dochter Margaretha en de dader, haar man Frederik, komen vergiffenis vragen aan Hertog Walram die zelf ook barst van de wroeging, omdat hij zichzelf ziet als de godfather van de sluipmoord.

De laatste figuren in het stuk zijn drie burgers van Keulen, die de dader komen opeisen. Zij worden bespot, omdat zij de hertog met een lange lijst van titels aanspreken, omdat zij als Duitsers natuurlijk enorm titelgeil zijn. Dat is weer een grap van de schrijver. Het stuk eindigt met de beschrijving van wat er allemaal met een moordenaar gebeurt als hij veroordeeld wordt tot de dood op het rad. Een walgelijke opsomming. En dat gebeurt met de historische graaf Frederik van Altena Isenberg op donderdag 12 november 1226. Hij overleeft alle martelingen ternauwernood, maar sterft in de armen van zijn vrouw Margaretha/Sofia in de vroege ochtend van de volgende dag.

Dit merkwaardige toneelstuk, want wat is de relatie met een koninklijk jubileumfeest, een troonsafstand en een troonsbestijging, wordt tweemaal opgevoerd enkele dagen voor het regeringsjubileum van Wilhelmina (31 augustus

1948) en wel op 26 en 29 augustus. Op de grote feestdag zelf, de echte jubeldag, is er niet veel te doen op Rolduc, want de jongens zijn er nog niet. Het is nog vakantie. Onder de titel “Walram III” is het toneelstuk van Jef Heydendael in 2004 nog opgevoerd op het voorplein van Rolduc van 7 tot 10 september, dat is vier keer. In een bewerking van en onder regie van schrijver/journalist Theo Pasing, die enkele jaren eerder dan ik op Rolduc terecht kwam als leerling van het kleinseminarie. Zijn oudere broer Hein, in december 2017 overleden op 79-jarige leeftijd na een lang pastoorleven, was ook oud-Rolducien. En daarmee kan het toelichtende intermezzo (van negentien schermen) als inleiding op het laatste schooljaar (1948-1949) over Rolduc en Oranje, de Limburgse hertogen en de ellenlange stamboom vanaf Karel de Grote afgesloten worden.

Hier begint de beschouwing over de kroniek van schooljaar 1949.

De zeventiende Sociale Studieweek van drie dagen over het onderwerp ‘De Kerk in de wereld’ met 450 deelnemers, onder wie de minister-president Beel, nog twee ministers, de gouverneur, maar niet de stichter mgr. dr. H. Poels vanwege ziekte voor de eerste keer verhinderd; drie studiedagen voor universitaire studenten uit Limburg (“hoogstudenten”) over ‘De opgang en ondergang der Christelijke Cultuur’; het

bondsfeest van de Katholieke Limburgse Jeugdstudentenbond met veel activiteiten op Rolduc: zo komt de oude abdij qua nuttige bezetting wel de augustusmaand door, voordat de jongens weer binnenrennen. En als alle bezoekers zijn verdwenen is er tijd en ruimte voor het plaatsen van een enorme stoom- en verwarmingsketel in de kelders aan de basse-cour, waar het ketelhuis huist. Dan komt de Kernclub van de Katholieke Arbeidersbeweging KAB voorbij voor een verdiepingsdag en altijd is er wel een bisschop of zijn coadjutor bij de hand om een pontificale hoogmis op te dragen. Langzaam komen de voorpremière en de première van het openluchtspel “genaderijke Walram “ van Jef Heyendaël in zicht, dat ik hierboven uitputtend en met verbazing heb besproken. De eerste uitvoering met een decor van tekenleraar J. Stassen, de latere grote redder van Rolducs gebouwen, heeft een overtuigende bekoring, vindt de chroniqueur. De echte première op zaterdag 28 augustus als aftrap naar het gouden jubileum van Wilhelmina, werd ontsierd door het inzakken van een deel van de tribune op Rolducs voorplein zonder dat er gewonden vielen. Zondag 29 augustus een derde uitvoering van Walram en op dinsdag 31 augustus valt dan eindelijk het jubileumfeest. Tussendoor repareert Rolduc de vele gaten in het leiendak door granaatinslagen in de oorlog: geen asfalt meer maar echte leien. Op 6 september treedt Wilhelmina af en bestijgt Juliana de koningstroon van Nederland. En dan, op de zevende van de maand zijn de jongens er eindelijk weer. En in grote getale: maar liefst 458 leerlingen bevolken het oude Roda, zoveel dat de ziekenzaal of infirmerie als slaapzaal moet dienen. Er is ook een zwarte rand aan deze eerste schooldag: tegen de avond overlijdt de

grote katholieke voorman mgr. dr. Poels te Imstenrade in het klooster van de Medische Missiezusters. Oud-Rolducien (1880-1888, gymnasium en filosofie). De opening van het schooljaar is als vanouds: heel rustig aan. 8 september is de eerste dag: iedereen krijgt zijn rooster van de hoofdleraar en om zes uur 's avonds begint een driedaagse retraite, waarvoor maar liefst vijf Redemptoristen uitrukken vanuit Wittem. De retraite wordt afgesloten met een Hoogmis met Te Deum, een laatste peptalk van de President en dan mag iedereen naar de aula om een journaalfilm te zien van de kroningsplechtigheden in Amsterdam, want tv bestond nog niet, weetjewel. En pas op de dertiende september komt de grote vraag: waar zijn onze boeken? En dat duurt nog enkele dagen. De kroniek over september spreekt over twee opmerkelijke personen. De eerste is ons bekend. Hij heette onder de jongens Zjuulke Schrijen, had lange armen en ontwikkelde met de jaren een opvallende bochel. Hij had in 1948 al heel wat jaren voetbalclubs begeleid als een soort moderator, deed ook wat aan koormuziek, maar gaat in september de grote koortaak van Kapelaan Voncken uit Meerssen overnemen. Zjuulke gaat het grote koor van Rolduc overnemen en daarmee ook het dirigeren en instuderen van grote, meerstemmige missen, van gecomponeerde Te Deum-versies en nog veel meer, zoals operakoren. Het Gregoriaans en de volkszang valt buiten zijn competentie. Hij bereikt met zijn jongens een hoog niveau, zeker in mijn tijd, door zijn enthousiasme en soms woeste gedrevenheid.

BROEDER CESARIUS

De tweede persoon die voorbijkomt is Broeder Cesarius, toevallig ook een naam die naar Julius Caesar verwijst. Deze Cesarius viert zijn gouden jubileum als doofstommen-onderwijzer in St. Michiels Gestel op 80-jarige leeftijd. Hij wordt hier vermeld, omdat hij op 12-jarige leeftijd in 1879 op Rolduc aankwam als seminarist. En dan gebeurt er iets merkwaardigs met deze Peter Joseph Dor, geboren in 1867 in Chevremont. “Al spoedig werd hij als hulpportier geplaatst

bij Martien Panhousen, die al dertig jaar Rolducs portier was toen. Dor werd door iedereen op Rolduc Kleine Martien genoemd en hij volgde Panhousen ook als portier op, toen deze op 30 augustus 1886 na een beroerte kwam te overlijden. Toen was Peter Dor 19 jaar. Hij was ook de persoonlijke dienaar toen van de toenmalige directeur Willem Everts (Mgr. Dr.), bediende deze aan tafel en deed nog een heleboel bijbaantjes voor hem, maar daarvan werd hij ontheven toen hij portier werd. In het Jaarboek 1942 is een vrij lange ‘biografie’, aan Broeder Cesarius alias Peter Dor gewijd, omdat hij toen net zijn gouden professiefest had gevierd als Broeder van de Beyart (Broeders van de Onbevleete Ontvangenis) in Maastricht. Maar de grote vraag is hier: was Peter Dor wel student aan Rolduc, deed hij het gymnasiun of de HBS of de Normaalschool in die dagen. Het lijkt erop, dat hij van stonde af aan werd ingelijfd bij het

personeel. Zouden vader en moeder Dor het schoolgeld niet voor hem hebben kunnen betalen? Peter Dor is als leerling niet te vinden in de lange lijst van leerlingen in het jubileumboek “1843-1943 Rolduc”. In zijn vermelding in de Kroniek van 1948 staat ook dat Broeder Cesarius van 1848 tot 1899 knecht en portier te Rolduc was. Van 1879 tot 1889 is correct. De tien jaar dat hij eigenlijk gewoon onderwijs had moeten krijgen. Maar het is hem niet slecht vergaan in zijn latere leven. In 1888 liet hij zijn biechtvader de toenmalige priester-leraar Nederlands P.J. van de Goor weten graag in een klooster te willen intreden als broeder natuurlijk, want Rolduc was geen klein-seminarie voor hem geweest, maar een werkgever, waardoor hij noch het gymnasium noch de Filosofie had bereikt. Van de Goor stuurde hem ter oriëntatie naar diverse Limburgse kloosters en daarbij trof hij een neef die broeder- onderwijzer was bij de eerder genoemd Maastrichtse Broeders van de Beijart en dat wilde Peter Dor ook. Hij kreeg een aanbevelingsbrief van “professor” Van de Goor (een dergelijke titel was onder invloed van de Franse taal gebruikelijk in die tijd voor leraren op Rolduc) voor de Algemene Overste van de Beijart in Maastricht en werd door deze kloostergemeenschap liefdevol opgenomen. Zijn bezoek aan Maastricht was in de Paasvakantie en terug van vakantie deelde hij alles mee aan de directeur Everts en aan de Provisor. Everts: “Ik ben wel verrast. Het is enerzijds een zeer onaangename tijding voor mij, maar anderzijds zal ik je roeping natuurlijk in geen geval tegenwerken. Per 2 augustus 1889 laten we je vertrekken.” En zo kon de echte opleiding van Peter Dor op zijn tweeëntwintigste eindelijk beginnen. De Maastrichtse broeders zagen direct dat Peter Dor vol werklust zat en dat

hij zeer goed met mensen kon omgaan. Hij kreeg een praktijkopleiding in het lager onderwijs te beginnen bij de bewaarschool, later in het gymnastiekonderwijs en ook als algemeen hulpje in school. In september 1891 legde hij na twee jaar novice te zijn geweest zijn eeuwige gelofte af. Zeven jaar later in september 1898 werd hij naar het Doofstommeninstituut in Sint Michiels Gestel gestuurd en pas daar, toen hij al 32 jaar oud was vond hij zijn echte levensroeping. In de allerlaagste klas, de beginklas mocht hij beginnen met onderwijs geven aan heel jonge mensen die niet konden horen of spreken. Hij leerde zich in no time de gebarentaal aan tot in de puntjes, maar toen kwam de spreekmethode in zwang en stortte hij zich op klankleer en de leer van het articuleren van klinkers en medeklinkers. In no time haalde hij de diploma's A en B voor doofstommenonderwijzer. Cesarius bleek een waar onderwijstalent ook in het aanleren van spraak bij doofstommen. Deze laatste term wordt nu niet meer gebruikt, omdat hij als beledigend wordt ervaren en omdat het woord ten onrechte suggereert dat de doofstomme ook laag intelligent is. Vaak is aangeboren diepe doofheid het belangrijkste probleem, waardoor mensen niet kunnen spreken. Maar bij dove kinderen zijn vaak nog gehoorresten aanwezig. Zij helpen samen met het engelengeduld van de onderwijzer tot goede spraak te komen. 38 jaar lang bracht Cesarius dat engelengeduld op bij talloze kinderen die in stilte moesten leven. In september 1948 was hij de tachtig al gepasseerd, maar nog steeds werkzaam voor dove en slechthorende kinderen. Het Jaarboek van 1942 wijdt een lange tekst, een biografisch portret aan Cesarius, terwijl veel eerder in 1924 in het jaarboek een tekst wordt afgedrukt van

Cesarius zelf over zijn goede vriendschap met Rolducs directeur mgr. dr. Willem Everts.

Op zondag 26 september meldt de kroniek, dat opnieuw enkele vijvers beginnen te lekken. In het verleden zijn de vijf vijvers heel vaak opgelapt met een asfaltlaag, maar die laag blijkt nu nauwelijks tien jaar mee te gaan. In de laatste week van september gaat men aan de slag met het dichten van het asfalt, vooral langs de randen van eilandvijver en keukenvijver en ook met het plaatsen van een sluis tussen die twee vijvers. Alles met het oog natuurlijk en de hoop op een nieuw, knisperend en knarsend schaatsseizoen. De aula van Rolduc is op dinsdag 5 oktober in handen van de stichting "Een uur muziek". Het is de bedoeling voor alle leerlingen van middelbare scholen in Kerkrade, Rolduc en

omstreken een uur lang klassieke muziek uit te voeren met goede uitleg. De reeks korte concerten in het nieuwe schooljaar wordt ingezet met een vioolconcert van Thomas Magyar. Vanuit Kerkrade zijn vrij veel leerlingen van middelbare scholen opgekomen of zoals het in de jaren veertig taal heette: de scholen waren goed vertegenwoordigd. En nu maar hopen dat een groot percentage van het publiek niet is uitgegroeid tot doorgerookte en doorgezopen superouwe rockers en rollers met raspende en gebarsten

stemmen. In deze dagen wordt de onlangs overleden dr. Poels herdacht met een lezing over zijn leven en verdiensten door een trouwe medewerker van Poels en een concert van de Bergkapelle van de Domaniale (Mijn). Het gaat ook over de Limburgse Mijnen, die al in 1963 hun poorten moeten sluiten, maar dat wist toen nog niemand natuurlijk. De herdenking wordt doorkruist door het eerste officiële bezoek aan Rolduc van de nieuwe burgemeester van Kerkrade, mr. Lempers. Gastvrijheid botst een beetje met diepe eerbied.

Het weer laat van zich horen: tijdens de middagwandeling van donderdag 14 oktober komen bijna alle stoere tippelaars door- en doornat thuis, overvallen door een ware stortbui en geen plek om te schuilen, dus maar stoer doorlopen, die bikkels. Het feest van Rolducs beschermheilige Daphne wordt op 23 oktober gevierd. Hoe haar botjes op Rolduc terecht kwamen en waar ze gevonden werden heb ik al eerder uitgebreid besproken aan de hand van het historisch onderzoek van de Maastrichtse diaken en historicus dr. Regis De la Haye. In 1948 twijfelde nog niemand aan haar bescherming. Haar reliekschrijn prijkt aan de ingang van crypte in een zee van bloemen.

Missiezondag 24 oktober krijgt een vrolijke noot. Eerst geeft Pater Roozen, jarenlang missionaris in China een causerie over hoe het communisme werkt in China. Maar 's middags laat dezelfde pater zich van een geheel andere kant zien. Verkleed als een Chinees laat hij zijn toehoorders zien en horen hoe Chinese mensen met elkaar omgaan bij begroeting, bezoek en aan tafel. Het wekt de lachlust van zijn gehoor en ook de kroniekschrijver vindt de spreekbeurt “zeer humoristisch”.

27 oktober: twee jongens moeten met roodvonk naar het ziekenhuis. Het halftrimesterverlof loopt van 30 oktober tot 3 november. Zouden die twee dat nog gehaald hebben? Er rijden gelukkig weer zes grote autobussen voor om de jongens vlakbij huis af te zetten. Rennen naar tram of trein en halvernacht opstaan behoort nu toch wel tot het verleden.

En de terugreis op woensdag 3 november gaat op dezelfde manier. Mijn opstapplaats in Maastricht was altijd halverwege de Meerssenerweg aan de andere kant van het spoorviaduct aan de voorkant van een draadnagel- of spijkerfabriekje. Those were the days! De plechtigheden rond Allerheiligen en Allerzielen gaan ook dit jaar en eigenlijk wel vaker of misschien altijd aan de jongens, priesters in opleiding toch, voorbij. Voor de toekomst van het nieuwe kleinseminarie is donderdag 7 november een belangrijke dag. Meer dan 250 hoofden van RK Limburgse scholen. We zouden nu zeggen directeurs van enz. en verder in de tekst is sprake van onderwijzers en dat waren de ‘meesters’ van basisscholen. Het is een vergadering, nu zeggen we conferentie of seminar (!), met als uitgangspunt: “De onderwijzer is in **zeer veel gevallen** de persoon die richting

geeft aan de studiekeuze van de jongen en die dus in zekere mate zorgt voor de bevolking van het Klein Seminarie. Het rekruteren van toekomstige priesters zal in de komende jaren veel meer aandacht moeten krijgen, want Limburg zal in de komende 25 jaar een grote evolutie doormaken naar industrialisatie, waardoor de bevolking met 250.000 inwoners zal toenemen. Al die mensen hebben zielzorg nodig en daarom is het zaak dat de achterstand van het aantal priesterroepingen ingehaald moet worden en vooral dat het aantal roepingen opgevoerd zal moeten worden. Daarna, zo staat er, behandelde de President de subjectieve en objectieve kentekenen van een priesterroeping, waarbij naast de ouders en de priesters, de hoofden van scholen een heel speciale taak te vervullen hebben. Kijk, bij een dergelijke bijeenkomst zou ik wel eens een vlieg op de muur of een muisje in een hoekje geweest willen zijn. De bevolkingsprognoses van de Bölles, want hij was het, waren veel te overdreven en daarom ook zijn angst om te weinig priesterkandidaten naar Roermond te kunnen sturen. Toch zal de glorie tijd van de bouwpastoors spoedig wel aanbreken, maar daar na ook de afbraak van heel vaak nieuwbouwkerken en de mijnsluiting maakt van de industrialisatie een lachertje. Maar het meest van al ben ik zeer benieuwd naar die roepingkenmerken. Ik ken er maar twee: van jongsafaan zeer trouw de mis dienen en de Latijnse gebeden totaal uit de kop kennen. En bij de koffietafel krijgen de schoolheren ook nog informatie over de toelatingsexamens van Rolduc en wat het kost een zoon naar Rolduc te sturen. Daarmee is alles rond en kan de toekomst van Rolduc veilig zijn gesteld in termen van voldoende belangstelling. Zodra de avonden beginnen te lengen op

Rolduc en het weer onaangename wordt, neemt ook het aanbod van films, voorstellingen en muziek toe in de avonduren. Zo is er op de zondag van de schoolhoofden 's avonds de toen pas verschenen (1947) Italiaanse film 'Vivere in Pace' in de aula te zien. En het leuke is, dat deze film ook vandaag de dag (maart 2022) nog via Youtube in zijn geheel te bekijken is alsof hij niet 75 jaar oud is. Een mooie film over leven onder Duitse bezetting hoog in een Italiaans bergdorp en ook nog kans zien om gewonde Amerikaanse soldaten te helpen. De filosofen hebben bij grote uitzondering besloten de titel van het toneelstuk dat zij traditioneel brengen op hun jaarlijkse feestdag van Sint Cathrien, 25 november, weken van te voren bekend te maken. Het stuk heet 'L'Aiglon', geschreven door Edmond Rostand. Reden daarvoor is dat op die manier het toneelstuk inhoudelijk goed behandeld kan worden in alle klassen van de school, zodat de jongens ook veel beter weten waarover het gaat. Een prima gedachte, natuurlijk. Ikzelf heb de tekst van het stuk net gratis als e-pub-boek van het net gehaald. Pleit toch voor de hoge cultuurstandaard en de goede smaak op Rolduc. Er is ook nog een tweede jeugdconcert in de donkerste tijd van het jaar. Een pianist en een fluitspeler komen laten horen tot welke mooie muziek de combinaties van die twee instrumenten in staat is. Het is aangenaam najaarsweer sinds half november. Dat blijkt weer uit het feit, dat de vriendschappelijke voetbalmatch Nederland-België op zondag 21 november via de radio en luidsprekers door de fans op banken op de cour gevolgd kan worden, althans de twee helft. De uitslag valt vies tegen: 1 – 1. Niet de moeite waard om in de kroniek te vermelden. Het filosofentoneel is een groot succes. L'Aiglon is een dramatische komedie over

de zoon van Napoleon, Napoleon II, een stuk met een snelle ontwikkeling van het plot. Beide Limburgse bissschoppen, de Monsignore Hanssen en Lemmens zitten in de zaal met hun secretarissen en ook de deken en de burgemeester van Kerkrade. Hi! Society. Het maakte zelfs zo'n emotionele indruk op spelers en publiek dat de wek-tijd op vrijdag 26 november een half uur later wordt gesteld en dat er na het diner weer een sigaar gerookt mag worden. Nou, dat helpt, natuurlijk. Op zondag 28 november valt de vorst in. Koning Winter probeert zijn eerste stappen op de Rolducse breedtegraad te zetten. Bij prachtig, zonnig weer ligt er al een dunne laag ijs op de vijvers.

De Sinterklaasviering had op Rolduc altijd een zweem van geheimzinnigheid. Aan de ene kant moet de mythe, waarin natuurlijk niemand meer gelooft, ook echt niet de twaalfjarigen van Klein-Rolduc en van de andere kant zijn de zogenaamde vermaningen die de sint overal uitdeelt aan veel jongens toch eigenlijk verkapte noten, officiële berispingen, pedagogisch bedoeld, maar vanwege de Sintviering zonder concrete sancties. En het derde aspect van deze oud-Hollandse traditie is natuurlijk de ware vloed aan kadootjes die bij grote dozen tegelijk afgegeven werden aan de poort en op de oude bibliotheek opgestapeld in afwachting van het tijdstip dat ze over de chambretten verdeeld werden op precies de goede naam, waarop iedereen naar boven mocht stormen om te bewonderen wat de Sint gereden had op klaarlichte dag. Ouders die hun zoon of soms zonen afstaan aan het goede doel, zijn van nature geneigd om vanwege het gemis van hun kind dat kind met meer attenties te overladen als de thuis wonende kinderen. Maar er zijn ouders die daarin overdrijven. Zij komen op de dag

voor Sinterklaasdag (5 december, de dag van het heerlijk avondje) nog eens extra op bezoek bij hun lieveling met extra kadootjes en lekkers. Neem ze het eens kwalijk! Maar zegt de pennelikker hier: Tegen de afspraak is dat, of rustiger geformuleerd: nogal veel bezoek, dat is niet helemaal volgens de regels (Blijf thuis, mensen!!) en als Sint Nicolaas zich dat had gerealiseerd, zou hij van zijn kant veel minder gul zijn geweest met zijn verrassingen. Dit is een verkapte waarschuwing voor het volgend jaar: Blijf thuis anders pakken we niet meer zo uit voor de jongens. Zo lees ik de aantekeningen bij 3 en 5 december. Een kinderfeest vol pedagogische machtspolitiek.

De bestorming van de chambretten vol geschenken is pas op maandag 6 december, de traditionele rij-dag van de Sint. Ik vond naast veel snoep een mooie vulpen en een polshorloge in mijn doos. Ik zal dat beeld nooit kwijtraken: een ijskoude chambret en een golfkartonnen doos uit het arsenaal van mijn vader en zoveel pakjes met innige gedichtjes vol gemis en gezucht en ook maskeerflauwekul. De kroniekschrijver zegt het zo “...en kunnen de leerlingen hun pakjes inspecteren op de slaapzalen.” Dat klinkt alsof de jongens een voor een hun pakjes bekijken, er misschien in knijpen om te raden wat erin zit. En dat ze tenslotte wat hun niet bevalt, gewoon weggooien. Pakjes inspecteren. Hoe zakelijk klinkt dat om te maskeren dat kinderen de tijd niet geven om thuis het Sinterklaasfeest te vieren helemaal niet zo’n probleem is. Vergeet het maar, pennenlikker. Er hebben heel wat jongens staan te huilen tijdens die inspectie van jou. Ik weet het, ik stond daar ook met een harde brok in mijn keel. ’s Middags is er geen les op Sinterklaasdag. Er is een korte studie en daarna wordt voor de hogere klassen een

merkwaardig toneelstuk opgevoerd: das Apostelspiel van Max Mell, op de bühne gebracht door een groep studenten uit Wenen, die Rolduc bezoeken. Das Apostelspiel gaat over een opgroeiend meisje dat bij haar supervrome opa woont. Opa is altijd met de Bijbel in de weer en dat brengt Magdalen ertoe te wensen dat zij een paar apostelen zou ontmoeten om met hen te praten en kennis te maken. Dan komen plotseling een tweetal zwervers binnen die eten en onderdak eisen van Opa en Magdalen. Het meisje denkt meteen dat het om de gewenste apostelen, Petrus en Johannes, gaat. Er ontspint zich een diepzinnig gesprek, maar uiteindelijk wil een van de twee erop los slaan, maar beiden gaan zich uiteindelijk als door een wonder als apostel gedragen. Een eenakter van de Oostenrijkse schrijver Max Mell, die zelfs ruim zestig jaar na dato nog op internet te vinden is.

Aan het bekende Mariafeest “Onbevleete Ontvangenis” worden ook in 1948 op 7 tot 9 december vieringen vol liturgische luister gewijd. Afgezien van de zoveelste toewijding aan Maria van geheel Rolduc. Maar er is ook voetbal, de finale van het Rolducs kampioenschap van 1948 en poppenkast voor klein Rolduc en twee gym in de aula minor. Minder vrolijk is het bericht dat de roodvonk weer heeft toegeslagen. Waren het tot nu toe vooral enkele leerlingen die ziek werden, nu is de wiskundeleraar dr. A. Deumens (59) het slachtoffer geworden. Dat kost hem zes weken kuren in het ziekenhuis.

Op Vrijdag 17 december beginnen de kerstcomposities/proefwerken. Tot 23 december wordt er zwaar gezweet op alle vragen en teksten. De spanning wordt

tussendoor nog even gebroken met een kerstconcert op het kerkorgel en een gezellige kerstavond in de speelzaal. Als op donderdag 23 december de laatste bel klinkt stormt iedereen naar boven om zijn koffer of tas te grijpen en dan door naar het voorplein, waar de bussen een paar minuten te laat zijn. Op 12 januari moet weer iedereen terug zijn. Op die datum blijkt dat maar liefst zeven leerlingen van school zijn afgegaan. “Hebben voor goed Rolduc verlaten”, staat er letterlijk. Waarom? Daar is het bij deze kronikeur maar raden naar. Niet mee kunnen met de opleiding? Amitié particulière? Geen roeping meer? Ouders halen leerling van school af, te duur? Er zijn er ook een paar, die voorlopig niet terugkomen, maar daarvan is de griep, die woest rondwaart in de buitenwereld de schuld. Op 19 januari is er een plechtig Lof ter ere van de heilige Limburgse kluizenaar St. Gerlachus, die in de twaalfde eeuw in de buurt van Houthem in een holle eik woonde en elk dag van daar pelgrimeerde naar het graf van St. Servaas in Maastricht. Deze man, die zeer losbandig leefde in zijn jonge jaren, kwam tot inkeer na de dood van zijn vrouw en leefde vanaf die gebeurtenis zeer vroom en als en voorbeeld van matigheid en versterving. Hij werd dan ook de patroon van het Kruisverbond, een vereniging tegen drankmisbruik, die ook thuis was op Rolduc. Het vaandel van het Kruisverbond prijkte op het priesterkoor. Matigheid is altijd goed, maar het houdt de griep niet tegen. Het nieuwe jaar begint met een ziekenzaal propvol griepers. En er is ook een domper voor de Redactie van Rolducs Jaarboek. Die had een prijsvraag uitgeschreven voor een opstel over de Dr. Poelsdag van 10 oktober j.l. Een in vele opzichten reus van een man in RK-kringen, maar kennelijk niet iemand die Rolduciens echt aanspreekt. Er

kwamen na de sluiting van inzending op 20 januari welgeteld twee inzendingen binnen. Misschien ook dat vele geen zin om hun Kerstvakantie te laten verpesten door Dr. Poels-huiswerk. Wie weet? De kroniek meldt eind januari het overlijden van de architect ir. Jos Cuypers, oud-leerling (1872-'79). Hij was de zoon van de veel bekendere architect Pierre Cuypers, die zich in 1853 en in de jaren 1891-1902 Rolducs kerk probeerde om te bouwen van laat-gothisch tot Romaans.

Over het weer in die dagen gesproken: het is een laffe winter zonder kou en vorst. Het heeft weer eens een nachtje licht gevroren, maar het lijkt kouder te gaan worden tegen eind januari Dat is goed tegen de griep, denkt de kroniek. Wiskundeleraar Deumens is in elk geval opgeknapt van roodvonk. Na zes weken hospitaal, staat hij weer voor de klas. Er krijgen weer twee jongens roodvonk.

Op zondag 6 februari is het dan toch zover: de vijvers liggen dicht. Enkele waaghalzen wagen zich op het ijs. Ze zakken er niet door, maar dat is ook alles. Maandag 7 februari is het ijs al goed: velen gaan na de maaltijd 's middags het ijs op. Helaas dooit het al de volgende dag en is de pret voorbij.

En leuk om te lezen, dat mijn latere leraar Engels, Chrit Meertens AKA Blackie op 19 februari 1949 slaagde voor zijn candidaatsexamen Engels. De doorgaans saaie maand februari met zijn deprimerende grijze dagen wordt dit jaar op Rolduc opgevrolijkt met allerlei interessant aanbod aan muziek, lezingen, tentoonstellingen en films. En dan zijn er ook nog de vieringen en jubilea en een binnensport als pingpong. "Never a dull moment", lijkt het wel. De bekende Heren Schrijen en Stassen hebben hun handen vol met

koorzang en barok en renaissance-schilderijen in een fraaie expositie. De harmonie maakt weer een sprong vooruit met nieuw repertoire. Het lijkt alleen maar een stille winter en dat komt natuurlijk door het ontbreken van ijs op de vijvers. Elders op de wereld, bijvoorbeeld in het streng Communistische Hongarije begint de zaak Kardinaal Mindzenty, die nog jaren zal dooretteren. 19 februari is het tweede trimester op de helft, wat enkel dagen vakantie thuis oplevert en dan komt op 24 februari de bisschop ook nog op bezoek bij zijn filosofen en dat betekent strijk en zet een halve dag schoolvrij, ook voor de cour en klein-Rolduc. Fijn voor de kronikeur om op Carnavalszondag gewoon “Quinquagesima” te schrijven: dat betekent het gebruikelijke recept: 40 uur bidden. Carnavalsdinsdag, 1 maart, is er toch een Bonte Avond op de echte “Vastenavond”. En de nacht daarvoor steekt er een forse storm op en waaien de nodige bomen in het bosquet om. Op 10 maart komt er iemand van Defensie voor de hogere klassen een causerie houden over de officiersopleiding in het Nederlandse leger. Vreemd op een kleinseminarie. Het is een echo uit het verre verleden van de jaren twintig, toen er veel meer militaire activiteiten waren op het Rolduc der scholen, zoals trainingen en cursussen. Intussen wordt de laatste oorlogsschade hersteld: de tuinmuur langs de neutrale weg heeft een voltreffer van een granaat gehad in de oorlogsjaren en wordt nu keurig opgelapt. Het is een paar weken werk. En daar zijn de voetballers weer op een lange saaie zondag, 13 maart, Nederland tegen België, vriendschappelijk. De Rode Duivels geven geen krimp: het wordt 3 tegen 3. Luidsprekers op de cour en in de speelzaal voor de koukleumen.

Elke maand meldt de kroniek van Rolduc wel het overlijden van enkele oud-leerlingen of jubilea van stokoude pastoors op het Limburgse platteland, natuurlijk ook oud-leerlingen, want waar elders zouden ze het pastorale vak geleerd hebben en de wijdingsgeschiktheid bereikt. Het is niet te doen al die vermeldingen over te nemen. Voor een opvallende of intrigerende enkeling wil ik wel een uitzondering maken, zoals voor oud-pastoor Röselaers te Hoensbroek (op Rolduc van 1872 tot 1880, precies het gym en de filosofie). Deze parochieherder heeft de opkomst van de mijnindustrie gezien en meegemaakt en zich heftig ingezet voor de koempels. Niet om ze allemaal rijen dik de kerk in te jagen, maar voor een prima huisvesting voor de koelpieten, die het onder in de kuil toch al zo zwaar hadden. Hij zorgde ook voor goed onderwijs en stichtte verschillende scholen. Pastoor der mijnwerkers was zijn eretitel. De kroniek zegt: hij ruste in vrede. Dat was op woensdag 16 maart. Op 18 maart vier gouden priesterjubilea van vier oud-leraren van Rolduc tegelijk. Maart is de wijdingsmaand en hoedster van alle jaarfeesten.

“19 Maart. Feest van de H. Joseph. patroon van ons grote gezin en heel speciaal van het lerarencorps. Deze dag is natuurlijk geen les.”

Een letterlijk citaat uit de kroniek over het St. Jozef-feest. De kroniekschrijver ziet het klein seminarie Rolduc als een groot gezin, waarvan St. Jozef patroon is en hij is zelfs heel speciaal patroon van het lerarenkorps. Een buitengemeen brede patronage wordt hier aan Jozef toegedicht. En ondanks dat Jozef vooral patroon van de eerlijke arbeid en arbeider is, is er de hele godganse dag geen les. De

Missievereniging viert op deze lege dag haar zesde lustrum met een wegens ziekte afwezige hoofdspreker en 's avonds is er film: Charles de Foucauld over een gedreven mens: rokkenjager, feestneus, monnik, kluizenaar, ontdekkingsreiziger en uiteindelijk doodgeschoten in Noord-Afrika. Dat moet een mooie film zijn geweest. Op vrijdag 25 maart wint het met vormverlies kampende Rolduc's elftal eindelijk weer eens een voetbalwedstrijd: Leerlingen van de HBS in Hoensbroek worden met 3- 0 verslagen. Het alftal wordt overmoedig en daagt het elftal van het Zittesje Kleesj, sorry, het Bisschoppelijk College Sittard, uit. Rolduc krijgt klop met 5-3.

1 april doet wat hij wil. Wandelaars op de ijzeren weg lopen elk jaar op deze dag in omgekeerde richting. Andere aprilgrappen zijn te braaf en te onschuldig om ze te vermelden. 2 april is andere koek. De paus viert zijn gouden priesterjubileum en verder de wijding van 22 oud-Rolduciens in Roermond. Een prachtige score ondanks de herhaalde vertogen van president Van der Mühlen bij onderwijscontacten, dat door industrialisatie van Limburg de bevolking zodanig zal toenemen dat er veel te weinig priesters zijn. Op dit moment (2022) is er een priestertekort in heel Nederland en wellicht op de hele wereld, maar dat heeft andere oorzaken. Maar in 1948 zijn de priesterjubilea niet bij te houden: op 5 april twee zilveren jubilarissen: de leraar Frans dr. Jos Boosten (ipv 'Mhr. Boosten') en Herman Turlings, sinds 1946 onder-directeur of vice-president van Rolduc (alweer 'Mhr.'). Een feestelijke opsomming van allerlei vieringen voor deze dag, want twee in een klap is zeldzaam en zeer opvallend: het Limburgs Beroepstoneel voert nog maar weer eens het spel "Walram van Limburg" op,

oorspronkelijk ‘Genaderijke Walram’, maar er is gesleuteld aan de tekst door de auteur zelf, als ik het goed begrijp. Er zijn enkele bespiegelende monologen ingevoegd, uitgesproken door de uiteindelijke dader van de aanslag op bisschop Engelbert van Keulen. Er zijn ook nog de verhalende opmerkingen van een nar, die het spel begeleiden, maar de recensent van het stuk elders in jaarboek 1949, een filosoof, luisterend naar de naam Kallen vindt wat die nar te berde brengt erg storend, omdat hij met eigentijdse scherpe spot de Middeleeuwse geest, die door de handeling waart, verloren doet gaan. Bovendien vindt genoemde Kallen dat in het algemeen de vorm en de opzet die de auteur Jef Heydendael gekozen heeft voor deze tweede aangepast versie, grote nadelen hebben voor het stuk. Hij juicht wel het schrappen van het lawaai en geschreeuw rond de gruwelijke executie in Keulen van dader graaf Frederik van Altena toe. Ik heb de indruk dat deze filosofische recensent eigen niet rechtuit durft op te schrijven dat “Walram van Limburg” als spel eigenlijk een rommeltje is. Hij concludeert dat het stuk wel goed is en ook goed gespeeld, maar...

Walram als centrale figuur in een Middeleeuws spel heeft niet echt repertoire gehouden. Het stuk van Heydendael is van 7 tot en met 10 september 2004 nog een paar keer opgevoerd ter gelegenheid van de introductie van het Hertogenpad rond Kerkrade, en opnieuw in een bewerking door Theo Pasing, oud-leerling uiteraard.

10 april is Palmzondag en dan begint ook een 1949 de liturgische aanloop naar Pasen en afgaande op mijn eigen herinneringen uit de jaren zestig is er geen betere plek om die te beleven dan op Rolduc in die mooie na-oorlogse tijd.

Het is prachtig weer behalve in de Palmzaterdagnacht: terwijl de magnolia vooral in het grote carré helemaal in de bloei staat en elders de perzikboompjes welig bloeien begint het me daar in het pikkedonker te sneeuwen en wordt nachtvorst gemeten. En toch: de palmwijding buiten op het bordes van de grote cour; dan trekt de palmprocessie (*Pueri Hebraeorum, portantes rames olivarum*) door het bloeiende carré naar het kerkplein en daar ‘pontificaal’ zonder bisschop, maar wel met minstens een monseigneur door de voordeur de kerk in, waar het zangkoor in de rechterzijbeuk losbarst in de Mattheuspasie van Bernhard Pothast (*Reus est mohohortis*) en woensdagavond 13 april de Donkere Metten en of men ook de truuk met de vijftien brandende kaarsen in ere hield? Op Witte Donderdag is de voetwassing en andere plechtigheden in de ochtendmis; het Allerheiligste wordt overgebracht naar de crypte en daar in en monstrans ‘uitgesteld’ ter aanbidding, maar er is toch ook nog een compositie/proefwerk in de middag. 15 april is Goede Vrijdag met die ellenlange middagdienst (*Flectamus genua..... Levate!*), waarin zelfs gebeden wordt om de bekering der Joden. Na het kerken is er zelfs alweer een compositie alias proefwerk gepland en de koffers moeten gepakt want op Paaszaterdag is de grote uittocht, maar niet na de nachtmis vol Paasjubel in alle Godes Here vroegte, al is het dit jaar ietsje later. En dan met een schitterend zonnetje en met de bussen van de Limburgsche Tramweg Maatschappij (LTM) naar huis tot 6 mei. Na de Goede Week is er nog een gewone en dan is het zondag 1 mei en wordt naar Rijke Roomsche normen de meimaand Mariamaand geopend met een Plechtig Lof voor de Zusters. De hele Paasvakantie is het zonnig en zacht geweest en Rolduc baadt langzaam in een

oase van pas ontloken fris groen boomblad. Het complex is op zijn mooist. Hier en daar zijn restauraties uitgevoerd: nieuwe leien op een flink stuk dak en mooie houten vloeren waar dat nodig was, Op woensdag 11 mei rijdt het miljoenenlijntje voor het eerste door het Mergelland. Voor Rolduc een domper: de naam van het stationnetje Kerkrade/Rolduc is veranderd in Haanrade. Zondag 22 mei is het belangrijkste jaarlijkse voetbaltoernooi, bekend als de Intercollegiale met de Bisschoppelijke Colleges van Sittard, Weert en Roermond. Rolduc staat op zijn kop, omdat de supporters in de stemming gebracht moeten worden en het grote voetbalveld tot in de puntjes verzorgd. Er is zelfs een radioprogramma, vol prognoses en ander voetbalgeneuzel over wie zal winnen. de eerste die arriveren zijn de Sittardenaren van het Kleesj. Zij hebben hun hele internaat als supporter meegenomen. De eerste wedstrijd is gelijk Rolduc-Sittard en de kroniekschrijver is dermate teleurgesteld dat hij niet rechtuit wil neerschrijven dat Rolduc verloor en met welke cijfers. Een spannende match, schrijft hij, met van beide kanten enorm gejuich, gezang en geschreeuw langs de lijn. De eerste wedstrijd eindigt ongunstig voor ons team, dat echter goed werkte en een pluimpje verdient. Hoe voorzichtig in plaats van: de sukkels hebben alweer verloren, zoals ze al lange tijd bij elke match doen. Rolduc wint wel van Roermond, al is het op het kantje en komt dit jaar in elk geval niet op de laatste plaats. De finale gaat tussen Weert en Sittard, die allebei hun eerste wedstrijd wonnen. Sittard wint... Een schrale troost, dat Rolduc in ieder geval van de beste ploeg verloren heeft. De loting en de volgorde is het belangrijkste. Sittard is vele jaren de 'Angstgegner' van de Intercollegiale geweest.

Na de luim de ernst: op 23 mei beginnen de schriftelijke eindexamens voor Zes gym. Een goede anti-stressbehandeling vormen daarbij de Kruisdagen. Vlak voor Hemelvaart drie dagen lange wandel- en bidtochten in de vroegte door de bedauwde velden voor een goede oogst. Hemelvaart (donderdag 26 mei) wordt op Rolduc een Pausdag vanwege het gouden priesterjubileum van het hoofd der kerk dit jaar.

Een zitting in de aula voor allen met een rede van de president over de betekenis van het paus-ambt, overtroffen door nog een rede van prefect Giel Hommes over de persoon van deze paus in het bijzonder. Het zangkoor zingt. De avondstudie is geschrapt en er komt een toepasselijke film 'Pastor Angelicus'. Na het souper in de aula een hoorspel over het pausdom door de eeuwen heen, van de hand van de filosofen en tenslotte nog een klankbeeld en een expositie van beelden en schilderijen in de gangen. Ook over pausen, uiteraard. Zo komt de meimaand aan zijn eind met veel regen op de laatste zondag en binnenzitten en op dinsdag 31 mei nog een concert van het Maastrichts Symfonie Orkest. Wat een bomvolle maand.

Handboogschieten op Rolduc? Ik heb er nog aan meegedaan in de jaren zestig, maar de oorsprong van deze wat riskante, maar toch oubollige sport ligt op donderdag 2 juli 1949, als er met beperkte middelen (lees: enkele bogen, wat pijlen en een achterafplekje met strobalen over enkele tientallen meters en een schietschijf) begonnen wordt. Dit schooljaar eindigt in een kermis van zomerfeesten, te beginnen met Pinksteren op 5 juni, opgesierd niet alleen met een puike liturgie, maar ook met een actuele, romantische documentaire over het

boerenleven op het platteland in Zuid-Frankrijk, Farrébique uit 1946, een vooruitblik naar de vakantie.

De volgende zondag, 12 juni, is Drievuldigheidszondag en ook dat is feest. Denk maar aan het chronogram op de voorgevel boven de ingang van Rolduc: Roda Trinitati dicata. Rolduc aan de Drievuldigheid gewijd, levert in Romeinse cijfers het stichtingsjaar 1104 op. Op deze bijzondere dag voetbalt het Rolduc-elftal tegen ploegen van het RK Gym en de RK HBS uit Maastricht met twee elftallen. 'Roda' wint op alle fronten. Eindelijk!

16 juni: Sacramentsdag en dan heeft de hele school een vrije dag met vooral korfballen en berglopen op de cour. En drie dagen daarna, op zondag, de grote Kerkraadse Sacramentsprocessie die eindelijk weer eens Rolduc kan aandoen door het mooie weer en alle jongens van het internaat kan opnemen om te bidden en te zingen. Weer twee dagen verder en we hebben het Presidentsfeest op woensdag 22 juni, waarbij veel Heren en de President vanaf het bordes een jongensdefilé met verrassing afnemen. De Rolducse harmonie, het laatste jaar van veel nieuwe instrumenten voorzien, marcheert vooraf in fraaie nieuwe uitmonstering met felwitte caps. Met mooie marsen. De feestende heren glimmen op het bordes als stonden ze in de jaren vijftig op het mausoleum van Lenin op het Rode plein om het zingende en spelende kanonnenvlees te zien voorbijmarcheren. En de bisschop is er ook.

Feestgedruis alom, maar de mondelinge eindexamens voor het Gym gaan toch door, daags na het feest op 23 juni met 15

alfa's in de race en negentien kandidaten in de afdeling Seminarie die doorgaan naar de filosofie. De eindcomposities van de lagere jaren zijn al voor de eindexamens begonnen in een poging om de studiedruk iets te spreiden. Dat plan oogst gemor onder de jongens. Vrijdag 24 juni is het feest van het Allerheiligste Hart van Jezus. Dat betekent een plechtige hoogmis om tien uur... Maar wel in de middag nog een compositie/proefwerk. En zondag na het Lof een lange processie door de gangen over het bordes en de cour naar het grote, witte H. Hartbeeld bij de tennisbanen en opnieuw de toewijding van heel Rolduc aan het H. Hart. En diezelfde zondag: foeballuh!! Het grote Rolduc's elftal verplettert een team van het Franciscaans Internaat in Bleijerheide: 8 tegen 1. Durven jullie wel jongens? Op 28 juni, dinsdag in de laatste week,

is er pas tijd voor de traditionele Jour des Jeux, die eigenlijk daags na het Presidentsfeest valt. Bijkans een week te laat, nou vijf dagen dan!

De eindexamens van zes gym zijn een succes. Een herexamen en vijftien alfa's geslaagd. Twee kandidaten trokken zich terug na het schriftelijk. Maar liefst 33 kandidaten worden toegelaten tot de filosofie na het toelatingsexamen. En nu de rest van de school nog. Op vrijdag 8 juli begint de tweede ronde van composities. Eerste de hogere klassen en op zondagmiddag 10 juli de lagere regionen, maar dat zal een slip van de pen zijn van de chroniqueur. Zondagmiddag composities? Denk 't niet; eerder een lof of een zonnige wandeling, desnoods een processie. In ieder geval woensdagmorgen 13 juli nog twee examens en dan is het gedaan. Maar de uitslagen en de

punten zijn er pas donderdagavond. Anderhalve dag koffers [pakken kampvuur stoken in het bos en foebele op de cour of op het grote veld? Lijkt me niet. Misschien heeft dit Rolduc een goede lesplanner en examenregelneef nodig...

Quatorze Juillet is de dag! Voor velen een opluchting, voor enkele een afknapper. Quinze juillet? Natuurlijk: de PLECHTIGE Hoogmis tot dankzegging voor de rijke gaven die we het afgelopen jaar mochten ontvangen van de goede God. (Letterlijk citaat!).

Laur Crouzen